

**AFTER MADRID AND AMSTERDAM:
PROSPECTS FOR THE CONSOLIDATION
OF BALTIC SECURITY**

INTERNATIONAL CONFERENCE ORGANIZED BY
THE KONRAD ADENAUER FOUNDATION AND
THE LATVIAN INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

December 6, 1997 Reiterna nams, Riga

KONRĀDA ADENAUERA FONDA UN
LATVIJAS ĀRPOLITIKAS INSTITŪTA
RĪKOTĀ STARPTAUTISKĀ KONFERENCE

LĀI

**PĒC MADRIDES UN AMSTERDAMAS:
BALTIJAS DROŠĪBAS
KONSOLIDĀCIJAS ASPEKTI**

1997. gada 6. decembris Rīga, Reiterna nams

TABLE OF CONTENTS

GREETINGS

Mr. Atis LEJIŅŠ , Director, Latvian Institute of International Affairs	5
Mr. Paulis APINIS , Representative of the Konrad Adenauer Stiftung in the Baltic states	8

PRESENTATIONS

Dr. Valdis BIRKAVS , Minister of Foreign Affairs of the Republic of Latvia	10
Dr. Mart LAANEMÄE , Deputy Under-secretary, Ministry of Foreign Affairs of Estonia	26
Mr. Deividas MATULIONIS , Head of the North European Department, Ministry of Foreign Affairs of Lithuania	33
Mrs. Alyson J.K. BAILES , Political Director, Western European Union	41
Mr. Andrew C. WINNER , Institute for Foreign Policy Analysis, Tufts University	49
Mrs. Marina KUCHINSKAYA , Russia's Institute for Strategic Studies	61
Mr. Markus BERGER , Speaker of the CSD/CSU Fraction for Foreign and Security Policy, German Bundestag	68
Mr. Krister BRINGEUS , Assistant Under-Secretary, Department for European Security, MFA, Sweden	76

COMMENTS

Dr. Anatoly S. GRISCHENKO , Head Analytic Service, National Security and Defense Council of Ukraine	80
---	----

Redaktori: Paulis Apinis, Atis Lejiņš
Tulkotāja: Ilze Fišere
Mākslinieks: Bruno Mellis

Translation: Ilze Fišere
Cover design: Bruno Mellis

Apinis P., Lejiņš A., eds. – After Madrid and Amsterdam: Prospects
for the Consolidation of Baltic Security – Riga:
Konrad Adenauer Stiftung, Latvian Institute of International Affairs,
1998 – 208 lpp. (Conference proceedings)

ISBN 9984-9161-4-6

© Konrad Adenauer Stiftung
Latvian Institute of International Affairs

Mrs. Daina BLEIERE , Dr. hist., Latvian Institute of International Affairs	83
Mr. Michael GAHLER , Baltic Desk Officer, German Foreign Office	91
DISCUSSION	96

Mr. Atis Lejiņš

GREETINGS

Mr. Atis LEJIŅŠ

Director, Latvian Institute of International Affairs

Minister, Excellencies, ladies and gentlemen.

It gives me great pleasure to welcome you once again to the annual Latvian Institute of International Affairs and Konrad Adenauer Foundation seminar on Baltic security. We hold these meetings in Rīga every year. This meeting is already the fourth, and it surely is a strong indication that these December gatherings are becoming an institution in the Baltic states.

Our aim, of course, is to contribute in a meaningful way to the debate on Baltic security that has been given added impetus by the Madrid and Amsterdam decisions and – more recently – by the Russian offer of security guarantees. In a few days the EU will make a truly historic decision to begin accession negotiations with the Central and East European states. The EU will need to make a careful balance between those states that meet or do not meet the Copenhagen criteria. The former must be included in the first enlargement; otherwise new lines of division may appear in Europe. In addition the effect of EU enlargement, especially between the three Baltic states, must be taken into account. Whatever the pessimists say, Baltic co-operation is already a success story. It has no counterpart anywhere in Central and East Europe, and it is one of the pre-conditions for wider – and very promising – Baltic Sea region co-operation.

Further NATO enlargement presently is a less pressing issue – we must first see how the first enlargement round goes and how relations develop between NATO and Russia. But what does the crystal ball tell us about the role the WEU could play in a reorganised Europe, where obviously the USA will continue to be a

*After Madrid and Amsterdam:
Prospects for the Consolidation of Baltic Security*

major power, and increasingly so in the Baltic Sea region?

Last year Dr. Dmitry Trenin from the Carnegie Moscow Centre spoke of the need of new ideas in Russian–Baltic relations and of the need for a positive Russian policy toward the Baltic states. We may be seeing the beginnings of such a policy, but I would like to note that a seemingly simple but fundamental confidence–building measure on the part of Russia would be to adopt a similar position to that of the western democracies with regard to the incorporation of the Baltic states into the Soviet Union in 1940. This, in addition to quickly signing border agreements with Latvia and Estonia, is the best security guarantee Russia can give the Balts.

We have a distinguished gathering of experts to further and debate with you questions raised by the decisions made in July of this year in Madrid and Amsterdam. Allow me to welcome them and introduce them to you.

First of all three distinguished Balts: Dr. Valdis Birkavs, the Latvian Foreign Minister who, it just occurred to me, is the longest serving foreign minister in the Baltic States; Dr. Mart Laanemae, Deputy Under–secretary, Estonian Foreign Ministry, whose contribution, I am sure, will be equal to that which he presented here last December; and Deividas Matulionis, Head of the North European Department, Lithuanian Foreign Ministry, whom we greet for the first time from Lithuania.

After lunch, Ms. Alyson Bailes, the political director of the WEU, will present her views on the subject, but I might add that Ms. Bailes is on leave from the British Foreign and Commonwealth Office and recently was the Vice President of the European Security Program at the Institute for East–West Studies in New York, with which we held a very successful joint seminar on the Baltic dimension of European integration in Rīga last year.

I am very grateful to our guest from America, Mr. Andrew

After Madrid and Amsterdam:

Prospects for the Consolidation of Baltic Security

Winner, senior staff member at the Institute for Foreign Policy Analysis, the Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, for agreeing to speak on very short notice. The scheduled speaker, Mr. Cameron Munter from the State Department, was unable to come. Mr. Winner, however, also worked previously for the State Department, where his most recent post was Executive Assistant to the Assistant Secretary for Political–Military Affairs.

Dr. Marina Kuchinskaya represents Russia's Institute for Strategic Studies, a think tank that advises the Russian government. Dr. Kuchinskaya, I am pleased to note, was born in Rīga.

Finally, Mr. Markus Berger, speaker of the CDU/CSU Fraction for Foreign and Security Policy, the Bundestag, is well placed to present the German point of view, while Mr. Krister Bringeus, Assistant Under–secretary, Department for European Security, the Swedish Ministry of Foreign Affairs, will speak on Swedish policy. Before his present post Mr. Bringeus was a political councillor in Washington.

After the coffee break, we have three speakers to round off the presentations before we begin our debates: Dr. Anatoly Grytsenko, Head of the Analytical Service, the Ukrainian National Security and Defence Council; this is the first time we have a speaker from Ukraine and, therefore, we extend a most cordial welcome to him; Dr. Daina Bleiere is the Latvian Institute of International Affairs expert on the CEE states. The institute, as you probably know, is a private, independent think–tank, and her analysis may or may not conform to the views of the Latvian government; and we are very pleased that Mr. Michael Gahler from the Baltic Desk at the German Foreign Office has agreed to close the speakers session. I look forward to a rewarding day and fruitful discussions before the reception hosted by the Konrad Adenauer Foundation.

After Madrid and Amsterdam:

Prospects for the Consolidation of Baltic Security

Mr. Paulis APINIS

Representative of the Konrad Adenauer Stiftung in the Baltic States

Dear Ladies and Gentlemen,

Let me in the beginning convey you the most sincere greetings from the general secretary of the Konrad Adenauer Foundation, Dr. Otfried Henning. Today he is participating at an European Peoples Party events, and unfortunately is not able to participate at this conference. However, he has asked me to wish us all an interesting conference with fruitful discussions as well as a very pleasant stay in Latvia.

A year has past since many of us met at last years Conference here in Riga. It has certainly been a year full of events, the peaks of course being the European Commission's Opinions revealed on July 16th with the recommendation to start accession negotiations with six countries including one country from the Baltics – Estonia – and the NATO Madrid summit on July 8 th and 9th. A big success was the mentening of the Baltic states in the final protocoll. In Estonia this week was called "the mother of all weeks".

With the announcement from the European Commission this was an end to the long-lasting process of the Opinions, a very demanding process for the Commission as well as the Applicant Countries. The dynamism of the transitional economies makes it very difficult to evaluate their progress. The Opinions of course form the major basis for the decisions that are to be taken in one week from today in Luxembourg.

In security dimensions the Baltics states see their future within NATO. The Partnership for Peace Programme is just a step in this direction. Regional cooperation is on it's way. The Baltic states participate for instance in BALTBAT, BALTRON, BALTSEA and

other forms of cooperation. I will further mention the work of the 5+3 Nordic Baltic cooperation, the OSCE, Council of Europe and as well the Council of the Baltic sea states.

History proves that European integration and presence of the United States in Europe are major factors to provide security and stability in the continent. On November, 10th the three Baltic presidents met in Palanga to discuss the new security offer from Russia. They refused to accept this offer. In the statement it is said that the Baltic states like to have good neighbourhood relations with Russia, but do not want special bilateral security agreements. The European Union and NATO can only offer the security what is needed.

For the Konrad Adenauer Foundation it is the fourth international conference on security messures in Riga. The Conference is organized together with the Latvian Institute of International Affairs. Since the beginning of this year the Latvian Institute of International Affairs has a partnership agreement with the Konrad Adenauer Foundation, what means that we support the Institute financially and coordinate the work. The Latvian Institute of International Affairs will in the year 1998 organize a few meetings on security aspects as well as on the European Union enlargement process. The Konrad Adenauer Foundation will observe the upcoming elections, the development in the government, in the local authorities and with the political parties.

Finally, Ladies and Gentlemen, let me conclude by wishing you stimulating and perhaps emotional interventions, based on objective and solid argumentation. I hope we will have an interesting conference.

Thank you for your attention.

PRESENTATIONS

Dr. Valdis BIRKAVS

Minister of Foreign Affairs of the Republic of Latvia

Excellencies,
Ladies and Gentlemen,
Dear Friends

First, responding to comments by Mr. Lejins, I would like to say that you never know how long you will serve as minister, but I certainly know how long I will serve my country! And concerning the large number of conferences we are seeing in a short time, confidence-building sometimes, it seems, is transformed into conference-building.

I'd like to express my appreciation to the Konrad Adenauer Stiftung and the Latvian Institute for International Affairs – and their capable directors – for providing an opportunity to present and share views on defence of the Baltic states with individuals distinguished in their enthusiasm for security.

One is conscious today that Luxembourg is looming and the environment of Latvia's security should be examined not only with an eye for the terrain, but with an ear to the dialogue on NATO and EU enlargement stretching from Madrid through Amsterdam in July to Luxembourg in December.

Actually, three upcoming meetings will strongly influence the future of Latvia: there is Luxembourg in one week and then Washington (16 Jan.) and Riga (22–23 Jan.) in January.

The summit in Luxembourg will provide us with a better understanding of how much enlargement Europeans have the courage to face at one time. We will see which governments are ready to walk forward and which want to sit with the status quo.

After Madrid and Amsterdam:

Prospects for the Consolidation of Baltic Security

At the January meeting of the CBSS, the Council of Baltic Sea States, members will jointly address regional issues, including trade, civic security, ecology, and social development.

A week before the CBSS meeting, Baltic state presidents will sign the US – Baltic Charter. The document is a politically binding declaration of the place of the Baltic States in the union of Europe. The projection of US interests and know-how into our region is a sign that our future is being scrutinised. Sometimes it seems as if the U.S. has a better memory of our place in Europe than do European Union member states.

Taking these three meetings as concrete moments, I would like to explore the vector of forces for progress in security development, how the meetings can contribute to Latvian activities or detract from them. I will describe a vision of sustainable Baltic development complete with a Transatlantic link, and the need for an updated EU perspective on how to make our region secure and bring out its potential.

Multidimensional Security

Security before the millennium certainly includes a more acute awareness of risks, not merely to the local community, but also to a greater community which Latvia has joined by virtue of economic, political, and legal relations.

Latvia's threat assessment includes a range of influences and forces potentially inimical to the well-being of our country's residents. The combat of organised crime, environmental protection, the introduction of a competent, professionally motivated civil service, and even the moral strength of individuals are integral parts of national security.

After Madrid and Amsterdam:

Prospects for the Consolidation of Baltic Security

Security is like a diamond, but the diamond was once only a piece of coal; a piece of coal that “stuck to the job” till it hardened.

In this phase, only three years after the departure of foreign soldiers (September 1, 1994), Latvia is using all means at its disposal to strengthen defence, including the use of multilateral formula to formulate measures which improve the security climate.

CBSS and Security

This is why we in Latvia are sincere in wishing to unlock the full value of the CBSS, the Council of Baltic Sea States, by regarding it as an organisation offering solutions for re-enforcement of the third pillar.

The means for stimulating more active economic co-operation is on the agenda of the Second Summit Meeting of the Heads of Government of the Baltic Sea Region, to be held in Riga on January 23rd.

Latvia is looking better and better for business. It has the lowest inflation in Eastern Europe, along with the highest inward foreign direct investment of the Baltic states. Entrepreneurs have yet to exploit the many unfilled niches. Commercial practices benefiting foreign companies, an improving infrastructure, and a healthy 6 percent annual growth in GDP are combining to make Latvia's environment investor-friendly. Economic dynamism at a regional level paired with the vitality of local business, complement “hard” security efforts. Economic success and economic stability are elements intrinsic to long-term security. In the last five years, more than three hundred thousand jobs have been created in small-and-medium-sized companies. The ripple effect of a growing economy will lead to the expansion of a middle class. To build our economy, we are not merely encouraging trade with the EU. We are adept at trading with Russia and Central Asia.

After Madrid and Amsterdam:

The Baltic states have ample grounds for co-operation with the East, including rich language skills and a “positive interdependency”¹ in transit trade. Forty percent of Russia's trade is with the EU countries, but in terms of transport, Russia has few outlets. Freight transport through the Baltic states is key for Russia and the CIS. To take one example, the bulk of Uzbekistan's cotton exports are shipped through the port of Riga. Baltic state sea ports have remained competitive and cost effective when compared with the Russian Baltic ports of Kaliningrad and St. Petersburg, as well as the Russian Black Sea ports of Novorossisk and Tuapse. The Baltic states have 45 percent of total Russian sea trade today and two-thirds of total Russian sea trade uses the Baltic Amber Gateway routes.

For countries dependent on trade, such co-operation is symbiotic. Besides awakening mercantile instincts and helping the Baltic states to become WTO-ready, the CBSS is an important forum to discuss civic security, including racketeering, narcotics trafficking, smuggling of goods and persons, and co-operation among border control authorities. There is a special CBSS Task Force to fight organised crime. This ad hoc group will report its findings at the January meeting. The task force deals specifically with questions of information exchange and education, co-operation among judiciary branches of government, and measures for joint action. A new communication system BALTCOM was created to co-ordinate Special Task Force activities.

On the political level, the CBSS can back up ongoing activities and projects in Latvia such as those conducted by INTERPOL, the UNDCP (the United Nations Drug Control Program), and the Commission on Crime Prevention and Criminal Justice.

¹ See Rene Nyberg's 17 November 1997 paper “A Study in Interdependency: Russian Transport Needs and Economic Development in the Baltic Sea Area” (delivered at the Riga conference Security and Prosperity in the Baltic Region).

After Madrid and Amsterdam:

The Amber Gateway and the Transatlantic Connection

Perhaps some are content with the speed of Baltic development, but we are constantly asking how we can give it a boost.

One way is vision. We have in Latvia a vision of broadening the links, the forms and the substance of exchanges that once united many cities and countries around the Baltic Sea. This means enhanced regional development in the area where Hanseatic merchants once traded. The vision is larger than the Hansa, which lacked modern transport and communication technologies and had the air of an exclusive cartel; our vision supports inclusion.

We have been calling our vision the Amber Gateway. The “gateway” idea points to companies, governments and travellers utilising world trade routes that intersect in the European Northern Dimension.

The Amber Gateway represents a way of life and a way of business that we want and need in our region.

The Amber Gateway is built on Baltic–Nordic trade and Baltic – Nordic values: a co-operative network of markets, linked by ports and airports, motivated by free enterprise and supported by democratic governments sharing a common goal of peace and prosperity.

We have the Council of Baltic Sea States (CBSS) at our disposal to bring such visions down to earth in the form of practical measures to improve the climate for commerce, ecology, and civic defence. Besides operating pragmatically, the CBSS has power the Hansa towns never had. The CBSS can wield the authority of central governments to get things done.

Latvia welcomes the Northern Dimension initiative to bring the EU’s Baltic Sea policy into harmony with its “internal policy” and the more active role the United States is playing in the Baltic region.

The Northern Dimension includes an area from Iceland in the

West to the Baltic states and North – Western Russia in the East while extending North – South from the Euro–Arctic peripheries of the Polar Sea to the Southern Baltic Sea coast.

The Amber Gateway vision emphasises modern trade routes, Hanseatic spirit, and a Baltic identity energised for the demands of the 21st century. The name Amber Gateway suggests Baltic identity with a will to interface. The “gateway” and Northern Dimension concepts are in synch with one another and both depend on successful EU enlargement to develop their potential. Both are aimed at highlighting the advantages of regional development and the importance of Baltic – Nordic co-operation for the European Union as a whole.

We believe that the development of an Amber Gateway concept, in particular – the concept of a Baltic Sea region more strongly linked in a global context – will encourage the United States and other distant powers to participate in the economic rebirth of Latvia, Lithuania and Estonia through joint investment projects.²

After beneficial consequence of drawing diverse interests into the Baltic area would be to lessen the chances that economic agencies external to the Baltic states could be used to dominate them.

The US – Baltic Charter

We are quite pleased by the successful negotiation of the US – Baltic Charter. This document will be a declaration of the shared US – Baltic understanding that the Baltic states should be fully and legally incorporated into European and Euro–Atlantic structures on the political, economic and defence levels.

---

² A good trend in Baltic development is seen in the understanding between the Finnish Guarantee Board and OPIC (the U.S. Overseas Private Investment Corporation) to co-operate on US–Finnish investments in the Baltic states.

The US – Baltic Charter is an acknowledgement of greater U.S. involvement in the region as a co-operative partner, promoting stability in many fields, including soft security and commercial ventures.

Latvia believes the 5+3+1 format, which includes the United States in Baltic – Nordic activities, is a powerful combination for effective work.

Strengthening Defensive Capabilities

Long before Madrid, Latvia started work on a strategy for incremental upgrades and strengthening of the Latvian armed forces.

At the EAPC Ministerial on December 16, we will be congratulating the governments of Czech Republic, Hungary and Poland on the signature of their accession protocols. It is our fervent hope that the process of ratifications will proceed as smoothly as the accession talks, thereby paving the way for further enlargement.

Reforms is the prerequisite to strengthening and we have chosen to work with the mobilisation concept of “total defence”.

In Sweden, the implementation of the total defence concept means that a nation of 8 million people can, using reserve forces, mobilise up to 600,000 men in a crisis situation. Today in Sweden, where this system has been functioning for some time, only 3,000 new men must be called upon each year to make the system work.

So total defence in Latvia will mean compulsory military service and direct involvement of society. It also means a big change of thinking away from centralised planing to individual initiative. For implementation of “total defence”, subsidiarity applies, and Latvian reforms must result in a delegation of decision-making to the lowest appropriate level.

After all, a reliable defence is not the responsibility of some obscure governmental agency, but the responsibility of the government, the Parliament, and the people.

We need modest, but modern NATO-interoperable forces. It is important that Latvia eventually be able to take advantage of the deterrent effect of the alliance's solidarity in order to prevent threats from arising.

Among the tasks on our defence agenda, I would like to single out the following:

- Strengthening Latvia's National Guard (the Zemessardze) in order to improve the overall performance of the Latvian Armed Forces. The Zemessardze staff will become headquarters for the Latvian land forces, thereby taking over operational functions of the National Armed Forces within the territory of Latvia. In accordance with the forthcoming law on state mobilisation, the local Zemessardze will have responsibility for identifying the available resources and putting them into action as required for a given crisis;
- Increasing military co-operation among the Baltic states and with other countries through work on the Baltic Peace – keeping Battalion³ (BALTBAT) in Latvia, and incidentally, to develop the basis⁴ of a professional force prepared in accordance with NATO standards:

³ We look forward to the prospective renewal of the BALTBAT agreement in Tallinn on December 11. The Latvian cabinet of Ministers already voiced its support for the continuing work of BALTBAT on December 2nd.

⁴ Latvian peacekeepers participating in NATO-led peace support operations bring home an experience that is already positively modifying the habits and modus operandi of our military forces.

- Working for development of an air surveillance capability (BALTNET) and the development of the Baltic mine-sweeping squadron (BALTRON) among the Baltic states;
- The enhancement of military education to include basic training for officers at the National Defence Academy; a non-commissioned officer's school for advanced training of officers; a greater emphasis on the learning of foreign languages; a Baltic Defence College (BALTDEFCOL) for mid-ranking officers; and the opportunity for high-ranking officers to attend general staff-level academies abroad;
- Participation in the EAPC and Partnership for Peace activities; using the intensified individual dialogues to help identify our role in an expanded NATO; exploring the opportunities provided for under the PSE implementation concept to place officers in NATO headquarters.⁵

We are working to have increased funding for defence⁶, and meanwhile are investigating ways to inject additional funding for specific projects on case-by-case basis.

We are convinced that there are ways to ensure a credible defence and security for Latvia. By combining the assets of our territorial defence, a well-trained regular force and efficient crisis management system with links to our partners in the region and beyond, we will be able to resist threats as they arise.

⁵ See Appendix.

⁶ I'm not satisfied. Tax payers in Latvia, it appears, are presently willing to spend no more on their territorial defence each year than the price of fifteen long-stemmed roses at the 24-hour market across from the Foreign Ministry or around twenty-five Latvian Big Macs at the McDonald's opposite the Monument of Freedom. That's around forty US dollars per year, and that's not enough.

The operational tactics and mechanisms for effective use of civilian and military resources are being compiled in the State Defence Plan. Civil command and control of the military have been in force since the origin of Latvia's new military, and the principles of this control and decision-making will be spelled out in the Law on the National Armed Forces and the Law on State Security.

Social Integration and Security

Community feeling in multicultural societies is another important factor; it needs to be constantly nurtured even in countries which have not found themselves in a zone of migration. Community moral plays a role in the development of strong security and certainly cannot be neglected in the context of "total defence".

Latvian legislation guarantees protection of civil rights for all residents. Still, we cannot deny that Latvia faces perhaps its most strenuous challenge to national identity by continuing the process of full integration of all peoples who settled in Latvia during the occupation.

We hope that foreign analysts will apply the same standards when judging our efforts at naturalisation that they apply under their own national law.

A quicker response on the part of the relevant Latvian agencies to address objectively determined shortcomings identified by the Latvian Office of Human Rights and more patience from Russian government officials would facilitate integration. We have a potentially appropriate mechanism for examining Russian concerns in the social sphere: the Intergovernmental Commission.

Russian regional initiatives in civic security could be adequately handled by the Council of Baltic Sea States. And the EAPC, the

Euro-Atlantic Partnership Council, may yet prove to be one of the fora where discussions of the political-military aspects of security could yield positive results. All see that Russia could pull its weight more frequently in the context of Partnership for Peace activities, which breed respect and esteem.

The existing mechanisms should be used for exploring new ideas and emerging risks or to ensure transparency. More dialogue with Russia will make the Baltic states more secure.

Regional Security Proposals

While the unilateral proposal of December 3rd made by the Russian side in Stockholm to reduce concentrations of forces in the Baltic region by forty percent can be happily welcomed, it will be interesting to see how a unilateral intention to make reductions is manifested. Linking such a beneficial reduction with untenable impositions on Latvian sovereignty (for example, a surrendering of airspace control) would be greeted with an expected reaction from us. Still, we are optimistic; a force structure scaled more sensibly in light of the realities is what confidence-building is made of.

In general, when presenting ideas about Baltic security without advance consultation, Russian government officials should take care. Ideas consistent with the indivisibility of European security will be treated with greatest care. Inconsistent ideas may, unfortunately, not receive full attention in Latvia.

While increased involvement of Russia in European processes is important for regional stability, Russia's willingness to consummate a border agreement is the easiest way to build our confidence regionally and globally.

Our border delineation question has passed the expert level. The

will to sign his border agreement will be valuable evidence that Russia is leaving the USSR in the dustbin of history and continuing on a path of acceptance of an independent Latvia.

If the will to build good neighbourliness is there, why not express it with this simple act?

The Russians have demonstrated their good will with Lithuania, and we hope that they will draw an end to ambiguity with Latvia as well.

Perceptions of Enlargement

Russia is using various arts of persuasion to convince the allies that NATO enlargement is a way of inviting trouble.

Some reasons for Russian sensitivity are comprehensible in economic terms; NATO enlargement means Russia will be losing lucrative markets for her military-industrial complex. And we certainly understand the difficulty of leaving behind old thinking about a confrontation of blocs, but we also witness NATO member states responding to Russian intransigence by constantly offering adequate mechanisms for co-operation and transparency. The Founding Act's establishment of a "NATO - Russian Permanent Joint Council" on May 31st further assured Russia that it is being included in NATO's equation for European security.

The Baltic states cannot share the Russian Federation's concerns about NATO enlargement, since our goal is clear: to place Latvia firmly within the framework of European security. Latvia is part of the European sphere and the Nordic - Baltic sphere. NATO and EU membership will be a verification of our inherent affinities.

Furthermore, the Latvian government regards NATO as an organisation providing stability and predictability. NATO's presence in

the Baltic states could eliminate uncertainties which can lead to tension.

EU membership can also relieve uncertainty. Whether NATO and EU enlargement are supposed to be parallel, no one has told me for sure, but it is clear that the latest members of the EU will be expected not only to live peacefully with one another, but also to be security providers in times of need.

This is why neutrality was an issue in the Swedish referendum on EU membership and why the Finnish vote for joining the EU was motivated by security concerns.

EU enlargement to include the Baltic states is a matter affecting the vital interests of Nordic countries. It is also a matter of intense interest to countries much farther afield.

Since our readiness for EU membership is weighed in terms of administrative reform, internal social integration and economic development, the Nordic countries and all of Europe will benefit from the development-enhancing effect that membership preparation creates and the added security which membership provides.

A Blinking Yellow Light

The December 4th vote of the European Parliament in support of the common starting line was decisive, but the European Council must ultimately decide in Luxembourg which candidate countries will begin accession negotiations and what signal to send.

We need a clear signal, not one open to interpretation.

Let me try an analogy. Leaving Latvia out in Luxembourg is like letting the lights in a traffic intersection blink on yellow in all directions: no matter what is written in the driver handbook, cars will enter the intersection not knowing or paying attention to right-of-way.

The Baltic states, and especially Latvia, are a traffic intersection, and a busy one. The situation is less than ideal for a blinking yellow light. Late at night in a quiet little backwater it might be reasonable, but Latvia is not a backwater. We are a hub and gateway for Baltic traffic.

Latvia understands that meeting the conditions for EU and NATO membership is more important than membership per se, but don't downgrade us for enthusiasm to join. We have been patient for fifty years living where we were pushed, to the edge of the European family of nations.

If our request for a green light in Luxembourg fails to earn the necessary support, Latvia will strengthen her resolve to join the EU.

A message that the EU enlargement process is inclusive will provide all residents of Latvia with a feeling that a brighter future is ensured. In this way, integration into the EU will mean support for the ethnic Russian residents in Latvia.

The security repercussions of EU enlargement are amplified in the case of the Baltic states.

A few words, then, in conclusion.

The EU's perspective of the Baltic Sea region must be updated to include a development concept such as the Northern Dimension initiative in order to ensure an effective use of potential and a lessening of threats. The EU's approach to the Baltic issues has been handled piecemeal: the lack of a comprehensive strategy for the Baltics is beginning to seem odd. Luxembourg could address these needs by preparing an action plan on northern European co-operation.

We are convinced, taking all into account, that the European Council Meeting in Luxembourg, the Summit of Heads of Government of the Baltic Sea Region in Riga and the signing of the US – Baltic Charter will have a resultant positive force pushing Latvia, the Baltic states, and the Baltic region forward to EU integration.

APPENDIX

Regional Projects and the EAPC

Discussions on regional matters at the EAPC should, we believe, be demand-driven and predicated on the indivisibility of security in the European space and the existence of a Transatlantic link.

We have uniquely Baltic projects: BALTBAT, BALTRON, BALTNET, BALTSEA and the upcoming BALTDEFCOL. The EAPC should allow such projects to take their natural course.

Partnership for Peace is a modality which adds value to the security product. In planning and discussing regional PfP activities, the countries of the Baltic should be able to initiate appropriate discussion. When region-specific recommendations arise, NATO and PfP will, de facto, be acting in a manner responsive to regional needs.

Areas where a regional flavour could be beneficial include defence policy and strategy, which are already under discussion at NACC. Crisis management is another. The proposal of Russian Federation to enhance the Euro-Atlantic capacity for disaster relief deserves support, as it can also serve as a building block for increased confidence through practical co-operation.

Partner Staff Elements

We are following with great interest the implementation of enhanced Partnership for Peace including the introduction of Partner Staff Elements (PSEs).

We welcome the November decision on the PSE implementation concept which authorises incorporation of Partner Staff Elements into NATO command structure at Mons and the regional headquarters. We hope to exploit this privilege to our

maximum benefit and will be pleased when the subregional level will be opened to partner staff elements as well.

A reciprocal application of the PSE concept would mean setting up a local facility which would enhance situational awareness, as well as provide for more seamless planning of PfP operations.

Of course, PfP exercises in our region are another mode for establishing a local presence. Just this September, Latvia hosted the PfP exercise "Co-operative Best Effort" and we hope this successful example will be replicated.

The situation is natural after our experience "on the inside". The idea of good citizenship and the positive connotation of government and military service found in many countries must be re-developed in Latvia.

This is because military service during the occupation was simply depressing; such service lost its shine. Also we have a situation where the spirit of serving one's community must now not only be based on Latvian traditions, but also must have value in terms of guarding home and family so as to accommodate a modern, multicultural society.

Dr. Mart LAANEMÄE

Deputy Under-secretary, Ministry of Foreign Affairs of Estonia

Ladies and gentlemen:

The prospects for consolidation of Baltic security are excellent for at least two reasons. First of all, Estonia, Latvia and Lithuania are an accepted part of the international security framework. Second, our northern and southern neighbours share most of our views on security issues. From Rovaniemi to Racibórz, like elsewhere in Europe, there is a common understanding that to achieve security, we must integrate into Europe and have good relations with our neighbours.

In addition, the very specific security needs of Estonia, Latvia and Lithuania are so similar that it is only to our advantage to work together to consolidate security. This means co-operation not only on defence issues, but on all aspects of integration into Europe.

What I have said is nothing new. For years it has been clear that Baltic co-operation is of primary strategic importance for all three countries. It significantly enhances our efforts to integrate with European and Transatlantic structures. This understanding is as old as our struggle to restore our independence. Today, Baltic co-operation is as necessary as it ever was. The need for Baltic co-operation was not influenced by the summits at Madrid or Amsterdam and will not be changed by Luxembourg.

Baltic co-operation is among the best examples of regional co-operation in Europe today, because it has the appropriate institutions to be effective and because it concentrates on important issues. We have created a series of structures which have institutionalised co-operation among our parliaments, our governments and our heads of state. In this effort we have often taken inspiration (and helpful advice) from our Nordic neighbours, thanks to which Baltic – Nordic

(or 3+5) co-operation has also developed in a very positive direction and has become one of the important factors supporting our integration into Europe.

Our goal should be to give the established forms of Baltic co-operation a more concrete and practical content, especially at the working level of inter-governmental co-operation, i.e., the 20 committees of senior officials of the Baltic Council of Ministers. In doing so, we must continue to define carefully those problems and issues whose resolutions will be most effectively found in the context of Baltic regional co-operation.

For Estonia, an important priority in Baltic co-operation is the consolidation and further elaboration of the Baltic Free Trade Area. Our goal is to form a Baltic common market which we can "plug in" to the European Union. Thus, creating the common market is important for European integration. After the signing of an agreement on the removal of non-tariff barriers on 20 November in Rīga, the next step will be to negotiate agreements providing for free trade in services, as well as free movement of capital and labour. Rapid progress in these areas will not only help to ensure the continued flow of foreign direct investment to the Baltic states, but will also provide the necessary stimulus for the development of strong and viable domestic enterprise in every sector.

Closely connected to the further liberalisation of economic relations is the question of improved transit – both in terms of infrastructure, (e.g., the *Via Baltica*, railroad modernisation), and in terms of unified, standard procedures for international cargo transit.

Facilitation of inter-Baltic border crossing is now and will remain linked with efforts to make the external borders of the Baltic states more uniformly secure and stable. Improved co-operation on strengthening the external borders of the Baltic states is not only an

Presentations

essential pre-condition for further progress in economic co-operation, but it will attain ever-greater importance as our countries move closer to full EU membership.

Co-operation in defence and security questions has long been one of the more successful and high-profile areas Baltic co-operation. We have jointly created BALTBAT, the Baltic Peacekeeping Battalion, with significant support from many of our friends. From its establishment in 1993, the BALTBAT project has considerably enhanced the effectiveness of our participation in international peace support operations. We are in the process of creating BALTNET, for joint airspace control, and BALTRON, a joint mine-sweeping squadron. We appreciate the decision of our friends to create BALTSEA, a group which will help to co-ordinate security assistance to the Baltic Sea. A joint military academy, BALTDEFCOL, for training military officers not only from the Baltic states, but also from Nordic and other European countries, will begin operations in Tartu, Estonia, on 1 September 1999, in one of the two traditional academic centres in the Baltic states.

Last, but not least, we need to improve our co-operation on other "3rd Pillar" problems such as crime prevention and environment. The meeting of the Baltic Council of Ministers on 20 November here in Rīga laid the foundation for enhanced co-operation in these fields.

All of these priority areas for co-operation which I have just listed are without exception also common priorities in our efforts to integrate with the European Union and NATO. These are all areas which require joint effort on a daily basis in terms of practical and effective co-operation at all levels. In Estonia, we have concluded that NATO's Madrid Summit produced a positive result for the Baltic states, and thus our first priority should be to concentrate on doing our homework in order to become ready to fulfil this practical assignment.

*After Madrid and Amsterdam:
Prospects for the Consolidation of Baltic Security*

NATO's invitation to open a representation to NATO in Brussels is very helpful. The first step in this process is to define what is practicably necessary and realistically possible to prepare us both military and politically for our coming accession to the alliance. In other words, together with NATO we need to define what we need to do and develop a method to better assess our progress.

At the same time, we must enhance both multilateral and bilateral military co-operation. Our activities in the PfP, the EAPC and other multilateral programs will be intensified. Estonia has already made a positive contribution in Bosnia, and we expect that our involvement in European and regional security will grow. Bilaterally, we will enhance co-operation with our many partners through expanded defence agreements for co-operation in training and planning.

At the beginning, I mentioned that security has two components – integration with Europe and good relations with our neighbours. In this context we are faced with a situation where relations with all of Estonia's neighbours are seen as being carried out within the general context of European integration, as I have noted in several examples. Baltic, Nordic – Baltic and resurgent Polish – Baltic co-operation have ensured that we also have excellent relations with most of our neighbours. At the same time, while the quantity of relations with our eastern neighbour, Russia, is excellent, the quality could be improved. We have already extended the hand of friendship to Russia and are pleased that Russia has also extended a hand.

Over the past year, a dialogue has developed between Russia and each of the Baltic states. The Baltic states engage in co-operation in working out their individual relations with Russia, but each needs to develop individual, bilateral relations with the largest country in the world.

*After Madrid and Amsterdam:
Prospects for the Consolidation of Baltic Security*

Our contacts with Russia have deepened, and we have both made proposals regarding further development of our relations. In making our assessments of the Russian proposals, we recognise that our relations with Russia have special characteristics, but so do our relations with all other states. Like all other international relations, our relations toward and with Russia take place on many levels. The broadest classification is to distinguish three levels – international issues, regional issues and bilateral issues.

But the topic of this conference is security, and while all aspects of co-operative international relations have some relation to security, we must never lose sight of the fact that security in today's Europe is a purely international issue, one which has neither regional, nor even bilateral aspects. Having said that, there is nothing wrong with discussing security issues bilaterally, but the purpose of such discussion must be to implement them better in the international framework. This is the normal way in which states carry out international relations today – bilateral relations are often used to facilitate multilateral decisions, and then, conversely, multilateral decisions provide the framework for bilateral relations.

This means that once we agree in a multilateral forum that a given issue interests all participating states, then that issue should no longer be addressed bilaterally, as both sides have accepted it.

One of the many important results of European multilateral relations in the security field is the OSCE Vienna Document, which describes a broad range of measures which, if used reciprocally, are designed to build mutual confidence and thus enhance security.

We have exchanged proposals with Russia on security-building measures, and while we are waiting for responses to our proposals, we have received proposals from Russia.

We welcome and appreciate the positive Russian announcement

to reduce the size of its armed forces in the Baltic region, as we strongly believe that there is no need for a large military presence in the Baltic area.

We hope that Russia's intention to reduce its military forces indicates Russia's sincere wish to build confidence and expresses Moscow's continued readiness to improve its relations with the Baltic states.

Estonia finds that the most effective way to build confidence is to create a foundation of agreements that are necessary for developing stable mutual relations. We hope that Russia is willing to sign a border treaty with Estonia in the nearest future and that Russia will put Estonia on equal footing with other countries in the world by establishing a most favoured nation trading regime with Estonia. Other important agreements that should be signed are avoidance of double taxation and the protection of investments. Such agreements are indispensable, because mutually beneficial agreements, the latest one being the co-operation agreement of the ministries of the interior signed in Moscow the day before yesterday, show that both sides have the intent to develop their relations. That makes it as necessary as ever to create the legal basis for a functional bilateral relationship by concluding all the necessary agreements.

Estonia also hopes that Russia will evaluate the history of Russian – Estonian bilateral relations and the situation of non-citizens in Estonia on the basis of international norms and the objective estimations of other states and international organisations.

Other Russian proposals in the areas of economic relations, environmental and social issues, are mostly regional in character, and we appreciate Russia's ever-increasing interest in regional issues.

In short, we are building up a basis for further discussions. As the discussion develops, Estonia would like to concentrate of finding

ways to implement more of the measures which the Vienna Document addresses. After all, both Russia and Estonia have given their approval to the Vienna Document, which should mean that both sides are confident that they are appropriate. Many other countries in the Baltic Sea region use Vienna Document measures in their relations with Russia, and we consider it most appropriate to try to do the same.

But this dialogue is not an attempt to deal with security issues regionally. On the contrary, we must find solutions together with Russia that fit into the existing multilateral framework. This means that we must work together with others, as well.

Above all, we must continue to work together within the framework of Baltic co-operation, because the Baltic states already have a very high degree of mutual confidence. Looking ahead, in the coming years the Baltic states will have much to contribute to multilateral co-operation throughout Europe, and we must work to make it work. By helping to consolidate the Transatlantic, multilateral security framework, by working to consolidate Baltic co-operation, we will also consolidate Baltic security. Or, to put it the other way around: Let us consolidate ourselves, and the world will consolidate with us.

Mr. Deividas MATULIONIS

*Head of the North European Department
Ministry of Foreign Affairs of Lithuania*

Ladies and gentleman, first of all I would like to extend my thanks to organisers, Konrad Adenauer Foundation and Latvian Foreign Policy Institute and, of course, it is a difficult task and real challenge for me to present anything new after two previous speakers. And I should say that our thinking is in line with Latvian and Estonian thinking on most of issues of Baltic security consolidation. I will try to present more specific Lithuanian view on this subject and how we see the consolidation of the Baltic security in line of NATO Madrid Summit and current development of EU enlargement process. First of all I would like to draw your attention to three fundamental principles, observance of which are of crucial importance to the consolidation of Baltic security in sense of hard security and they are known, but anyway I will repeat them again.

And first of all, first principle, that European security is indivisible and cannot be regionalised. It is already proven in the history that Pan-European integration and presence of the United States in Europe can provide security and stability in the continent. But this doesn't contradict our strive to develop our regional co-operation of various forms in the field of "safe security", confidence building between nations and people-to-people contacts. In this context I can mention trilateral Baltic co-operation, Baltic Sea co-operation, 5+3 Nordic – Baltic co-operation. All these regional undertakings are clearly linked and cannot be separated from the European integration processes. There is no Baltic security, there is one common security of European nations.

The second principle is commitment to already existing

principles and use of existing institutions. Adherence to universally recognised principles and norms of international law in enshrined in the basic UN and OESD documents is fundamental for the civilised political behaviour in today's foreign policy. Besides, we should always try to make full use of existing institutions then looking for the best way to implement new ideas and initiatives, including the regional ones which could be addressed in a wide framework of existing Euro-Atlantic institutions such as OSCE, Council of Europe, European Union, NATO, etc.

And third, recognition and respect of each nation's right to choose security arrangements, including the right to join alliances is of key of importance.

In this connection I would recall basic UN and OSCE documents as well as the Lithuanian – Russian Treaty on the Foundations of Relations signed on 29 of July 1991, In this Treaty both parties agreed on the fundamental principles of relations mutually recognised the right to choose independently means of guaranteeing security pledged to refrain from the use of force and threat of the use of force and to respect sovereignty, territorial integrity and inviolability of borders.

Lithuanian foreign and security policy is based on the understanding that security, stability and prosperity of Lithuania, the whole region can be full achieved only through the Euro-Atlantic integration processes. In this connection, I want to repeat a simple truth. Lithuania is part of Europe, of Western Civilisation, and has always been in Europe. Lithuania's spiritual and cultural integration in Europe has always been an unquestionable fact. We belong to the Europe, Europe is part of our culture. This is our only way and destiny. We share the common values and ideals and we want to be a full member of institutionalised European family of like minded.

In this sense, I will not reveal any secret, saying that Lithuanian foreign policy priority is full membership in the European Union and NATO. These are objectives we firmly and consistently pursue.

Integration into European Union and NATO are mutually complementary and reinforcing, but different and separate processes. The question doesn't stand as either EU or NATO – these are no alternatives. There is no first and second priority in this sense. Both membership in EU and NATO are equal strategic priorities of Lithuanian foreign policy.

We seek EU membership in order to re-establish and strengthen our European identity, to secure and develop the political and economic transition, to form a basis for future economic development. It is the European Union that is well equipped to address and mitigate "soft security" concerns, particularly within the framework of the Third Pillar.

The Government took into account the Commission's detailed and analysis on Lithuania's application for EU membership and accelerated reforms in the areas indicated by the Commission. Also, the Government supplied the EU with updated information on economic and social progress in Lithuania.

The dialogue with the European Union has been continued in a constructive way. We welcome the recent Accession Partnership document as a step that brings us even closer to the European Union, and provides an instrument that helps us to prepare ourselves for the final objective – full EU membership.

Jacques Santer, during his recent visit to Vilnius on 3rd November, most favourably assessed current Lithuanian reforms and their results. In particular, it was admitted that the Commission, because of objective reasons, did not possess data concerning the latest developments and achievements when the Opinion was prepared. We

are quite pleased that Mr. Santer assured us that, if Lithuania's reforms will continue at the same speed and extent, the Commission, when reviewing the Opinions next year, and will reconsider its position and make a positive evaluation.

Regarding the membership of European Union, we want only equal treatment of all applicants, equal opportunities given to all. Regardless of the decisions, we want from the Luxembourg Summit transparency on our EU membership perspective. The goal of Lithuania is transparent. We want to start full-fledged negotiations with the EU in 1998 and join the European Union with the first group of countries. In this sense we welcome initiatives of EU member states leading to this goal. Recent Danish – Swedish initiative on the launching of the enlargement process simultaneously with all candidate countries is welcomed in Lithuania as a model ensuring the inclusiveness, non-discrimination and credibility of EU enlargement process and opening the way to the real negotiations with the European Union.

We are confident that at this moment Lithuania is ready to start negotiations in 1998 and do hope that the European Union takes into account the actual progress and far reaching reforms of Lithuania which could be illustrated by the facts and macroeconomic indicators. Lithuania has carried out an extensive privatisation and roughly 68% of the GDP is produced in the private sector, the Government's announced privatisation programme of the large state owned enterprises is well under way. This programme includes over 1000 enterprises to be privatised through an open tender.

Signs of monetary stability and financial discipline can be noticed: inflation in 1997 is estimated to drop to 10%, (1996 – it was 13,1%); interest rates in the banks have dropped to 5,5%, budgetary revenue plan for the first half of the year was fulfilled by 102.3%.

Starting in 1996, a foreign investment boom began in Lithuania. Based on a half-year figures for 1997, Lithuania will double its cumulative foreign directive investments from 1991–1996, expected to reach more than one billion US dollars by the end of 1997.

Membership in NATO. Full consensus and strong political will exist on this issue in Lithuania.

We understand that the best, the most cost-effective, and the least expensive way of building and developing national defence system is through participation in collective defence arrangements. There is no other alternative to such arrangements but NATO.

Lithuania welcomes recognition of the "progress achieved towards greater stability and co-operation by the states in the Baltic region which are aspiring countries" in the Madrid declaration. We were also encouraged by the North Atlantic Assembly's declaration in Bucharest which expressed a strong belief that the Baltic countries of Estonia, Latvia and Lithuania, along with the Romania and Slovenia, will be the most serious candidates for the next enlargement round.

Currently we are working based on the Madrid Summit decisions. Rapid economic development, growing foreign investments allow us to increase defence spending, modernise our defence forces and seek interoperability with NATO. For these purposes the Lithuanian Government significantly increases the defence budget, which will reach 1,5% of GDP in 1998, and 2% by the year 2000.

We welcome the finalization of the US – Baltic Charter, which confirms the common vision and shared goals of an undivided Europe in which Lithuania as well as other Baltic states become an integrate part of it. We support the BALTSEA initiative which should be result oriented to identify the defence needs and long term objectives of the Baltic States as they integrate into NATO.

On the other hand, we will make full use of the possibilities

offered through EAPC and the enhanced PfP. It is very important to continue the 6+1 intensive individual dialogue on the full range of issues important for future accession. We anticipate that in few weeks our delegation will meet in Brussels with NATO experts within the 6+1 format to discuss "Economy Based Plans for the Development of the Lithuanian Armed Forces".

We assume that in the near future the Alliance will confirm its commitment to an "open door" policy. Enlargement should be a continuous process. We anticipate that other aspirant countries, among them Lithuania, will receive invitation to start accession negotiation, when the Czech Republic, Hungary and Poland join NATO in 1999.

Consolidation of the Baltic Security, stability and well-being of the whole region and Lithuania is inconceivable without successful neighbourhood policy, which is one of the cornerstones of our foreign policy. Lithuania has already proven seriousness of its intentions and is strongly committed to advance further promotion of good neighbourly relations.

First of all, our relations with Poland in the newest history have never been so close, intensive and friendly. Relations with our historical neighbour, with whom we had the longest common history is of crucial importance to Lithuania's integration into Euro-Atlantic community. At this moment we enjoy full mutual understanding, political support and common will to further develop bilateral co-operation. We have signed agreement on friendship and co-operation, all needed economic and social agreements. We intend to establish joint peace-keeping unit - LITPOLBAT. This year we created an institutional system of co-operation on the legislative (parliamentary) and executive (governmental) levels. This brings me to the conclusion, that strategic partnership between Lithuania and Poland is already a reality.

At the same time Lithuania is committed to continue pragmatic, result oriented and constructive co-operation with our Baltic neighbours Latvia and Lithuania. Although a lot has already been done, some problems and bottlenecks exist, but we are determine to continue co-operating in the spirit of full mutual understanding with the ultimate goal to create an area of free movement of goods, services, capital and people.

Good neighbourhood policy would not be thinkable without normal relations with Russia. There are no unresolved political issues between Lithuania and Russia. Basis for our relations was set already in 1991, by the Treaty on the Foundations of Inter-State Relations between Russia and Lithuania.

Recent signing of the treaty on border delimitation with Russia is yet another example of the continuous policy of pursuing good neighbourly relations that Lithuania has implemented since 1990. Indeed, this treaty was the last step for Lithuania in finalising delimitation of its land borders with all neighbouring states.

We are ready to continue our practical co-operation using existing institutions and possibilities offered by the Basic treaty of July 1991.

The recent visit of the Lithuanian President to Moscow pointed to a new positive view in Russia's policy towards the Baltic states. This view embraces first of all dialogue and practical suggestions about how to move forward on economic, social and ecological issues. On our part we are keen and ready to continue our business-like co-operation in solving practical economic, social and ecological questions, such as avoidance of double taxation, promotion of investments, or protection of the environment, etc.

In principle, we do not refuse proposals made by President Yeltsin and we are elaborating all the proposals made in Stockholm. And we are ready to continue dialogue in this sense. But we are not

able to accept unilateral offers of security guaranties. This is our position and unilateral security guarantees do not correspond to the realities of the current situation.

But all other aspects of confidence building and practical co-operation's could be discussed. At the same time, I would like to agree also with the previous speakers that illegal immigration, international crime, proliferation of drugs, weapons, nuclear substances, etc., are requiring joint efforts. And we also propose to speed up the preparation and signing of appropriate agreements with Russia, a readmission treaty, which is of particular importance. We are ready to consider other possibilities of practical co-operation in the fields of civic security and home and justice affairs.

Thank you very much for attention.

Mrs. Alyson J.K. BAILES

Political Director, Western European Union

Mr. Chairman, ladies and gentlemen:

The Western European Union cannot exactly claim to be the premier security organisation of modern Europe, but in historical terms it is the senior one. Before NATO was founded, the European combatants of the Second World War had already come together in the Modified Brussels Treaty to pledge themselves absolutely to each others' defence and to set that defence on a common, integrated basis. Of course, once NATO's larger framework for collective defence was created, it made sense for the Europeans to pursue their military co-operation there, and after playing its part in immediate post-war reconciliation, the WEU entered a long period of what could politely be called quiescence. When it was revived from the mid-1980s onwards, its members' motivation was very clearly not to try to replace or even compete with NATO or the EU. What it did reflect, interestingly, was a renewed demand among the West Europeans for a forum where they could develop elements of their own security and defence identity, outside both the Transatlantic framework of NATO and the increasingly supranational framework of the EU. If the WEU has survived up to now, it is because it does, in reality, offer some comparative advantages of both a practical and political kind for approaching the thorny and complex subject of European defence. The three examples which I would like to explore here – and which have relevance also for the specific case of Baltic security – are: the WEU's potential as a "pivot" between NATO and EU; the distinctive structure and internal dynamics of its membership; and its emerging operational capabilities.

It has become a cliché to describe the WEU as the European arm

of NATO and the defence arm of the European Union. Like the reference to the WEU's "pivotal" role which appeared in the communiqué of our latest Ministerial meeting (Erfurt, 17–18 November 1997), this is not just rhetoric but reflects an increasingly well documented reality. Since NATO's 1994 summit in particular, the idea has become established that the creation of a more visible, "separable but not separate" European military capacity within the alliance can be well complemented by a separate European decision-taking centre outside NATO capable of borrowing, directing and controlling elements of NATO – organised forces for missions of crisis management. Since the negotiations which led to the Treaty of Maastricht, it has been well understood that the WEU is part of the process and mechanism which could eventually lead to a common European defence policy and/or a common European defence, and that as such, it can and should be more closely articulated with the political and economic levers for security-building and conflict resolution already wielded by the European Union.

1997 has been an important year of clarification and consolidation for WEU in its relationships with both these large institutions. At its Madrid summit, NATO confirmed that it recognised the WEU as a potential European decision-making centre for the political control and strategic direction of European – led deployments. It pledged itself in principle to support these with NATO assets and capabilities, including, if necessary, the loan of Combined Joint Task Force (CJTF) HQs under appropriate European commanders. NATO and the WEU have already gone a long way to work out the modalities of decision-making for such cases and to develop a single, shared approach to defence planning for purposes of identifying the required European force capabilities. The gains for the WEU in all this are obvious; but I would argue that the WEU's readiness to take on the

European command role also relieves NATO of the potential divisiveness of trying to develop separate European decision-taking options within its own structure. To try to put it more simply: so long as the WEU exists, NATO does not need to split itself in two to accommodate the European urge for a separate defence identity – and this is good news for all countries who are convinced they need a unitary structure of Transatlantic guarantees to preserve their own security.

Equally, so long as the WEU exists, the EU does not need to face the tough institutional and political issues which must be faced if it ever takes on direct responsibility for defence in an integrated framework. The difficulty of doing so is particularly clear as long as the Union includes four non-aligned countries which have not yet exchanged mutual defence guarantees with other member states. It was partly, though not only, on this obstacle that the attempt to merge WEU completely with the EU broke down during the EU's Inter-Governmental Conference of 1996–7. Instead, it was agreed at the Amsterdam European Council that the management of crises through the military options laid down in the WEU's Petersberg declaration should also become a treaty aim of the EU: an aim which, however, would be implemented through the WEU, using the WEU's existing structures and capacities for the necessary military actions under general guidance from the Union. Politically, some saw this as a disappointing compromise, but it has turned out to be not too hard to translate into practice. We are already clarifying the necessary interface in decision-taking with the EU, just as we are with NATO. And here the 'pivot' analogy comes into its own, because it should be possible in the future for the WEU to receive a political tasking from the EU and go to NATO to borrow military assets to carry it out. Our small organisation can thus mobilise the respective political and

military power of those two large institutions for one and the same operation, in a way that it would clearly not be possible today for NATO and EU to achieve by direct agreement between themselves.

The relevance of all this to the Baltic states' security can best be brought out by moving to my second topic: the place and the rights of nations within the WEU's membership structure. The WEU is not a prime mover in the present western drive for enlargement, partly because it took the corresponding decision in a way appropriate for its own purposes some time ago. Since 1994 it has welcomed all Central European states holding Europe Agreements – i.e., 10 countries at this time, including Slovenia – as Associate Partners and as members of its deliberative council for a wide range of policy and operational issues that are now determined "at 28". All three Baltic states enjoy the benefits of this status, and it gives them in practice an equal say in preparing the WEU's policy documents on European security, such as the comprehensive 'Common Concept' adopted in 1995. It allows them to help steer the WEU's relations with Russia, Ukraine, various Mediterranean partners and institutions like the OSCE. It allows them to air, in a friendly and highly professional European forum, their own concerns about Baltic regional security and assures them of collective European support, as well as understanding for their policies aimed at security, stability and an irreversibly European identity. Last but not least, it gives them access on an ad hoc basis to WEU operations, of which I shall say more later. A document adopted by WEU ministers at Erfurt underlines their right to have an equal say in running those operations once they have decided to commit national forces to them. Another important decision at Erfurt taken by the thirteen ministers of the Western European Armaments Group (WEAG) was to offer Associate Partner countries access to WEAG forums for discussing European armaments collaboration if they have concrete

contributions to offer to the fields of work in question.

Such benefits, however useful, are clearly not seen by Baltic governments as a substitute for the guarantees that integration into larger European institutions would bring. For them, it may be more interesting to consider where the WEU fits in to their accession strategy for both the EU and NATO. One obvious point here is that the WEU does offer them a forum to show their European credentials, to practise the European multilateral style of policy-forming and to speak, as it were, with a European voice. It also offers them a certain additional insight into the way NATO and the EU work, through the areas of NATO/WEU and EU/WEU co-operation into which they get drawn, notably in the operational field (for example, the WEU's overall exercise policy, incorporating the goals for joint exercises with NATO, is enshrined in a document negotiated before Erfurt by all the 28). So long as none of the WEU's Associate Partners has actually entered NATO and the EU, the equal status which they all maintain formally in the WEU may do at least something to soften the divisive implications of their treatment by the other institutions and to give time to deepen their shared policy acquis.

If one of these partners joins NATO before the EU, it will automatically gain the status of an Associate Member in the WEU which is already held by Iceland, Norway and Turkey. If a country joins the EU without (at least, immediately) joining NATO, it can become an observer in the WEU, which is a status adopted by the NATO country Denmark, as well as by four non-aligned EU members. What is interesting to note here, especially for any Baltic state which thinks it might find itself in the latter situation, is that the WEU has recently very much strengthened the rights and obligations of its observer countries in the operational field. Thanks to papers approved by ministers at the Erfurt meeting, they have the right to take part not

only in operations carried out by the WEU on behalf of the EU but, as a general rule, also in operations launched in other ways, including those where the WEU may borrow NATO assets and capabilities. Parallel rights have been extended to the WEU's Associate Members so that they can, again as a general rule, freely opt in to missions carried out at the EU's initiative. What this means in aggregate is that as soon as any of our Central European partners joins either NATO or the EU, they will be added to the present WEU "family of 18", which is an increasingly homogeneous operational group charged with translating into practice the pivotal role which I described earlier between NATO and the EU, and thus also enjoying a privileged synergy with both those larger organisations.

The true potential of these relationships and the proof of their value must, of course, be measured in the operational field. Since the end of the Cold War we have seen a flood of inter-state or sub-state crises calling out for intervention by the international community, and the call has been harder to ignore since we no longer face risks of East-West provocation and escalation by becoming involved. Quite often, the European countries have political knowledge and connections, security structures and military skills which make them particularly qualified to take part, and their increasing readiness to do so has been reflected in the number of countries (not just Germany) which have modified their own laws lately to let them play a more 'up-front' role in international military actions. Whether the Europeans should actually take the lead in given operation, or indeed "go it alone", is a delicate question to be settled in each case on political as much as on military-technical grounds. But if a significant number of them are to act together in a given crisis, it makes obvious sense to try to do so in a tailor-made, pre-designed institutional framework rather than an eternal series of ad hoc coalitions.

This was the role for which WEU decided to offer itself in 1992, when in a ministerial declaration adopted at Petersberg near Bonn, its members agreed to concentrate the organisation's operational planning on a range of new-style crisis management tasks. This created a target for the WEU that was both realistic and politically relevant. It provided a solid foundation for the work that has gone on ever since to build up its military expertise, military doctrine and the structures and plans that would be needed to take politico-military control of a European joint operation. It has also provided a firm but flexible political framework for the WEU's subsequent decisions on launching a number of specific operations such as the European blockade measures in the Adriatic and along the Danube during the former Yugoslavian conflict, the police operation in Mostar, and the WEU's current police training mission as part of the reconstruction of Albania. All these, as chance would have it, have turned out to be rather specialised functional operations, but it is important to note that the WEU structures supporting them could and should be used for deployments of a more traditional military kind as well, not excluding modest elements of peace enforcement if the need and the appropriate mandate is there. At their Erfurt meeting in November 1997, WEU ministers further strengthened the organisation's military backbone for sustaining such missions by approving a new WEU military structure concentrated under a permanent 3-star officer at Brussels HQ.

Even the modest operations carried out by the WEU so far have confirmed the relevance and value of participation by our Central European partners. In the Albanian police training operation, 22 countries out of our total family of 28 are now taking part, and one of the Associate Partners, the Czech Republic, has interestingly chosen to support the mission by a purely financial donation. Latvia and Estonia are providing police personnel (at present, two police officers

and one officer respectively) to help directly on the ground, and their national expertise has proved especially relevant in fields such as border control. Just like participation in SFOR or other crisis management missions, such involvement clearly has a value for the new democracies going beyond the pooling of military experiences and harmonisation of military skills. It demonstrates that they are makers as well as takers of security, and it underlines their new, fully European status by bringing them to sit alongside NATO and EU members, not just in the policy-making councils of the WEU but in its "troop contributor" groups which track and support the practical conduct of operations (and the budget committees which finance them!).

For the Baltic nations, as for any others involved in the WEU, the final message has to be that this organisation will be what you make of it. In its long history it has served a surprisingly wide range of European needs, and it has gone remarkably far in re-inventing itself to meet those of the post-Cold War period. Above all, the WEU deserves the serious attention of anyone who believes that the expression "the European Security and Defence Identity" has to mean something in terms not just of what Europeans say, but also what they do. The WEU is at least doing something, if not to overcome the inherent tensions in that concept, then to help us live with them, and to allow Europeans to be active even while their identity still seeks its final and perfect form.

Mr. Andrew C. WINNER

Institute for Foreign Policy Analysis, Tufts University

Introduction

The conference organisers asked me to provide you with an American perspective on security in the region after Madrid and Amsterdam.

I will not provide the perspective of the average American on European security dynamics and the question of NATO or EU membership for the Baltic states, because frankly, the average American would not be informed on Madrid, Amsterdam or the Baltic Charter.

Rather, I will try to outline what I believe is the perspective of the interested American policy analyst or policy maker, positions I have held both in and outside of the US government.

This perspective may at times seem not terribly fair to some of the states of Europe, or even terribly sophisticated, but national perspectives are not always fair, and politics is not always sophisticated.

I present it to you in this way because I believe it is the job of Americans to work hard to improve their perceptions of the situation in Europe, to improve their understanding, and to increase the sophistication of their analysis.

However, I believe equally strongly that it is also the job of Europeans to attempt to understand and to appreciate the American point of view and to work with the United States to better its understanding and increase its engagement on these issues.

This afternoon I will briefly discuss where I think most American policy makers, analysts and opinion makers believe we are in terms of European security broadly, and the security of this region specifically after Madrid and Amsterdam.

First, I'll cover the Madrid summit – what happened, what didn't happen, and what was important about it.

Second, I'll cover Amsterdam, less in terms of what happened, because I believe that presenters from member states of the European Union are better suited to cover this material, but more of what it meant to the United States and to its strategy for Europe and the Nordic/Baltic region in particular.

Third, I'll say a few words about the Baltic Charter.

Fourth, I'll provide probably a not surprising prognosis for the NATO summit in 1999 in terms of enlargement.

Finally, in the context of these four events and documents, I'll outline what I believe are the still nascent pieces of the current US strategy for security in this region and also point out some of the constraints under which this strategy will have to be refined and implemented.

Madrid

First, the United States clearly wanted a statement from NATO at Madrid that emphasised the continuing open-door quality of NATO enlargement. In other words, this first enlargement wave would not be the last one.

Quite simply, American policy makers succeeded, in part through good diplomacy and in part because a number of other allies also believed that this was an important principle to emphasise.

Second, the alliance as a whole carried through on its commitment to invite new members. This was important for other aspirants, for European members of the alliance, and particularly for American policy makers, informed observers, and US Members of Congress to see.

I would like to emphasise that you should never underestimate the importance of NATO continually having to prove its steadfastness and usefulness in order to garner continued and broad American political support.

Third, Romania, Slovenia, and the Baltic region were mentioned in the communiqué as a signal to those countries that they were making progress, and it had not gone unnoticed by NATO members. I believe there were other motives for those insertions into the communiqué as well, which I'll go into later.

Amsterdam

For any American policy-maker hoping that EU enlargement would take place quickly or that the EU would take the heat off of NATO by deciding to move ahead swiftly to consolidate the functioning of its Common Foreign and Security Policy mechanism, Amsterdam was a dash of cold water in the face.

The EU is going to move ahead both with enlargement and with strengthening its CFSP mechanism, but Amsterdam demonstrated that the movement was going to continue to be halting and would be a significant time in coming, certainly well after the year 2000.

Any hope that the WEU, by becoming the formal defence arm of the EU, would be a backdoor to NATO or some type of harder security guarantee than that provided by simple EU membership was dashed.

Even earlier in the year, the WEU's inability to act in Albania began to demonstrate to observers that it has a long way to go as a security institution.

For US policy makers, Amsterdam only confirmed what they had suspected, namely that the United States, primarily through its strongest security link to Europe, NATO, would have to take an active

role in mapping out a path for the stability and security of certain parts of Europe – and for Latvia, Lithuania, and Estonia in particular – and that path would have to last until, and lead to the next round of NATO enlargement and the first and likely second rounds of EU enlargement.

The Baltic Charter

Quite simply, the Baltic Charter – a bit of misnomer by the way – is part of this emerging US strategy.

The document (actually, as I understand it, three documents with identical content) will be signed by President Clinton and the presidents of the three Baltic states on or about January 16 in Washington, DC. Also as I understand it, the President of the United States will set aside a substantial block of time for this ceremony and for discussions with the presidents of Estonia, Latvia, and Lithuania.

The US purpose in proposing this document was twofold – to encourage the governments of Tallinn, Rīga, and Vilnius to continue their efforts to become ready for NATO and EU membership and ensure them of US political, economic and military assistance in these endeavours, and to discourage Moscow from believing that the Madrid declaration had, despite its rather explicit wording, closed the door to eventual NATO membership for any or all of the three Baltic states.

Time, and the remaining parts of the still young US strategy, will tell whether these two aims will be met. I'll touch on the rest of the strategy and the constraints under which it will have to operate in a minute.

NATO Summit 1999

One fine spring day in 1999 in Washington, possibly even

while the cherry blossoms are in bloom around the Tidal Basin near the Jefferson Memorial, NATO will hold a summit, in part to mark the 50th anniversary of the Washington Treaty. It will be a celebratory affair, with the crowning act being the induction of three new members into the alliance – Poland, the Czech Republic and Hungary.

The Clinton Administration will not want any cloud of controversy to be seen or note of discord to be heard. Rightly so. The administration will have seen this process through from early NACC days, through PFP, the “it is not if but who and when” era, through the NATO–Russia Founding Act, through the Madrid Summit, through IFOR, SFOR, and whatever follows in Bosnia. It will deserve to have this moment in the sun in its European security policy – as will, frankly, all the members of the alliance, old and new.

This means that the most likely scenario is no new round of enlargement in 1999. That may sound terribly cynical, and I only partly mean to say that appearances will drive US policy on enlargement at the 1999 summit.

Other sound reasons will keep the United States and most other members of the Alliance from wanting to step up to the next round of enlargement right as the first round is being completed.

The first is that they will want time to digest the first enlargement – to see how an alliance of 19 operates, to see how much it really will cost, since all of the estimates constructed to date are based on widely, and sometimes wildly, varying assumptions, and to take a political breather.

The second is that neither Romania nor Slovenia is likely to command enough support for membership at that time. The political impetus is simply not there, to my mind. I believe that

Slovenia was advanced this past July by well-meaning states for regional political reasons and to send a political signal that enlargement could not just cover only the very centre of Europe. Romania was advanced for the very same reason and for linguistic reasons by France.

Third, no other candidate is likely to be ready at that time. Austria is unlikely to complete its national debate by that point and may decide to stay right where it is in terms of the alliance. Finland and Sweden have barely begun a debate on the issue and are likely to consider it for a much longer period of time – both wanting to see how relations with Russia (hopefully) improve and, particularly the Swedes, continuing to be reluctant to even consider the issue seriously because of their long history and tradition of neutrality.

Lithuania, Latvia, and Estonia simply will not be seen as ready by any member of the alliance, and by Washington in particular. Washington, to my mind, is the key for these three states, because at some time in the future I believe that the United States will have to use its considerable political leverage to convince some very reluctant European members of NATO to consider these three states seriously for membership.

For Lithuania, Latvia, and Estonia, this 1999 scenario of no enlargement may not be all bad. A second round that occurs in 2003 or later – because I believe that 2001, being right on the heels of a US presidential election, is unlikely to be possible in terms of US leadership on Baltic membership – may be better timing both in terms of these three states' preparedness militarily, and because of the time it will allow for Russia to come to terms with this idea and, perhaps, to develop a more satisfactory relationship with the states of this region, NATO, the EU, and Europe as a whole.

US Strategy

So what is the US strategy for this region in the meanwhile, and how does the United States view the security dynamics in the region at the moment and over the next 5–10 years?

As I said, I believe that the US strategy is still in the formative stages. However, it does have some objectives, and the outlines of some elements for making it happen. As most of you have noticed, there has been an upswing of interest in the region by the United States as of late. In large part this is due to Ron Asmus becoming a member of the State Department with responsibility for this region.

This is a good thing. However, I caution you that his tenure is likely to be about another three years, and this is unlikely to be the time frame for membership of Estonia, Latvia, and/or Lithuania in either the EU or NATO.

Not that I think membership in either organisation is in and of itself a guarantee of security or prosperity. In fact, this is also a central and somewhat new part of the thinking of the US when it comes to security for this entire region.

Washington, I believe, now understands that increased and improved connections and co-operation on the political, economic, cultural and military level are critical for the security and stability of this region.

Washington is still learning about all of the bilateral contacts and regional forums that already exist for these practical exchanges, and is in the process of figuring out how the United States can and should participate in supporting their vital work. It is taking whichever Nordic country steps forward and welcoming its willingness to engage and advance the security of the three Baltic states.

As I noted with the Baltic Charter, Washington is also seeking to provide the political, economic, and military support necessary to put Latvia, Lithuania, and Estonia on the path to membership in the EU and NATO.

I don't believe that Washington has a preference for which comes first – EU or NATO – or whether all three of the Baltic states enter at once or one at a time.

However, I do know this about one-by-one or all at once: In terms of political support, Washington is a long way from Rīga, Tallinn and Vilnius. If you squint very hard politically in Washington, you can see the Baltic states as a whole. Four thousand miles and Washington's other concerns make it almost impossible for it to see the three states individually.

This is not to say that Washington does not know, understand, or appreciate the unique histories, cultures, or political situations of each of these three states. It does, and it is learning more about these differences every day.

What it does mean is that when the time comes, it will be much, much easier for Washington to gather the domestic political support necessary to bolster NATO membership for all three Baltic states than for one at a time or for one and not the others.

Most of you have probably heard the saying attributed to Benjamin Franklin during the time of the American revolution, when he was speaking of the then 13 very separate colonies: "We must all hang together or certainly we will all hang separately." In terms of sustaining long-term political support from Washington for NATO membership, I would say that this is an apt phrase for the leadership in Tallinn, Rīga, and Vilnius to remember.

Washington realises that its engagement in some manner is both needed and desired by many states in the region. It knows that it has to

promote a number of linkages on all fronts. This means that if and when the Baltics are eventually invited to join NATO, that invitation does not precipitate the exact thing it is designed to forestall – instability due to another country – Russia in this case – feeling less secure. The United States knows this and knows that it is the critical country in cajoling Russia into becoming seriously and positively engaged in this region.

I believe that is the final part of the American strategy: counting on the Baltics, Nordics and, increasingly, other countries such as Germany and Poland, and the EU in some cases, to build the co-operative links and provide the vast majority of the material assistance. The primary US role will be to bring the Russians to the table and to work very hard to get them to engage in a positive and enduring manner.

Constraints

Be warned, the United States will operate within a number of powerful constraints. I'll just outline the three that I think will be most important.

The first is resource constraints. Right, you say, how can the richest country in the world really face resources constraints? It is a political problem of not allocating enough. Right you are, and that gets to my next two constraints, but for now I would like to stay on the resource question. The US foreign assistance budget went up slightly this past fiscal year, but only after significant cajoling of Congress on the part of Madeleine Albright.

US foreign assistance, including the military assistance that will play an important part in assisting the Baltic states to get their defence capabilities to a level where they are serious candidates for NATO

membership, is still less than 1% of the US budget. I anticipate no change in that number.

US bilateral foreign military finance grants to the Baltics are several million dollars, that's all. Hardly enough to do the job by itself. I understand that there are other countries assisting Lithuania, Latvia and Estonia, and all three are making their own efforts to grow their economies and spend an appropriate amount for national defence, but you should understand that the United States will not be the bank on this one, and well-intentioned American diplomats may come around fairly often asking other European countries to chip in more than they already are.

The second constraint is overall US attitudes towards Europe – that “what have you done for me lately” phenomenon.

I believe that particularly after the first wave of NATO enlargement, US politicians, both in the executive branch and particularly in Congress, will increasingly look at what Europe is doing to support US security and foreign policies on issues that Washington deems in its vital national interests.

The basic calculation will be simplistic, but it will look something like this: why should we, the United States, extend our security guarantee to still more Europeans when they cannot bring themselves to support us on issues we deem fundamental to our security outside of Europe?

An obvious example plucked from recent weeks is either Iraq or Iran policy. “Wait a minute,” you say, “that may be true of France or Russia, but it is certainly not true of Latvia or Sweden.” Absolutely true, but nevertheless this will be viewed as “Europe” letting us down.

Even if informed observers and policy makers like Ron Asmus don't believe in this type of linkage, they'll have to deal with it being

drawn in Congress and on the editorial pages of the Wall Street Journal and other major newspapers.

This will make it all the more difficult for the United States to undertake initiatives which involve the expenditure of political capital or financial resources that will help set up the Baltics for NATO membership.

Finally, NATO itself will have to prove useful both in European security and in the eyes of the US in terms of security burden sharing on the continent. The clear example is Bosnia and the post-SFOR issue.

The United States will likely stay, but the US Congress will expect the European members of NATO and other interested Europeans to take on a greater share of the military and financial burden.

Conclusion

Now, after all of those gloomy constraints, I want to end by saying that my overall assessment, and I think that of US policy makers, is that trends are positive.

The first round of NATO enlargement is in train.

The EU is moving ahead with enlargement, and Estonia is likely to be in the first tranche.

A significant number of very effective forums are being strengthened in the region that provide significant opportunities for stabilising contacts and co-operation – the Council of Baltic Sea States, the Nordic Council, the Barents Sea Council, BALTSEA, etc.

The United States is engaged in the region and is developing a fairly pragmatic long-term security strategy that is broad and deep.

Finally, Russia is indicating its interest in engaging in region,

and President Yeltsin's recent proposals on the region – while not wholly helpful or acceptable – at least indicate that Moscow is beginning to think in creative ways about the region and its place in it.

Security has been consolidated, but not half enough. A long road remains, but seen from the United States, the prospects are bright.

Thank you.

Mrs. Marina KUCHINSKAYA

Russia's Institute for Strategic Studies

Mr. Chairman, ladies and gentleman, to begin my presentation, may I remind the audience about ideas stressed not long ago by the US Secretary of State, Madeleine Albright, before the Senate. She was speaking about the challenges of Europe's past. I would prefer to call it not the simple past, but, if my linguistics teachers would excuse me, past continuous. That means the past which has not ended, but continues to influence the present. In my case it isn't linguistic terminology, but rather political. Keeping in mind the so-called past continuous, the main challenge for new, democratic Russia is not to fall into political or quasi-political isolation, still being an integral part of the world economy. Not repeating the mental paradigm of the defunct USSR is a problem that must be solved by Russian foreign policy. Before the Senate, Madeleine Albright also mentioned two kinds of prejudices on the part of Russia, concerning opposition to NATO enlargement and the very opposite on the part of the Central-East European states. This causes mutual suspicions and recriminations. Many in Russia are afraid of a devaluation of the NATO-Russian Foundation Act, as happened with the June 1992 US-Russia Charter for Partnership and Friendship. Now, we have problems in our relations with the US over Iran, Russia's military doctrine, and so on. Most of them are caused by politicians interested in NATO enlargement and afraid of its failure in the US Congress, where many congressmen do not see any military reasons for spending billions of dollars for three prospective EU members seeking NATO membership, and causing more trouble with Russia and Iran.

In 1993 Russians felt twice as much confidence in the US and NATO than in 1997. Now 70 % don't have confidence in US policy

toward Russia, and 60% in NATO. In 1993 Russia's Institute for Strategic Studies organised a NATO Informational Centre in Moscow. We published a handbook with balanced information about the military, political, economic and scientific tasks of the alliance. We didn't even use the word "bloc" with regard to NATO, as we believed that we were already living in a bloc-free world. A year ago we got a Russian version of the NATO handbook, edited in Brussels. To our horror we didn't find any balance of tasks, about 20% of the book was devoted to the military structures of NATO. It was a bad illustration of NATO's planned enlargement.

The decisions of the NATO summit in Madrid have defined two directions for further expansion of the alliance. What Russia has achieved through the NATO-Russian Founding Act is that NATO will not move its military infrastructure eastward, which could threaten Russia's security. However, as our Minister for Foreign Affairs, Mr. Jevgenij Primakov, put it, if the former republics of the USSR are included in NATO, the document will lose its relevance for Russia. If the alliance is approximately on Russia's borders, Russia will reconsider its attitude towards the Founding Act, as well as towards co-operation with NATO. The possible expansion of NATO has already negatively influenced the security system of the Baltic Sea region, pushing countries such as Sweden and Finland to bring about further changes in their defence and security policy. Actually, the expansion of the North-Atlantic alliance's strategic space into the territory of Central-East European states objectively induces the Euro-neutrals, which are already part of the Western community but outside the NATO framework, to join NATO in order not to be isolated when decisions concerning military and political security in Europe are taken.

One of the reasons why Slovenia is favoured as a possible

candidate in the second wave is the fact that it would surround Austria with NATO territory, and Washington believes that this would help in persuading Austria to abandon its official neutral status and give NATO a solid place in the heartland of the continent. In Finland and Sweden, public opinion polls show NATO is supported by 21% of Finns. However, according to Finnish experts, this is not a problem, as the mood of citizens can change when they are shown that NATO is the only decision-making organisation. The same arguments were used in the referendums on Finland's and Sweden's accession to the EU. All these tendencies cause concern in Russia, which has always looked at the status of neutral states from the point of view of their stabilising influence in the context of European and world politics.

Our anxiety is increased by the tendency to link the admission of the three Baltic states to NATO with the change in the status of Sweden and Finland, which is evident in US regional policy.

Until 1989 the organising principle for security in the Baltic Sea region since the end of the World War II was the notion of Nordic balance. This concept was derived from the bipolar character of the security arrangement in this area. As a result of the bipolar international system of states, all of the countries in this area assumed a role within this security arrangement. Sweden had neutral status, Denmark and Norway became reluctant members of NATO while refusing to allow the stationing of foreign troops and nuclear weapons on their territories. Neutral Finland signed a pact of friendship, co-operation and mutual assistance with the Soviet Union, and thus we had in the Baltic Sea region a highly polarised environment for the Nordic states, dividing them up into half-friends, neutrals and minor antagonists. NATO did not want to disturb this politically favourable but delicate situation, which was vital for the control of the North Atlantic. As a result of the historical upheavals of 1989 and 1991, the

concept of Nordic balance lost its relevancy, giving rise to the problem of designing a credible policy for the Baltic region. Objectively, since the end of the Cold War, the Baltic region has retained specific features when compared with other European sub-regions. In some of them, as in Yugoslavia, the breakdown of the existing security system brought about a crisis ending in bloodshed and war. In others, as in Central Europe, attempts have quickly been undertaken to replace membership in the Warsaw Pact with membership in NATO. It's quite a trivial solution. The post-Cold War situation in the North of Europe retains more elements of the previous security system. For example, differences in the basic security policy orientation of the states still remain. And there is no rush to embrace the easiest solutions without realising what consequences this may bring. The focal point in debates about NATO enlargement in Finland and Sweden is different images of NATO.

An opportunity for creating a post-Cold War security model has been missed in Central Europe; whether the Baltic Sea region can become a special case remains to be seen.

What is really necessary in the Baltic Sea region, and where joint efforts should be directed, is a process of confidence-building. Good will has been demonstrated by Russia. The basic idea in the recently prepared report by the Council on Foreign and Defence Policy is a search of constructive forms of co-operation and political dialogue. This was the underlying motivation when Russia put forward the concept of security guarantees in the Baltic Sea region. The idea is not to create regional blocs, but to construct security guarantees at several levels. Russia could sign an agreement on good neighbourly relations and mutual maintenance of security with each of the Baltic countries, complimented by an agreement based on the formula 3+1. Russia is interested in multilateral guarantees, with the participation of the USA

and European countries, first of all Germany and France. Simultaneously, the idea of a pact on regional security and stability as a component of the European security system was put forward. Here the French initiative of regional tables can be used.

It was not expected that Russia's offers would be accepted at once. Nevertheless, Moscow expected a different style in the response of the three Baltic states. Taking into account the fact that Washington was preparing the US-Baltic Charter, it was believed in Moscow that Vilnius, Rīga and Tallinn, by using this circumstance, would offer a different option as their answer to the initiative of the Russian President, namely, a joint US-Baltic answer, opening the way for serious discussions within the framework of the OECD and, for example, in the NATO-Russia Permanent Council. It is strange that neither the USA nor the Baltic states wish to use a convenient possibility for all interested partners to discuss security problems in this sensitive region.

During Boris Yeltsin's visit to Stockholm two days ago, the offers by Russia were put forward again. They are aimed to create trust, stability and security on the Baltic floor of the European home. A reduction by 30% of Russia's land and sea forces in the Northwest makes the northern bridge of co-operation between the East and the West most attractive for all countries. This co-operation would involve a hotline from the Russian President's office between Kaliningrad and the Baltic capitals, joint control of airspace, visits to military objects, joint exercises, including military aircraft transport exercises, and so on.

This kind of co-operation would become not only attractive, but also highly profitable, due to the degree of security conditions in which it can be developed. During a recent meeting with his Russian counterpart, the Minister for Defence of Sweden, Bjorn von Sydow,

expressed his concern that the Baltic region might become a zone of confrontation. In his opinion, it was necessary to create a mechanism of across-the-board co-operation in Northern Europe.

With regard to the Baltic countries, in the words of the Minister for Defence of Norway, it would be more correct to consider the problem of basic security by deepening co-operation within Partnership for Peace, and to reach mutual understanding with Russia concerning the change in the security conditions of the three Baltic states. An additional way for Boris Yeltsin's offers is provided by the agreement of partnership and co-operation between the European Union and the Russian Federation which came into force on December 1.

Unfortunately, the conditions for a favourable, serious discussion of the Russian offers are not in place. The invitation to Poland, the Czech Republic and Hungary to start talks with NATO has been accompanied by a strengthening of anti-Russian rhetoric, both in the West and in the Central-East European region. Some completely new movements have occurred in the Eastern policy of Warsaw, which has cast itself in the role of a regional power with a certain sphere of influence and acting on behalf of Ukraine and the Baltic states. It seems appropriate to stress that such ambitions can become a destabilising factor in the Central-East European region.

The question of confidence arises again and again if we discuss the problem of a readiness to deal with Russia in the security matters of the Baltic Sea region. Let's look at the list of participants in the Baltic security assistance group responsible for problems of co-operation of the region in the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC). Representatives of national ministries for defence and foreign affairs of the three Baltic states, Germany, Poland, the US, Great Britain, France, Belgium, Netherlands and Sweden discussed at a first

meeting on October 7, 1997, the defence needs of the three Baltic states. Russia is one of the states in the same region, committed to the security of this region. As a member of the EAPC, as in previous PFP exercises, it was not invited to attend.

Preparing my presentation, I felt myself to be a victim of legacies from the continuous past. Over and over again I caught myself trying to divide the world between Russia and the West. I do believe that we now have quite another, a richer and broader political geometry.

Mr. Markus BERGER

Speaker of the CSD/CSU Fraction for Foreign and Security Policy, German Bundestag

About twelve months ago, at a conference similar to today's here in Riga, I said that we could only build a security order for Europe together with, and not against, Russia. We must ensure that, in its own enlightened self-interest, Russia comes to accept the admission of its former Warsaw Pact partners into a "new NATO". Within the framework of the OSCE, Russia had, I added, bindingly recognised that as part of its right to self-determination, each and every country could decide which alliance it wished to join. This also held true for the Baltic states.

On one point, there was vigorous opposition to my point of view: my critics said that NATO should disregard Russian reactions and press ahead unerringly with its policy of opening the alliance – I do not wish to speak of enlargement – to new members. It was a mistake, they said, to hope or to wait for Russia's consent.

In the meantime we have made a great deal of progress in this respect. By agreeing to the NATO–Russia Founding Act, Russia has taken a decision which sets a new direction in its foreign policy. Moscow has taken up NATO's offer of co-operation with the West not only in economic and political, but also in strategic terms. The more Russia works together constructively with its partners, the more important the Founding Act will become. The new security partnership between NATO and Russia will benefit the whole of Europe. A security order is emerging in which erstwhile confrontation will be replaced by structured co-operation. Not "containment", as in the past, but equilibrium and stability based on co-operation – that is the strategic objective of the new NATO.

In Madrid, the new NATO addressed the new challenges in Europe. It did so, and will continue to do so, on the basis of an enduring Transatlantic friendship, which will remain central to the successful building of a European peace order. The signal from Madrid is that NATO will be geared to co-operation and crisis prevention, endowed with a new and flexible structure, open to new members and willing to engage in effective co-operation with Russia and with Ukraine. The NATO summit in Madrid marked the beginning – and I stress beginning – of a European peace order designed to give our continent, shaken by the terrible wars of this century, an opportunity to develop in peace and freedom on a lasting basis. An undivided European peace order of this kind, embedded in an Atlantic community, will be of greater benefit for the whole of Europe than purely regional security pacts, which have also been proposed.

In Madrid, NATO opted for a step-by-step approach and invited only three countries of Central and Eastern Europe to commence accession negotiations. This led to disappointment in some quarters. However, NATO at the same time established a new framework within which its co-operation with countries not included in the first group of new members will be deepened and placed on a broader basis: the Euro–Atlantic Council. NATO will also continue and intensify activities begun under its Partnership for Peace. Both these moves will benefit the Baltic states as well. The Madrid Declaration expressly names them as candidates for NATO membership, thereby inviting them to take part in these activities. My advice would be to seize this opportunity. At the recent Conference of Federal Armed Forces Commanders in Berlin, the German Defence Minister said that by keeping the initial number of candidates for accession small, NATO had shown that the door to the alliance remained open. Further new members would be invited to join in due course.

On 3 April 1949, on the eve of the founding of the North Atlantic Alliance, the American President, Harry S Truman, sent a message to the heads of state of this new alliance: Admitting the defeated Germany into the community of western nations was essential for Europe's future stability and security. For Truman, Germany's integration into the West was a pre-condition for the consolidation of democracy and for economic recovery in the young West German state. In his view, only a stable West Germany could make the indispensable German contribution to peace and stability in Europe.

This message from the American president was as far-sighted as it was magnanimous.

I would have liked the Madrid summit to have sent out a similarly clear message to the Baltic states, whose courageous struggle for independence at the end of the 1980s made a significant contribution which until that time had been geared to expansion and to imperialistic domination of its strategic glacis.

Perhaps our friends in Estonia, Latvia and Lithuania can draw solace from the fact that despite massive Soviet pressure on Western Europe, it was six years before President Truman's wish for the free Germany to be admitted to the newly formed North Atlantic Alliance was fulfilled. Germany became a member of NATO only in 1955. Incidentally, Germany gained addition to NATO indirectly via the Western European Union, following the failure of early attempts to set up a European Defence Community.

Perhaps the path I have just outlined is a promising one, both for the Baltic states and for the other countries of Central and Eastern Europe which have not yet been invited by NATO to begin accession negotiations.

Some say, and quite rightly, that the alliance must be able to cope with the accession of our neighbours to the East. The cohesion

and efficiency of the alliance must not be allowed to suffer. A step-by-step approach is, therefore, the most beneficial for all concerned, they argue. Others maintain that the candidate countries must first be ready for military co-operation. This argument is in essence true, as well.

However, I would recall that when Germany joined NATO in 1955 it had, in military terms, to begin from scratch. Thanks to the Partnership for Peace and other forms of bilateral and multilateral co-operation, the countries of Central and Eastern Europe, including the Baltic states, are now at a much more advanced stage. That is why Germany, too, is very active in this field and will continue to be, and not only in heading the joint minesweeping force BALTRON.

In my opinion, however, we should not judge the opening of the alliance solely from a narrow, military point of view. NATO is first and foremost a political organisation. Hence, the opening of the alliance is essentially a process of political significance. NATO would betray the values it has set out to defend were it, purely on the basis of a cost-benefit analysis, to take the exposed position of the free Baltic states as a reason for leaving them out of the alliance. Not responding to the Baltic states' need for protection would inevitably have damaging repercussions for the alliance itself. If, however, the NATO security guarantee for Europe were to extend to the Baltic states as well, this would enhance the stability of Europe as a whole.

The new members must, of course, as far as their resources permit, make their own substantive contribution to accomplishing the alliance's tasks and objectives. I firmly believe, however, that priority should not be given here to building up heavily armed military forces. Instead, priority should be given to co-operation within the alliance.

This includes a division of labour, which can also be complementary, in particular with respect to the crisis reaction forces. A prerequisite for this is interoperability, i.e., the capacity for

communication and co-ordination within multinational contingents established to perform tasks in the sphere of crisis prevention, which is central to a strategy of preventive diplomacy.

In this way, the common security space will evolve for the entire alliance in the coming years. The alliance's military efforts, which during the Cold War focused on a collective defence capability, must and can now be adopted to the new requirements.

The NATO summit in Madrid also pointed the way to creating a stronger "European security identity" within the alliance. A division of labour between NATO and the WEU in responding to different crises is now being established, something which sceptics held to be unthinkable until very recently. The aim is to ensure that if, for whatever reason, NATO should in the future feel that it cannot or should not take action itself, the WEU will be able to do so by drawing on the support of the alliance, its staff and other essential resources.

Under the terms of the Maastricht and Amsterdam Treaties, the WEU is part of the process of European integration. It is being developed into an effective security component of the EU – the French like to refer to the WEU as the "armed wing" of the EU, although the WEU will not in the foreseeable future be merged with the European Union. Of the ten members of the WEU, nine would like to see the sections of the modified Brussels Treaty relevant to Europe's future security incorporated into the Treaty on the European Union. Today, already, all ten would like to see the WEU expanded into a security organisation with the capacity for effective action, including a common armaments policy.

The future tasks and objectives defined by the WEU in the Petersburg Declaration of 1992 (operational capabilities for humanitarian, peace-keeping and peace-making missions) are now part of the Amsterdam Treaty. This means that the WEU is to acquire

the capacity for effective action under the political umbrella of the European Union. Under the terms of the treaty, the power to set the guidelines for such action will rest with the EU. The political criteria will be defined by the European Union. For this purpose, the EU is to set up an analysis and planning unit and to enhance the status of its secretary general by designating him as the High Representative for its Common Foreign and Security Policy.

The WEU was the European organisation which, after the end of division in Europe, responded most rapidly and flexibly to the new political and strategic conditions and went the furthest in opening up to the reforming countries of Central and Eastern Europe. Going in part well beyond the actual terms of its founding treaty, the WEU allowed these countries to take part in its activities and its decision-making process as so-called "associate partners". This is not necessarily a drawback; NATO also has many arrangements which go beyond the original treaty.

Those who wish to share in Europe's common security would, therefore, be well advised to do their best to support and strengthen the WEU as the "armed wing" of the European Union. Hence my advice – in particular to the WEU's "associate partners" – would be, in addition to participating in activities under NATO's Partnership for Peace, to do all they possibly can to consolidate the Western European Union. As an added advantage, these activities would be viewed with less mistrust by Russia, whilst binding the Baltic states more closely not only to the European security architecture, but also to NATO. The German government regards integrating the associate partners into Europe's common security within the framework of the EU and the WEU as one of its major tasks.

For Russia, this could become a confidence-building measure, if its political leaders recognise that all these activities are not being

conducted at its expense, but for the benefit of Europe as whole. Not only in geopolitical terms, therefore, the Baltic states are a cornerstone of a durable common European peace order.

Although I am speaking to you today primarily as a specialist on security policy, I would like to conclude by saying a few words about the enlargement of the European Union.

It is no doubt wrong, as some Europeans tend to do, to view and to treat the Baltic states as a single entity. They all too easily overlook the differences which exist between these countries; differences which necessarily also lead to differing political approaches and, possibly, even to differing political objectives.

But wherever the Baltic states agree on the objectives, it would make sense for them to pursue these objectives together. It cannot be denied that competition based on comparative advantage is a fundamental component of the single market. This applies above all to the economy. However, in political terms, the European Union, which in the second half of this century has become a model of success unparalleled in European history, puts a premium less on a country's competitive edge and more on its ability to co-operate with others. Not power and zones of influence, but mutually beneficial co-operation across open borders on the basis of the rule of law and binding agreements – that is the secret behind the success of the EU as a whole and of its individual members.

At least as far as I discern, the fact that each of the Baltic states went its own separate way in seeking to join the European Union and NATO has not been beneficial for any of them. It is not for me to criticise this approach, but they might have been more successful had they worked together.

In any event, I would like to offer our Baltic friends the following advice for the future: even if the European Union proceeds

as suggested by the Commission for the Luxembourg Summit and initially invites only Estonia to commence accession negotiations, it would certainly do not harm, and would indeed do a lot of good, if, with a view to these negotiations, the Baltic states were to agree on close co-operation.

Such co-operation might encourage Estonia's Baltic neighbours also to implement all the measures agreed on between Estonia and the EU – in anticipation, so to speak, of their own accession negotiations. In my view, this could substantially shorten their road to Europe. Who knows – it might even then be possible for all three countries to achieve their goal of accession to the EU together and at the same time. The German Foreign Minister has spoken of the possibility of other countries "catching up" as part of the "Europe Conference" which is set accompany the accession negotiations. He has even referred to a "passing lane". If that is the case, it is up to the Baltic states themselves to seize this opportunity. If the European Council next week should approve the Swedish/Danish proposal regarding the accession negotiations, then co-operation between the Baltic states, especially with regard to legal harmonisation, would make even more sense.

Baltic Sea co-operation and, possibly, a "Baltic Sea Economic Union", as proposed by the Latvian Foreign Minister Birkavs, could in my view also be used to accelerate their accession to the EU. I also believe that it would be advisable for the Baltic states to take a joint approach in their relations with NATO, for instance, by establishing a joint diplomatic mission to NATO in Brussels. This would be a powerful signal and a further pragmatic step on the road to later membership.

Mr. Krister BRINGEUS

Assistant Under-Secretary,

Department for European Security, MFA, Sweden

Ladies and gentlemen

Mr. Chairman

Looking back at events since last year's conference, a number of important developments have taken place. To start with the European Union, further steps have been taken towards the fifth enlargement. At the Amsterdam European Council in mid-June member states adopted a new treaty for an enlarged Union. Although the new treaty fell short of some expectations, it enabled member states to confirm that the enlargement of the Union is on track. One month later the EU Commission presented its opinions on the candidate countries and recommended the Union to start negotiations with six countries, including Estonia. The commission also suggested that the applications of the remaining five candidate countries should be reviewed annually with a view to starting negotiations with those countries as soon as they are prepared.

As we all know NATO decided at the Madrid summit on July 8 to invite Poland, Czech Republic and Hungary to become new members of the Alliance, and it was also made clear that NATO enlargement will be an open-ended process. The Baltic states were recognised as aspiring members. Within the co-operation between NATO and non-member states important steps have been taken through the establishment of the Euro-Atlantic Partnership Council and the signing of the Founding Act on Mutual Co-operation on Security through which the formal basis for the NATO Russian Council was established. These developments taken together are important steps towards a new pan European security order. Its final shape is not yet clear but we now know it would be based on certain fundamental principles.

First, the right to choose your own security arrangement is not only empty rhetoric or a commitment which is not absurd. It's a political reality.

Second, it is now an established fact that no country would be excluded from consideration for membership for NATO or EU because of its history or geographical location.

Third, the enlargements of NATO and EU are two autonomous processes. Membership in one organisation is not a prerequisite for membership in the other.

I recognise in these principles we have established a security pattern that will give the new European security order a solid underpinning. With regards to security in the Baltic Sea region, these principles constitute basis for the development of a new relationship between Russia and the Baltic States.

Looking ahead, it is now vital to ensure that developments continue in the right direction. First, political will is needed. Building a new security order beyond the dividing lines of the Cold War and based on the principles and commitments of the Helsinki Final Act and the Charter of Paris, requires a constructive approach on the part of all countries involved.

Second, European security is indivisible. It is vital to avoid a regionalisation of military security not at least in the Baltic Sea area. Regional arrangements that have the affect of restricting the freedom of action of the countries concerned, would undermine the new European order. This order must be based on an uncompromising respect to each countries right to choose security arrangements. The pan-European and trans-atlantic perspective must not be lost. Turning to the practical dimension of regional security, Sweden pursues the policy which was outlined by our Prime Minister Persson last summer, and which has become known as a five point plan, the five point programme.

The first element is bilateral co-operation, which can be seen as

a corner stone of our policy for the region. The objective of our assistance is security enhancement, and is concentrated on the Baltic states. Our bilateral co-operation with Russia, which is focused on the north-western part of the country, has also increased.

Regional co-operation was boosted by the Visby summit. At that meeting the prime ministers, for instance, decided to establish a task force to combat organised crime in the region. And there will be new summit this time held in Riga at the beginning of next year. There we should take a new qualitative step in regional co-operation. We are now in the process of consulting other governments on the objectives for the Riga summit.

European Union – that's the third dimension here, membership for our Baltic neighbours and for Poland should be seen as the single most important step towards political stability and economic prosperity in the Baltic region. The decision that the European Council will take in Luxembourg next week will perhaps be the most important since Sweden became a member state. We advocate simultaneous start of negotiations, because it would send an unrevocable message that enlargement is an inclusive process and encourage continued reforms in all candidate countries. But we should not fool ourselves. Acceptance of new members will be a long and demanding process for the aspiring countries. They must on their side demonstrate their willingness to continue democratisation and reform. They must also be willing and able to fulfil the obligations of membership.

Partnership for Peace (PFP) is another structure with an important role to play in the Baltic Sea region. We want to see increased participation by both the Baltic states and Russia in the regional dimension of PFP. This year we have also three exercises in the Baltic Sea region. Russia has participated in two, we've conducted mine sweeping operations in the spirit of PFP in Latvian and

Lithuanian waters. And next year we shall expand activities at our regional PFP training centre.

As regards the Euro-Atlantic Partnership Council, we see it as a form for concrete and practical co-operation between NATO and partner countries. One relevant topic for the EAPC is a creation of a politically military framework for partner countries participation in planning, decision-making and political guidance of peace support operations, to which they contribute troops. The enlargement of NATO is a process of fundamental importance for the Baltic Sea region. It is not our task to tell NATO members how to conduct enlargement, it is, however, crucial also to our security that this process continues in a way that enhances the security of all.

The fifth element in our policy is ties with Russia. Russian active participation in the EAPC and PFP is vital. We share with Russia an interest in building a network of security and co-operation around the Baltic Sea. We have made important progress, but much remains to be done. We welcome President Yeltsin's support for economic, ecological and humanitarian confidence building, we agree that we need to go further in this direction, and the signing of the Latvian and Lithuanian border agreement is an important contribution to this confidence-building process. We are in the process of examining other aspects of President Yeltsin's proposal, but we can't say at this stage that we for our part see no need to link confidence building to a regional security arrangement. In the end security issues of the Baltic Sea region cannot be isolated from the security of Europe as a whole. This is what we mean when we say that security is indivisible in Europe, the new security structure we are building must be pan European and Transatlantic. And it must be built on the fundamental premise that all states are free to choose to be or not to be a member of an alliance. This is the right that we cherish ourselves and it is the right that we must all grant to others.

COMMENTS

Dr. Anatoly S. GRISCHENKO

Head Analytic Service,

National Security and Defense Council of Ukraine

The main theme of today's discussion is consolidation of Baltic security. I think one can build something really solid and stable only by using solid and strong bricks. In principle, Ukraine, back in 1993, clarified its priorities in foreign policy, which are integration into European structures and stable friendly relations with neighbouring countries. On the other hand, especially in relation to today's discussion, I think integration into NATO, the European Union and other structures is not a panacea for all diseases. I would support the idea brought up this morning that meeting the conditions for NATO membership is very important, even more important as a process, rather than membership itself. I think that having strong civilian control of the military, a stable economy, in other words – stable basic features of a civic society for each of the countries, and also for Ukraine – is more important than membership in any security structure in Europe.

As we see from recent events (I mean, the financial crisis in Southeast Asia), the world we are living in is not as big as one might think. We are all interdependent. In this sense Ukraine is one of the biggest countries in Europe and can really contribute to stability and security in the Baltic region, but the situation here can also influence our stability.

Since the beginning of this year our government has taken steps to clarify foreign and security policy priorities. On January 16, Parliament adopted the National Security Concept of Ukraine. In this

document we have set our priorities, principles, national interests, threats and strategic objectives of the state, as well as the main structure and functions of the national security system in Ukraine.

Chapter 5 of this document states clearly that Ukraine will participate in international security organisations, including the military component of such organisations. There is no mention of NATO other than to note that the door is open for possible membership.

The next step is developing the next level of documents: The law on the National Security of Ukraine and the law on the National Security Defence Council of Ukraine – different strategies and doctrines in different spheres of national security.

People who follow events in Ukraine understand that right now is not the best time to make systematic, long-range changes. We are facing parliamentary elections next March, and in 1999 we'll have presidential elections. Now, we have 32 political parties and coalitions running in the elections. If they succeed in getting the necessary number of supporters, they will be allowed to go through the election campaign itself.

My personal opinion is that Ukraine will not be able to withstand one more communist-led "perestroika". The communists could switch back, and then it would be very, very difficult to turn around.

Another aspect – our relations with the Russian Federation. It was declared by the presidents of both countries that this is a strategic partnership. We believe that in February of next year the presidents will sign a 10-year economic programme, which will deepen our relations.

Another aspect is military security: I would say Ukraine is not facing a real military threat on a large scale right now. The government

is developing a new version of the military doctrine, which will be defensive in nature. Ukraine is not seeking foreign territory or resources, and neither will we allow anybody to take from us.

Dr. Birkavs said this morning that Latvians are not willing to pay more than 40 dollars per year for the armed forces. Ukraine's taxpayers are even less supporters of the army. We pay about 15 dollars per capita per year for the armed forces.

With regard to military co-operation between the Baltics and Ukraine, we could do more, and we must do more, especially in the military education sphere. We had 34 huge military educational installations, now we have about 10 of them, still strong enough to share our experience with you. We also have the remains of the military-industrial complex, which can help to repair former Soviet equipment here. There are also many opportunities that could be used under the umbrella of PfP, or maybe under the WEU umbrella.

Mrs. Daina BLEIERE

Dr. hist., Latvian Institute of International Affairs

Presentations at this conference have been an excellent analysis of different aspects of influence which EU and NATO expansion will have on Baltic security. I hope they will be a source of inspiration for policymakers as well as analysts. I would like to address only a few issues which in my opinion are important from the Latvian perspective:

1. The extent to which Latvia is willing and able to integrate into NATO and the EU;
2. The relationship between Latvia and Russia;
3. The relationship with Central European countries;
4. Opportunities for regional cooperation.

1) The extent to which Latvia is willing and able to integrate into NATO and the EU. It is encouraging that this matter has become the focus of increasing attention in the discussion which has occurred in Latvia since the Madrid summit and especially since the publication of Agenda 2000. With respect to NATO, Latvia's accession or non-accession to the alliance is a political decision that depends mostly on factors which Latvia cannot affect. At the same time, there are things which Latvia can do and which will be of importance in terms of potential NATO membership, as well as in terms of general improvements in the country's security. First and foremost is the creation of a high-quality and effective defense system that meets NATO criteria. Decisions must finally be taken on Latvia's defense concept. Secondly, it is important to learn to utilize all of the opportunities which exist under the auspices of existing military cooperation programs with NATO (enhanced PFP, Euro-Atlantic

Partnership Council, etc.), as well as with the Scandinavian countries. Also of importance is the internal consolidation and stability of Latvia's society.

In the case of the European Union, much more is dependent on Latvia itself. Economic reform, the effectiveness of implementing new legislation, domestic political stability and political consensus - these are the issues which will determine whether Latvia has the ability to jump on the EU bandwagon in the foreseeable future. I think that there are two issues here which are of primary importance: intellectual and administrative capacity which is needed in order to harmonize legislation, and support for the EU among the Latvian population. So-called third pillar questions become increasingly more important.

2) The relationship between Latvia and Russia. This relationship is particularly important in the context of NATO. Russia's attitude toward Baltic membership in the alliance is only slightly dependent on Moscow's relationship with the Baltic states themselves. Of greater importance here is the domestic political situation in Russia, as well as the establishment of relations between Russia and NATO and how successfully Russia would be integrated in the European security system. Statements by many Russian politicians and analysts recently have indicated that Russia is becoming accustomed to the idea that the Baltic states may eventually become NATO members after all. The onset of NATO enlargement marked a break in the process, because Russia had to come to terms with the fact that expansion has begun. The Baltic states are a psychologically and geopolitically difficult barrier for Moscow, but Russia's ideas about its role in Europe and in the post-Soviet territory are in the process of change, as have the Kremlin's diplomatic methods. The process is developing very slowly, however, and we cannot hope that there will be any radical change in Russia's official views on the Baltic NATO membership in the near future.

The security guarantees which Russia has proposed do not represent a new approach to Baltic policy as much as a simple change in tone. Nevertheless, this is an important step. At the same time, however, what is needed is not so much expansive gestures such as offers of security guarantees, but rather step-by-step policies in the establishment of normal trade relations, the conclusion of border treaties, cooperation in humanitarian issues, development of trust-enhancing programs in the military field, cooperation in regional programs and cross-border cooperation. Without question, Latvia's own activity in this direction has been insufficient, and this has been because of the country's domestic situation, because of a lack of resources and experience, and because of a fear that an active Russian policy could be seen as a change in the country's foreign and security policy orientation. New lines of division have been created not so much by NATO expansion as by a lack of overall trust. Trust must be enhanced, and Russian initiative must be shown here. Russia must avoid any hint that the normalization of bilateral relations with Latvia is linked to a change in priorities in Baltic security policies. Is there a possibility that Russia will change its Baltic policies radically? I think not, at least in the near term. At the same time, however, we can hope for a more constructive approach toward bilateral relations.

3) The onset of European Union and NATO enlargement has changed the overall situation in Central and Eastern Europe. Accordingly, we must now look at Latvian foreign policy in this area, and I would like to look at this issue in greater depth.

When we discuss Baltic relations with the Central European countries in the context of NATO enlargement, we must separate two aspects of the issue. The first is cooperation in various frameworks that are meant to help candidate countries to come closer to NATO (Partnership for Peace, the Euro-Atlantic Partnership Council, etc.) as

well as on bilateral level. The second is support from the Central European countries for Baltic membership in NATO.

Since the Madrid summit the Central European countries have promised that they will enhance cooperation with those countries in the region which are not in the first group of states to be invited to begin membership negotiations. However, we should take into account several factors:

1) The interests of the Central European countries in the Central and Eastern European region are not limited to the Baltic states. The Czech Republic, Hungary and Poland have expressed greater interest in the integration of Romania and Slovenia with NATO in the first instance.

2) It will take some time for the three newcomers to integrate fully with NATO. It must be expected, furthermore, that their resources will be scarce, and their influence within the alliance will be limited.

3) One can also raise question on the ability of the Baltic states to take advantage of all opportunities available.

The situation is even more complicated when it comes to the European Union. Various types of EU cooperation with those nations that are left out of the first wave of enlargement have been discussed. Negotiations with even the most successful countries, moreover, will take several years, and the economic and social situation of all of the countries in the region could change considerably over this period. Countries which are currently less successful have a chance to catch up with more successful states. The unclear future of the EU enlargement process leaves room for various scenarios concerning developments in Central and Eastern Europe, as well as for tension among the region's countries.

Over the previous years, it has been shown convincingly that there are no security and economic solutions in Central and Eastern

Europe that could be seen as an alternative to EU and NATO membership. The beginning of the enlargement process gives a free hand for those countries admitted to the first wave of expansion, and it has also led to increasing interest by other candidate countries in cooperation with the Czech Republic, Hungary and Poland, as well as in Central and Eastern Europe as a whole (in some cases, however, it gives also an impulse for competition). It has been expected that the Central European countries will pay more attention to their neighbors to the East and the North and that bilateral relations, as well as multilateral and regional cooperation among the Baltic and Central European countries will become more active.

It must be expected that Baltic economic cooperation with the Central European countries will increase. However, it is unlikely that there will be any dramatic changes. The Central European countries, as well as the Baltic states, have insufficient economic and financial resources to expand economic cooperation in all directions. For Latvia and Estonia, Germany and the Scandinavian countries, as well as Russia, will remain the major economic partners. Probably, Lithuanian cooperation with Poland would increase considerably, but Vilnius' main attention seems to be focused in the same direction as are Latvia's and Estonia's.

From the Baltic point of view, Poland plays a special role in the region. It is a Central European and Baltic Sea country at the same time; it is the biggest country in the region and has considerable political, military and economic potential. Poland may end up playing an active role in the region, and indeed, this has been expected by the Baltic states. Poland, however, has a wide range of interests in Central and Eastern Europe: relations with Ukraine and Romania, for example. We should take into account that relations with the Baltic states cannot be an exclusive priority in Polish foreign policy.

The Polish–Lithuanian strategic partnership is very important, as it serves to stabilize formerly complicated relations between the two countries, thus contributing to the development of stability in Central and Eastern Europe as a whole. On the other hand, there may also be implications for Baltic cooperation. There is a fear that Lithuania will abandon Baltic cooperation in order to seek earlier admission to the EU and NATO with Poland's support. Still, an enhanced partnership with Poland is of interest not only to Lithuania, but also to Latvia and Estonia. Cooperation with Poland is a natural extension of Baltic cooperation, although there is a problem with resources and political will on all sides.

4) As regards a regional framework, there is only one organization that has the potential to embrace the whole region: the Central European Free Trade Agreement (CEFTA). Now that EU enlargement has begun, however, CEFTA's future is rather cloudy. There have been declarations that CEFTA should play a role in the preparation of candidate countries for EU membership. Four of the six actual CEFTA members – the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovenia – will, however, have to terminate their membership in CEFTA as soon as they become members of the EU. If CEFTA is to survive as a separate free-trade entity, it must take in new members or be transformed into a different kind of organization. We must remember, of course, that the EU integration process for the first candidate states will take some time, and for the time being CEFTA can continue to play its present role. Still, the possibility that CEFTA's importance may deteriorate may lessen the interest of the Baltic states in this organization.

Regional cooperation has good prospects in the framework of the Baltic Sea states. In this instance Poland behaves more like a Baltic Sea state than a Central European country. Grounds for optimism in

the development of cooperation lay in the fact that apart from Poland and the Baltic states, both Germany and the Scandinavian countries (Denmark and Sweden in particular) are exhibiting stable interest in this type of cooperation. Their financial and economic resources constitute a solid foundation for regional cooperation. Also of importance is the fact that those countries are members of NATO, the EU or both. Thus regional cooperation is not in contradiction to the Baltic strategic goal of integration with NATO and the EU.

Although there have been various proposals for regional political, security or economic cooperation of Central and Eastern European post-Communist countries, none has amounted to much. There are several reasons for this:

1) Central European countries have been afraid that successful regional cooperation might be interpreted by the West as an alternative to NATO and EU membership;

2) Any kind of political or security cooperation by Central and East European countries in which Russia does not participate could be interpreted by Moscow as directed against it, and this could aggravate the security situation in the region;

3) The participation of Russia in regional security arrangements has aroused fears in former soviet satellite countries that Moscow would seek to dominate the arrangements, thus seeking to preserve the Russian sphere of influence;

4) The economic, financial and military resources of the Central and Eastern European countries are insufficient to make such cooperation effective. Cooperation by the Baltic Sea states is more realistic because of the participation Germany and the Scandinavian countries, and involvement of NATO and the EU neutralizes the aforementioned considerations.

Cooperation within the Baltic sea framework also is promising

because it involves Russia in wider, as well as specialized forms of regional and multilateral cooperation, thus helping to normalize Russia's relationship with its neighboring countries. At the same time, we must take into account the possibility that Russia may try to use its economic influence in order to achieve political goals. Still, there are important incentives for Russia to participate in such cooperation. Of special importance in this regard are the various types of cooperation which could stabilize the economic, social and military situation in the Kaliningrad enclave: cross-border cooperation under the framework of the "Neman" Euroregion; trilateral cooperation among Lithuania, Poland and Kaliningrad in economic and environmental matters; cooperation in the Partnership for Peace framework; confidence-building measures, etc.).

Regional cooperation is also instrumental because it can lessen tensions between those countries admitted to NATO and the EU in the first wave of enlargement and the remaining candidate countries. It must be stressed that eventually various regional and multilateral initiatives of Baltic Sea state cooperation may have to be extended to Central Europe as a whole.

Mr. Michael GAHLER

Baltic Desk Officer, German Foreign Office

Ladies and gentlemen, I would like to thank the two organising foundations for inviting me to comment. I can react to the speeches that I heard today, and I have not been asked to repeat our positions on the various issues. We are constantly around in the Baltic Sea area, my boss, Mr. Hostman, especially in Stockholm, Helsinki, Vilnius, Rīga and Tallinn. We repeat the same again and again, because people tend to believe what we say after some time. When people tend to believe, it tends to become, to grow into reality. There is something about repeating our position again and again. But I have, as I said, the privilege to comment on what has been said. I will go through what the various speakers said, switching the topics a bit sometimes to be more flexible, and arriving eventually to what our position is.

At the beginning, when Mr. Lejiņš opened this conference, called after Madrid and Amsterdam "Prospects for Consolidation of Baltic Security", it was very natural that he mentioned the whole agenda – all the topics that are on the agenda in the Baltic Sea area, and not only the hard-security NATO topics. In 1992 or 1993, if we had talked about Baltic security in this area, we would have mainly focused on NATO. Now security issues have assumed a much wider range, and I think that this is a positive development. The Foreign Minister asked Russia to participate more in PfP and in the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC). I think we also warmly welcome this suggestion, and as PfP is an open and flexible institution, everybody is invited to make suggestions and to participate, nobody is prevented from participating. In 1997 we had the Baltic Challenge exercise in Estonia, in 1998 it will take place in Lithuania. I do not know the details of who is going to participate there, but I don't think that anyone would prevent Russia

from either participating or sending observers, because we in PfP or NATO have nothing to hide, and we would like to co-operate within this framework even more.

Concerning the border agreements that should be signed, it is the position of both Germany and the EU that there is no real reason for them not to be signed. The texts are ready, the cartography is done, everything has been agreed. Russia has linked the border agreement with Estonia with the minority question. With Latvia, I think, it is not formally linked with the minority issue. We have the impression that the European experience is that after having agreed on borders, it is far easier to discuss minority questions. We call on Russia to sign these border agreements. And we have certain signs that in the course of next year there might be a move, first with Latvia and then with Estonia. But we never know, and our plea stands as it is.

The Foreign Minister asked for clear signals from Luxembourg. The message is that it is not an all-inclusive process. I think that there is no doubt that the outcome of the summit next week will be flexibility in the EU enlargement process. We never take decisions that leave us no space for flexibility, and as far as the two Baltic states – Latvia and Lithuania – are concerned, I am personally very optimistic that they will catch up very soon, because of the speed of their reforms, and also the advantage of the individual negotiations that are planned for the 5+1 states which have been invited by the Commission to start a bit earlier. We don't negotiate in groups as previously. The fact that we are now going through with every country individually means that we are very flexible also to start with another country. I can imagine that certain states can overtake the first five. Poland is stuck with the Commission on the Common Agricultural Policy. I don't see that Latvia has great amounts of fruit or wine or whatever that would overload the common market. Simply because you are smaller

countries, you are not a problem to "swallow" in the sense that you would not be a burden to the Common Agricultural Policy.

By-passing in the sense of joining the EU earlier is possible. Politically, however, I can hardly imagine that anybody could become a full member earlier, for instance, than Poland. I don't think that the political prospect is realistic for certain smaller countries – Slovenia, Estonia, Latvia or Lithuania – to by-pass Poland in the sense that they formally enter the EU earlier. But parallel entry is very much possible.

One point that has not been mentioned but which is important is co-operation with Russia. We must make very clear to Russia what the advantages for Russia are with regard to Baltic EU membership. When we invest in the modernisation of the Baltic ports, who will profit most? Russia! I think this is really an important point to make and to attract Russia in this process in a positive way. At the same time, we should also convince Russia that it makes no sense to build a wholly new infrastructure Northwest of St. Petersburg in order to by-pass the Baltic ports, for whatever reason. We Germans have no problem – we rely on Rotterdam or other Dutch harbours, from where we get most of our goods. Not German but Dutch harbours carry most of our products, and we live quite comfortably with that. We have no problem with that. And I think there would also be no EBRD funds available for building such non-competitive harbours outside St. Petersburg just to substitute for Baltic harbours.

We have never doubted that Estonia would co-operate with the other two Baltic states, but it was good to hear from Mr. Laanema very clearly that Baltic co-operation is very important, especially when it comes to such concrete things as free trade that should develop into a Baltic common market. I think that is a very positive approach. It is easier for the EU to integrate the Baltics with a Baltic common market

that is fully compatible with the pre-requisites of the single market we have within the EU.

With regard to Yeltsin's initiative on unilateral security guarantees and offers of comprehensive co-operation, we have the impression that the proposal is a positive step because it presents re-thinking and re-consideration on how to deal with the Baltics. But it also shows that there are two schools of thinking in Moscow, struggling to put their views across, and the compromise at the moment is that both aspects are presented. The co-operative approach comes from, perhaps, people around the President and not so much from the Foreign Ministry. Well, it's a bit of Kremlin astrology, but as I said, we have simultaneously and without co-ordination given the same answers. I think that those people in Moscow who represent the more constructive approach will feel support and will be encouraged to follow this path. There is also no link that if you do not get unilateral security guarantees you are not prepared for co-operation. I don't think there is any linkage between the two approaches.

Ms. Bailes said that the WEU was about thinking and making security. It depends what you make of it. I am not an expert on the WEU, but I would like to stress this factor. It depends on what you make of it. And if you make something of it, you'll be surprised how much you can get out of it.

I heard from Mr. Winner possible prospects for the 1999 NATO summit. I would spontaneously agree with him. I agree that 1999 will tend to become a swallowing and digestive summit, but I also think that Romania, Bulgaria and Slovenia will want to come as far as possible, and that Austria, Sweden and Finland will not have made up their minds yet. Also that less than a majority will accept the Baltic states as ready for membership.

To sum it up I would refer to something Mr. Lejiņš said in the

afternoon – that what we need is time. We should make use of this time factor, because fortunately, in our relations with Russia we have reached an unprecedented level of day-to-day business – like co-operation and interaction. We have good relations with Russia, and we should use this time factor to our benefit. I have no doubt that the NATO–Russia Permanent Council and the very close and intensive negotiations in practical things that go on in Bosnia will show that NATO is not, has never been, and will never be a threat to Russia. But NATO can contribute to stabilising territories west of Russia in a spirit of co-operation and of mutual understanding. When we make use of all the organisations that we have, I think we will also have an inclusive process together with Russia.

DISCUSSION

Question: Is the market in Estonia, Latvia and Lithuania ready to bear the competition of the EU internal market? We Germans overestimated the possibilities of transformation economies, and the GDR companies broke down when faced with this competition. So the question – whether you join sooner or later is not only a question of the readiness of the Western side of this partnership, but also a question of the readiness of the economies of Lithuania and Latvia, that are not as far developed as Estonia's.

Dr. Valdis Birkavs: First of all I would like to stress that we are very much in favour of the invitation extended to Estonia, despite the fact that there are no big differences. There are even several fields in which Lithuania and Latvia are better than Estonia. Preliminary grouping in the very early stage of negotiations, from my point of view, is totally wrong, because there is a long way to go yet to the final accession negotiations. For the time being there is nothing to negotiate, because the *acquis communautaire* is not subject to negotiations. It simply must be implemented. Let's look at the economic figures. The lowest inflation is in Latvia, we had a balanced budget this year, and last night we adopted a balanced budget for next year. We finished at 5:00 in the morning, but we have a balanced budget. Latvia has the best credit rating for long-term investments, GDP growth was for the first half of this year 4.6%, by the end of the year it will be more than 5%. 75% of GDP is produced by privatised companies, and 95% of all the companies under privatisation will be finalised next year. There are no big differences. Estonia has advantages, which I highly appreciate, and we are looking at what they are doing better. But

After Madrid and Amsterdam:

they are probably also looking at what we are doing better. That is the question. This is a totally different enlargement, this is a merging together, this is the greatest historical challenge ever for Europe. This is a merging together of two parts of Europe, this is not enlargement with Finland, or Norway, not with Austria and with Sweden. I am not complaining about the European Commission, it did a good job, and we have the situation for 1996. Corrections were made about 1997, and negotiations will start next year. (One-and-a-half years for a country in transition is at least three, four, five years for stable countries, because everything changes. How can you explain, for example, that in Latvia's *avis* there is such a problem: Latvia has a medium-term economic strategy; only three CEE countries have this – Hungary, Slovenia and Latvia. No complaints about Lithuania, they do not have this strategy, and this deficiency is not mentioned at all.

I suppose that the distance between Estonia, Latvia and Lithuania is too small to differentiate, but in the real process of negotiations an invisible gap can become a visible gap. That would be a wrong approach.

Question: I would like to ask about the US – Baltic Charter. Can you explain to us the diplomatic and political meaning of this charter, what is its substance? Are there any security guarantees? As far as I know, there are not.

Dr. Valdis Birkavs: First of all it is a very clear political signal about strong involvement by the US in the Baltic region. This is a three-track document, where the three main tracks are improvement of Baltic-US bilateral relations and mediation between the US and Russia. Between Russia and the Baltic states, the US is the mediator. The third one is preparation for the enlargement process of NATO, and these three tracks are extremely important for us. But I think that

After Madrid and Amsterdam:

the main reason and the main meaning is not security guarantees, because there are really no security guarantees; instead, the main benefit for us is strong American involvement. There must be strong American involvement in European security, and the Baltic-US Charter is part of it.

Mr. Voldemārs Hermanis: My question is addressed to Mr. Winner. You mentioned in your report the support Romania receives from France for linguistic and cultural reasons, but you didn't mention anything about the support Romania receives from the arms producers in France. But the point is not about Romania, the point is about the debate in the United States Senate about new member states for NATO. To what extent do you think new orders for arms producers will be present during those debates?

Mr. Winner: I actually think there is not a lot of linkage, and here is why. I believe it was February of 1994 or so that the United States changed its policy on arms sales to the countries of Central and Eastern Europe. They changed the policy from one of basically restricting sales of weapons to one of consideration on a case-by-case basis. This was a change that basically put the states of Central and Eastern Europe into the same category as most of the rest of the states that the United States sells arms to. Since that time most of these states, actually all of the states by now, are able, if they want, and probably more importantly – if they can afford to – buy arms from the United States. Whether or not the country is a member of the NATO alliance is not the point. Poland, the Czech Republic and Hungary have been considering now for close to two years what new fighter aircraft they are going to buy. The competition, as I understand it, is still open. It could be US-manufactured warplanes, the French Mirage or the Swedish Grippen; I believe one or two of Russia's planes are also still in

competition. I think the issue is funding, and also which purchases of weapons systems make states better able to be NATO members or which make the most sense in terms of NATO interoperability. Interoperability with NATO, however, has less to do with common weapons systems and a lot more to do with a common language and common procedures.

Mrs. Bailes: I would like to speak on armaments for a moment. The WEU has taken yet another new decision. In the WEAG framework (West European Armaments Group), to which 13 countries belong to at the moment, they offer collaboration in armaments production and research to any of the Central European partners, including the Baltic states, who have something concrete to offer. If there is in the case of the smallest states a research capacity or a technical component capacity which is relevant to European armaments development, you can come and take part in all the appropriate groups and discussions right up to ministerial level. I think putting this together with what you've just heard, it is not the aim of the WEU to force any Central European country to go down the European track for procurement – that has to be a free choice for every country, whether in or out of NATO. But if the Central European partners wish at least some of their requirements to follow a common approach to procurement for the first time, it now has that path open to it.

Mr. Kļava: I am a little bit curious about the security guarantees proposed by Russia. To put it briefly – trade is flourishing, the economy is growing, and despite some obstacles being put in the way, what we can see as a problem from the Latvian side is that we lack a border agreement with Russia. The intergovernmental commission is less active than we would like it

to be. There are also a couple of other issues on the regional scale. Russia is less active than we would like to see in engaging in co-operation with European and Transatlantic structures here in the region. I would like to pose a question – what kind of problems is someone hoping to solve by proposing security guarantees, because if it's dealing with Latvia's move towards NATO, then it's not a problem for us, because this is our foreign and security policy goal.

Mrs. Kuchinskaja: If the Baltic states express a desire to enter NATO, the reason must be security problems as perceived by them. As Russia perceives it, the risks and securities in the Baltic region are not of a military character. Efforts should be directed toward addressing problems such as illegal migration, drugs, smuggling and so on, first of all, and the main idea is to create a climate of confidence and trust.

Mrs. Birzniece: Just a word, because this was ducking the question. I just want to follow up on Ms. Kuchinskaja's answer. If you mention illegal immigration as a problem, then we need to get Russia's answers to our proposals for signing a readmission agreement. We've been able to successfully negotiate, sign and conclude readmission agreements with our neighbours, but, of course, a very important neighbour is Russia. I think that would be a very big confidence-building measure. If we could have progress, and there is no linkage with other issues, let's sign the border agreement, especially because both Estonia and Latvia have made very big concessions.

Mr. Matulionis: We have the Founding Act signed between Russia and NATO, where it is explicitly stated that NATO and Russia are not adversaries any more. Russia afterwards accepted the idea of membership of the three Central European countries – the Czech

Republic, Hungary and Poland. I would like to ask what is needed from the NATO side in order to convince Russia to accept the membership of Lithuania, Latvia and Estonia in NATO.

Mrs. Kuchinskaja: Russia has not accepted the fact of acceptance of these Visegrad states into NATO. The position of Russia on the expansion of NATO hasn't changed.

Mrs. Bailes: Since we do seem destined to stay on this topic for some time, I would like to comment on the question of defining borders. I am afraid I'm speaking here about something which is not really my business, because I know this is a technical EU matter, but I read quite carefully the parts of the Agenda 2000 document that dealt with the borders. And I did not find there a statement which said that it was impossible to take a country in if there was still some open question on the border. My reading of that document was that its spirit was very much like the NATO corresponding document about preparations for enlargement, that is – that a member state must show that it has done everything possible to solve its frontier disputes, and where there are questions still left open, this must be managed in a sensible manner. And I don't think it would be possible for some outside country to prevent the EU from taking a new member just by maintaining a technical dispute. That would apply to the southern candidates, actually, as much as the northern ones. I recall, by the way, when Norway was for a short time a candidate, the EU had to note that the maritime boundary between Norway and Russia was still not delimited. And in the end it didn't actually make that an obstacle to Norway's entry.

Baltic Times: How many Partnership for Peace programs has Russia participated in? How many have the three Baltic states participated in?

Mr. Lejiņš: Russia has taken part in only one or two PfP exercises. It's actually a failure. About the Balts. Do we have any Baltic experts here? I think we take part in hundreds of PfP events. Some of them are small – two people coming from NATO and two people in Latvia talking about a particular point in the individual Partnership programmes within the PfP framework document. Everything now is in the spirit of PfP, even the Baltic Challenge – the annual American–Baltic military exercises.

Baltic Times: Mr. Gahler made the interesting statement that the Baltic states are small enough to be easily swallowed by the EU, but the Euroskeptics would argue, exactly that point – that they don't want to be swallowed. They want a national identity. I was wondering: how do you explain to Euroskeptics what the benefits of joining a larger western organisation would be?

Mr. Gahler: Sorry for the word “swallow”, but English is not my mother tongue, so I do not have all the words available in English. The point really is that quantity is a problem if you look at the Common Agricultural Policy and Poland, which has 40 million inhabitants, and either an old style Soviet agricultural system in some parts, or very small dots of private farming. Both structures are not at all compatible with the requirements of the Common Agricultural Policy. Subsidising restructuring will cost a hell of a lot, and those who receive subsidies at the moment, for example Spain and France, will not want to suffer losses if the subsidies are diverted from them to Poland. In this sense, a smaller country is not a problem. But as far as identity is concerned, the smallest country in European Union is Luxembourg. They could have remained outside the EU, but then they would only be the object of decisions. You can claim you are very independent and have a hundred thousand national flags on your borders, but you are still only the

object of decisions. But Luxembourg is wonderful proof that a small country can be a subject of decisions. They have the EU Commission presidency at the moment, and it is really the only way a small country in modern Europe can bring its ideas and proposals forward in the EU and, outside it, through the EU. Even a country as rich as Norway, with a budget surplus and fish and oil, has to accept the rules of the game when it trades with the EU. But it cannot influence the rules of the game. When Norway wanted to preserve the Nordic passport union, it had to make an association agreement with Shengen and accept the Shengen rules. If Norway has good ideas, but Norway is outside, well, it doesn't help Norway. Those who are in have influence, especially the small countries, because they have proportionally more weight. I mean, Luxembourg has six MPs in the European parliament, Germany has 99, but in proportion to the population, Luxembourg has more. The EU is built on the principle that the rights of the smaller nations are relatively more cared for than the rights of the bigger ones. There is no need to fear being swallowed.

Mr. Lozenic: Mr. Gahler, you said that NATO is no threat to Russia. That has been repeated by millions of people. Yet if you look at it from the Russian point of view, NATO is moving into areas that it considers its traditional area of influence and interest, and NATO's presence is essentially minimising the influence Russia can exert in these areas. Perhaps NATO is not a threat to Russia proper, its territory, but it's certainly a threat or could be viewed as a threat in areas where Russia would like to operate. Would you comment on that please?

Mr. Gahler: I can accept influence if it is in accordance with the wishes of those who are being influenced. Influencing those who do not want to be influenced is an issue of the past. Why is NATO so

attractive nowadays? Because it has always been a voluntary organisation, no one has been forced into NATO. You not only have external security, but also internal security. If you look at the composition of the NATO members, these were all countries which waged terrible wars against each other and not so long ago. This is the decisive point – stable democracies at peace with themselves and externally posing no threat to others. In stable democracies there will never be a political majority to attack someone outside. The former Soviet Union, even in the coldest time of the Cold War, always knew that it would never have to face an attack from NATO, because in democratic countries you don't get a majority for aggression. Now, today, democratic Russia, without ideological glasses, can see that and learn to accept it. It is a process that needs time. But I am perfectly sure that we will come to terms with that and that this feeling – that somebody else is in your influence zone – will disappear, because it is groundless.

Mr. Lejiņš: But there is one problem here and that is geopolitics. Because of Poland's proximity to Germany and also the Czech Republic's proximity to Germany, these two states will be favoured over the Baltic states. We cannot join the EU before Poland or the Czech Republic, even if we may be better.

Mr. Winner: I just want to emphasise where I began in my talk. This is speaking from the view as seen from the US, it is a political point on co-operation, and NATO enlargement is a political decision. The point I emphasised in my talk and which I want to stress again is the political appearance of Co-operation and unity among the Baltics in all spheres. That will help their accession to NATO, and help Washington to get itself ready, to get the political energy it will need to push for membership. That doesn't necessarily mean building a second BALTBAT, but that means continuing the co-operation you have,

finding new areas for co-operation, and having an appearance that the three are acting together.

Mr. Lejiņš: It is exactly 17.30. It doesn't get better than this – to have the conference finished when you know it is finished.

I want to thank you on behalf of my institute and the Konrad Adenauer Foundation for your participation. I thank the speakers for coming such a long way from Ukraine, from America, from Brussels, from Germany. Let's meet again next year. Thank you very much.

SATURS

UZRUNAS

- Atis LEJINŠ**, Latvijas Ārpolitikas institūta direktors 108
Paulis APINIS, Konrada Adenauera fonda
Baltijas nodaļas vadītājs 112

REFERĀTI

- Dr. Valdis BIRKAVS**, Latvijas Republikas
Ārlietu ministrs 115
Dr. Marts LĀNEMĒ, Igaunijas Ārlietu ministrijas
padomnieks 129
Deividas MATULIONIS, Lietuvas Ārlietu ministrijas
Ziemeļeiropas nodaļas vadītājs 136
Elisone BEILZA, Rietumeiropas savienības
politiskā direktore 144
Endrjū C. VINNERS, Ārlietu politikas
analīzes institūta
vecākais darbinieks 153
Marina KUČINSKAJA, Krievijas Stratēģisko
studiju institūts 165
Markuss Bergers, Bundestāga CDU/CSU ārlietu un
drošības politikas frakcijas pārstāvis 172
Kristers BRINGEUSS, Eiropas drošības nodaļas
vadītāja vietnieka asistents 180

KOMENTĀRI

- Dr. Anatolijs GRIČENKO**, Ukrainas Nacionālās
drošības un aizsardzības padomes
analītiskā dienesta vadītājs 184

- Dr. Daina BLEIERE**, Vēstures zinātņu doktore, 187
Latvijas Ārpolitikas institūts
Mihaels GĀLERS, Vācijas Ārlietu biroja 195
Baltijas nodaļa

- DEBATES** 200

UZRUNAS

Atis LEJIŅŠ

Latvijas Ārpolitikas institūta direktors

Ministra kungs, Ekselences, dāmas un kungi

Man ir liels prieks jūs atkal sveikt gadskārtējā K. Adenauera fonda un Latvijas ārpolitikas institūta organizētajā Baltijas drošības tēmai veltītajā seminārā Rīgā. Šie semināri notiek katru gadu, un šī ir jau ceturtnā tikšanās reize. Tas liek nopietni domāt, ka šīs decembra kopā sanākšanas kļūst par nopietnu institūciju Baltijas valstīs.

Mūsu mērķis, protams, ir dot savu ieguldījumu Baltijas drošības jautājuma apspriešanā. Šī jautājuma nozīmi palielināja Madridē un Amsterdamā pieņemtie lēmumi, bet pavisam nesen – Krievijas piedāvātās drošības garantijas. Pēc dažām dienām Eiropas Savienība pieņems patiesi vēsturisku lēmumu – uzsākt sarunas par iestāšanos ar centrālās un Austrumeiropas valstīm.

Eiropas savienībai būs rūpīgi jāpārdomā, kā sabalansēt valstis, kuras atbilst Kopenhāgenas kritērijiem ar tām kuras šiem kritērijiem neatbilst. Pēdējās jāiekļauj pirmajā paplašināšanās raundā, jo pretējā gadījumā Eiropā var izveidoties jaunas dalījuma līnijas.

Piedevām, noteikti jāņem vērā Eiropas savienības paplašināšanās ietekme uz reģionālo sadarbību, it īpaši starp trim Baltijas valstīm. Neraugoties uz pesimistu apgalvojumiem, Baltijas sadarbība ir veiksmīga – tai nav līdzīgas nekur centrālajā un Austrumeiropā. Tas ir viens no priekšnoteikumiem plašākai un ļoti daudzsoļai Baltijas jūras reģiona sadarbībai.

Turpmāka NATO paplašināšanās patlaban ir mazāk steidzama – mums vispirms jāpavēro, kā norisinās pirmais paplašināšanās raunds un kā veidojas attiecības starp NATO un Krieviju. Bet ko gan mums

Pēc Madrides un Amsterdamas:

pavēstītu kristāla lode par Rietumeiropas savienības iespējamo lomu reorganizētajā Eiropā, kur ASV neapšaubāmi saglabās savas lielvalsts pozīcijas un kuras ietekme aizvien vairāk pieaugs arī Baltijas jūras reģionā?

Pagājušajā gadā Dr. Dmitrijs Trenins no Kārnegi centra Maskavā runāja par jaunu ideju nepieciešamību Krievijas–Baltijas attiecībās un vajadzību pēc pozitīvas Krievijas politikas pret Baltijas valstīm. Varbūt, ka mēs jau redzam šādas politikas aizsākumu, taču es vēlētos norādīt, ka Krievijai vispirms no savas puses vajadzētu pieņemt šķietami vienkāršu, bet fundamentālu pārliecību, tādu pašu kāda tā ir Rietumeiropas demokrātiskajām valstīm jautājumā par Baltijas republiku inkorporāciju Padomju Savienībā 1940. gadā.

Iepriekš teiktais un ātra robežlīgumu parakstīšana arī ar Latviju un Igauniju ir vislabākās drošības garantijas, kādas Krievija var sniegt Baltijas valstīm.

Šodien mūsu vidū ir ievērojami eksperti, lai turpinātu kopā ar jums pētīt un apspriest jautājumus, kurus izraisījuši šī gada jūlijā Madridē un Amsterdamā pieņemtie lēmumi. Atļaujiet man viņus sveikt un stādīt jums priekšā.

Vispirms trīs ievērojami Baltijas valstu pārstāvji: Dr. Valdis Birkavs, Latvijas ārlietu ministrs, kurš, kā es tikko uzzināju, ir visilgāk amatā esošais ārlietu ministrs Baltijas valstīs; Dr. Marts Lānemē, Igaunijas Ārlietu ministrijas padomnieks, kura uzstāšanās, es esmu pārliecināts, noteikti būs līdzvērtīga pagājušajā decembrī notikušajai; Deividas Matulionis, Lietuvas Ārlietu ministrijas Ziemeļeiropas nodaļas vadītājs, kuru mēs savā konferencē sveicam pirmo reizi.

Pēc pusdienām Elisone Beilza (Alyson Bailes), Rietumeiropas savienības politiskā direktore izklāstīs savu viedokli Baltijas drošības jautājumā. Es gribētu piebilst, ka Beilza kundze ir strādājusi Britu ārlietu un federācijas birojā, un pavisam nesen viņa ieņēma

Pēc Madrides un Amsterdamas:

viceprezidentes posteni Eiropas drošības programmā Austrumeiropas pētniecības institūtā "ujorkā. Pagājušajā gadā Rīgā kopā ar šo institūtu mēs organizējām patiešām veiksmīgu semināru par Baltijas dimensiju Eiropas integrācijā.

Es sirsnīgi pateicos mūsu viesim no Amerikas Endrjū Vinnera kungam (Andrew Winner), Ārlietu politikas analīzes institūta vecākajam darbiniekam, Flečera jurisprudences un diplomātijas skolas un Tafta Universitātes (Tufts University) pārstāvim, kurš, saņemdam uzaicinājumu ļoti neilgu laiku pirms konferences, tomēr piekrita piedalīties. Kameruns Mantera kungs no valsts departamenta, diemžēl nevarēja ierasties. Tomēr, arī Vinnera kungs ir strādājis valsts departamentā, kur viņa pēdējais ieņemamais amats bija politiski militāro jautājumu sekretāra izpilda asistents.

Dr. Marina Kučinskaja pārstāv Krievijas Stratēģisko studiju institūtu, kurš konsultē Krievijas valdību. Man ir prieks atzīt, ka Kučinskas kundze ir dzimusi Rīgā.

Un visbeidzot, Markus Bergers, Bundestāga CDU/CSU Ārlietu un drošības politikas frakcijas pārstāvis, ir kompetents, lai izklāstītu jums Vācijas nostāju Baltijas drošības jautājumā, bet Kristers Bringeusa kungs (Krister Bringeus) Zviedrijas Ārlietu ministrijas Eiropas drošības nodaļas sekretāra vietnieks runās par Zviedrijas uzskatiem šajā jautājumā. Pirms darba savā pašreizējā amatā Bringeusa kungs bija politiskais padomnieks Vašingtonā.

Pēc kafijas pārtraukuma runās trīs pārstāvji, kas rezumēs teikto, pirms mēs pārejam pie debatēm. Dr. Anatolijs Gričenko, Ukrainas Nacionāla drošības un aizsardzības padomes analītiskā dienesta vadītājs ir pirmais Ukrainas pārstāvis mūsu konferencē, tādēļ es gribētu viņu sveikt īpaši sirsnīgi.

Dr. Daina Bleire ir Latvijas Ārpolitikas institūta eksperte Austrumeiropas centrālo valstu jautājumos. Kā jau jūs droši vien zināt,

institūts ir privāts, neatkarīgs ideju ģenerators, un runātājas teiktais var atšķirties no Latvijas valdības viedokļa.

Mēs patiesi priecājamies, ka Mihaels Galers (Michael Gahler) no Vācija Ārlietu biroja Baltijas nodaļas piekrita noslēgt runātāju grupu. Es ceru, ka konference noritēs sekmīgi un pēc rezultatīvām diskusijām mūs gaida K. Adenauera fonda organizētā pieņemšana.

Paulis APINIS

Konrāda Adenauera fonda Baltijas nodaļas vadītājs

Ekselences, ministri, parlamenta locekļi,
dāmas un kungi,
dārgie viesi!

Man prieks jūs visus sveikt Konrāda Adenauera fonda un Latvijas Ārpolitikas institūta organizētajā ceturtajā starptautiskajā konferencē, kas veltīta Baltijas drošībai.

Es īpaši gribētu pateikties tiem runātājiem, kuri atrada laiku, lai šodien ierastos Rīgā.

Atļaujiet man vispirms nodot jums vissirsnīgākos sveicienus no Konrāda Adenauera fonda ģenerāļsekretāra Dr. Otfrida Henninga. Šodien viņš piedalās Eiropas tautu sanāksmes pasākumos, tādēļ diemžēl viņš nevarēja ierasties uz mūsu konferenci. Tomēr Henninga kungs mums visiem novēl interesantu konferenci, auglīgas diskusijas un patīkamu uzturēšanos Latvijā.

Konrāda Adenauera fonda pārstāvis Baltijas valstīs Apiņa kungs lūdza mani atvainoties klātesošajiem, jo slimības dēļ viņš šodien nevar piedalīties un jūs sveikt šajā konferencē. Tomēr Apiņa kungs ir atsūtījis savu runu, kuru es jums tagad nolasīšu.

Godātie kungi un cienītās dāmas,

Ir pagājis gads kopš daudzi no mums tikās šeit Rīgā pagājušā gada konferencē. Šis ir bijis notikumiem bagāts gads, bet paši svarīgākie neapšaubāmi bija Eiropas komisijas 16. jūlijā izteiktais viedoklis un ieteikums uzsākt sarunas par iestāšanos ar sešām valstīm, tajā skaitā arī ar vienu Baltijas valsti – Igauniju kā arī 8. un 9. jūlijā Madridē notikusī NATO virsotņu tikšanās.

Par lielu veiksmi varam uzskatīt to, ka Baltijas valstis tika pieminētas noslēguma protokolā. Šo nedēļu Igaunijā sauca par “visu

Pēc Madrides un Amsterdamas:

112 *Baltijas drošības konsolidācijas iespējas*

nedēļu māti”. Eiropas komisijas paziņojums pielika punktu ilgajam viedokļu izteikšanas posmam. Šis process gan Komisijai gan kandidātvalstīm prasīja ļoti daudz. Kandidātvalstis dinamiski virzās cauri pārejas posmam un tādēļ ir grūti novērtēt to progresu. Komitejas viedokļi neapšaubāmi veido pamatu tiem lēmumiem, kuri pēc nedēļas būs jāpieņem Luksemburgā.

Runājot drošības kategorijās, Baltijas valstis redz savu nākotni NATO sastāvā. Partnerattiecības mieram programma ir tikai vēl viens solis šajā virzienā. Mēs neesam tālu no reģionālās sadarbības. Baltijas valstis piedalās BALTBAT, BALTRON, BALTSEA un citās sadarbības programmās. Bez šīm es vēl gribētu minēt 5+3 Ziemeļvalstu Baltijas sadarbību, EDSO, Eiropas padomi un Baltijas jūras valstu padomi.

Vēsture pierāda, ka Eiropas integrācija un ASV klātbūtne Eiropā ir galvenie faktori, kas garantē drošību un stabilitāti kontinentā. 10. novembrī Palangā tikās triju Baltijas valstu prezidenti, lai apspriestu jauno Krievijas izteikto drošības piedāvājumu. Prezidenti atteicās šo piedāvājumu pieņemt. Paziņojumā teikts, ka Baltijas valstis vēlas uzturēt labas kaimiņattiecības ar Krieviju, taču tās nevēlas īpašus divpusējus drošības līgumus. Eiropas Savienība un NATO ir vienīgās organizācijas, kas var piedāvāt nepieciešamo drošību.

Šī ir ceturrtā Konrāda Adenauera fonda un Latvijas Ārpolitikas institūta kopīgi organizētā konference Rīgā par drošības jautājumiem. Kopš šī gada sākuma Latvijas Ārpolitikas institūtam ir partnerattiecību līgums ar K. Adenauera fondu. Tas nozīmē, ka mēs sniedzam institūtam finansiālu atbalstu un koordinējam tā darbu. 1998. gadā Latvijas Ārpolitikas institūts plāno organizēt sanāksmes par drošības un Eiropas Savienības paplašināšanās jautājumiem. K. Adenauera fonds, savukārt, novēros tuvojošās vēlēšanas, kā arī valdībā, vietējos varas orgānos un politiskajās partijās notiekošās tendences.

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Baltijas drošības konsolidācijas iespējas

113

Nobeigumā, dāmas un kungi, atļaujiet man novēlēt jums rosinošas un iespējams, arī emocionālas debates, kas balstās uz objektīviem un pamatotiem argumentiem. Es ceru, ka mūsu konference būs patiešām interesanta.

Paldies par uzmanību.

REFERĀTI

Dr. Valdis BIRKAVS

Latvijas Republikas ārlietu ministrs

Ekselences, dāmas un kungi, dārgie draugi

Ievads

Vispirms, atbildot uz Lejiņa kunga izteiktajiem komentāriem, es gribētu teikt, ka nekad nevar zināt, cik ilgi cilvēks kalpos ministra amatā, taču es pavisam noteikti zinu, cik ilgi es kalpošu savai valstij! Attiecībā uz lielo konferenču skaitu, kādas mums šajā laikā notikušas, šķiet, ka uzticības veidošana dažreiz pārtop konferenču veidošanā (confidence-building, conference-building).

Es vēlētos pateikties K. Adenauera fondam un Latvijas Ārpolitikas institūtam, kā arī to izveicīgajiem direktoriem, par iespēju izklāstīt viedokļus un dalīties domās par Baltijas valstu aizsardzību ar cilvēkiem, kuru entuziasms drošības jautājumos ir plaši pazīstams.

Mēs apzināmies, ka tuvojas tikšanās Luksemburgā, un Latvijas drošības vide jāapskata visdažādākajos aspektos kontekstā ar NATO un Eiropas savienības paplašināšanos, kas virzās no tikšanās Madridē un Amsterdamā jūlijā līdz decembrim Luksemburgā.

Faktiski, trīs tuvākajā nākotnē paredzamās sanāksmes nopietni ietekmēs Latvijas nākotni: pirmā no tām notiks pēc nedēļas Luksemburgā, nākamā – Vašingtonā (16. janvārī), un pēc tam Rīgā (22. un 23. janvārī).

Virsoņu tikšanās Luksemburgā palīdzēs mums labāk izprast, ar kāda mēroga paplašināšanos eiropiešiem ir drosme saskarties vienā reizē. Mēs redzēsim, kuru valstu valdības ir gatavas virzīties uz priekšu

un kuras ir apmierinātas ar pašreizējo stāvokli un nevēlas doties tālāk.

CBSS tikšanās reizē janvārī Baltijas jūras valstu padomes locekļi visi kopā pievērsīsies reģionālajiem jautājumiem, tajā skaitā tirdzniecībai, pilsoņu drošībai, ekoloģijai un sociālajai attīstībai.

Nedēļu pirms CBSS tikšanās Baltijas valstu prezidenti parakstīs ASV–Baltijas hartu. Šis dokuments ir politiski saistoša deklarācija par Baltijas valstu vietu Eiropas savienībā. ASV interešu un zināšanu pielietošana mūsu reģionā norāda uz to, ka mūsu nākotne tiek rūpīgi pētīta. Dažreiz šķiet, ka ASV apzinās mūsu vietu Eiropā labāk nekā Eiropas savienības valstis.

Pieņemot šīs trīs tikšanās kā konkrētus notikumus, es gribētu izanalizēt progresa spēku nozīmi drošības attīstībā, to, kā iepriekš minētās tikšanās var labvēlīgi ietekmēt notikumus Latvijā vai arī sarežģīt to norisi.

Es pastāstīšu, kādu es redzu stipras, ar transatlantijas saikni vienotas Baltijas veidošanu un situācijai atbilstošas Eiropas savienības perspektīvas nepieciešamību, kas nosaka, kā panākt drošību mūsu reģionā un atklāt tā potenciālu.

Daudzdimensiju drošība

Šī gadsimta beigu posmā drošības jēdziens sevī noteikti ietver spēcīgāku riska apzināšanos ne tikai vietējai sabiedrībai vien, bet arī plašāka mēroga struktūrām, kurām Latvija pievienojusies ekonomisko, politisko un juridisko attiecību rosināta.

Latviju apdraud virkne spēku un apstākļu, kas nākotnē var nelabvēlīgi ietekmēt mūsu valsts iedzīvotāju labklājību. Neatņemamas nacionālās drošības sastāvdaļas ir organizētās noziedzības apkarošana, vides aizsardzība, prasmīga un profesionāli motivēta civiliedzīvotāja izveidošana kā arī atsevišķu indivīdu morālais spēks.

Drošība ir kā dimants, taču dimants kādreiz nebija nekas vairāk kā parasts ogles gabals, kas, laikam ritot, sacietēja.

Šajā laika posmā, kad ir pagājuši tikai trīs gadi kopš ārvalstu karavīri atstāja valsti (1994. gada 1. septembris), Latvija izmanto visus tās rīcībā esošos līdzekļus, lai stiprinātu savu drošību, tajā skaitā daudzpusējas attiecības, lai definētu ceļus, kas spēj uzlabot drošības klimatu.

CBSS un drošība

Mēs Latvijā patiesi vēlamies pilnībā atklāt CBSS, Baltijas jūras valstu padomes, nozīmi, un uzskatām to par organizāciju, kas piedāvā risinājumus trešā pīlāra stiprināšanas jautājumiem.

Tas nozīmē, ka jautājums par aktīvas ekonomiskās sadarbības veicināšanu būs otrās Baltijas jūras reģiona valstu valdības vadītāju galotņu tikšanās, kas norisināsies Rīgā 23. janvārī, dienas kārtībā.

Biznesa jomā Latvija darbojas aizvien sekmīgāk.

Latvijā ir viszemākā inflācija Austrumeiropā un visapjomīgākās tiešās ārvalstu investīcijas Baltijas valstīs. Tomēr uzņēmējiem vēl jāizpēta daudzās neaizpildītās nišas. Latvijas biznesa vide piesaista investorus ar veiksmīgo ārvalstu kompāniju saimniecisko darbību, pieaugošo infrastruktūru un veselīgu 4,5% lielu ikgadējo kopproduktu.

Ekonomiskais dinamisms reģionālā līmenī kopā ar vietējā biznesa dzīvotspēju papildina drošības centienus. Sekmīgā ekonomikas attīstība un tās stabilitāte ir elementi, kas ir cieši saistīti ar ilgtermiņa drošību. Pēdējo piecu gadu laikā maza un vidēja lieluma kompānijas ir radījušas vairāk nekā 300 000 darba vietu. Aizvien augošās ekonomikas rezultātā palielināsies vidusšķira.

Lai pilnveidotu savas valsts ekonomiku, Eiropas savienība nav vienīgā, ar ko mēs stiprinām tirdzniecības saites. Mēs veiksmīgi attīstām tirdzniecību arī ar Krieviju un centrālo Āziju.

Baltijas valstīm ir pietiekoši stiprs pamats, lai sadarbotos ar austrumiem, tajā skaitā lieliskā valodas prasme un "veiksmīga savstarpējā saikne" tranzīta tirdzniecībā. Četrdesmit procentu Krievijas tirdzniecības norisinās ar Eiropas savienības valstīm, Krievijai ir pavisam nedaudz izeju uz citām valstīm, ja runājam par transportu. Galvenie Krievijas un NVS kravas pārvadājumi tiek veikti caur Baltijas valstīm. Piemēram, lielākā daļa Uzbekijas kokvilnas tiek eksportēta caur Rīgas ostu. Ja salīdzinām Baltijas valstu ostas ar Krievijas Baltijas ostu Kaļiņingradu un St. Pēterburgu, kā arī ar Krievijai piederošajām Melnās jūras ostām Novosibirsku un Tuapsi, tad redzam, ka Baltijas ostas ir konkurētspējīgas un nes peļņu. Šodien caur Baltijas valstu ostām norisinās 45% no Krievijas kopējās jūras tirdzniecības un divas trešdaļas no tās Krievija veic pa Baltijas dzintara vārtu ceļiem.

Valstis, kuras ir atkarīgas no tirdzniecības, abpusēji iegūst no šādas sadarbības.

Bez tā, ka CBSS atmodina tīri merkantīlus instinktus un palīdz Baltijas valstīm sagatavoties WTO, Baltijas jūras valstu padome ir arī svarīgs forums, kur apspriest pilsoņu drošības jautājumus, tajā skaitā, reketu, narkotiku transportu, preču un cilvēku kontrabandu un sadarbību robežkontroles jomā.

Pie CBSS pastāv īpašo uzdevumu spēka grupa, kas izveidota, lai cīnītos ar organizēto noziedzību. Janvāra tikšanās laikā šī grupa ziņos par paveikto. Uzdevumu spēki galvenokārt risina jautājumus, kas skar informācijas apmaiņu un izglītību, sadarbību starp valdības tieslietu nozarēm, kā arī meklē veidus, kā kopīgi organizēt darbu. Lai koordinētu īpašās uzdevumu spēka grupas darbību, tika izveidota jauna sakaru sistēma BALTCOM.

Politiskajā līmenī CBSS atbalsta Latvijā īstenotos projektus un norises, piemēram, INTERPOL un UNDCP (Apvienoto Nāciju narkotiku kontroles programma) vadītos, kā arī tos, kurus organizēja

Noziegumu apkarošanas un tieslietu komisija (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice).

Dzintara vārti un transatlantijas saiknes

Varbūt, ka daži ir apmierināti ar tempu, kādā attīstās Baltija, taču mēs tomēr visu laiku vaicājam, kādā veidā būtu iespējams šo procesu paātrināt.

Viens veids ir skaidri iztēloties. Mēs Latvijā nešaubīgi saskatām tās plašās saiknes, kas reiz vienoja daudzas pilsētas un valstis ap Baltijas jūru. Tas nozīmē strauju reģionālo attīstību reģionā, kurā reiz tirgojās Hanzas tirgoņi. Mūsu iedomu tēls ir plašāks nekā tas bija Hanzas savienībai, kura nepazina moderno transportu un komunikāciju tehnoloģijas un balstīja savu darbību uz ekskluzīvu karteli; mēs savā iztēlē noteikti atbalstām iekļaušanu.

Mēs saucam savu vīziju par Dzintara vārtiem. Jēdziens "vārti" norāda uz kompānijām, valdībām un ceļotājiem, kas izmanto tos pasaules maršrutus, kas sasaucas ar Eiropas ziemeļu dimensiju.

Dzintara vārti ir tāds dzīves un biznesa darījumu veids, kādu mēs to vēlamies un kāds ir nepieciešams mūsu reģionā.

Dzintara vārti ir veidoti, balstoties uz Baltijas – Ziemeļvalstu tirdzniecību un Baltijas – Ziemeļvalstu vērtībām: plašo tirgu tīklu, kuri sadarbojas savā starpā, un kurus vieno jūras ostas un lidostas; tirgu, kuru motivācija slēpjas brīvajos uzņēmumos un, kurus atbalsta demokrātiskās valdības, kam kopīgais mērķis ir miers un pārticība.

Mūsu rīcībā ir Baltijas valstu padome, lai šādas vīzijas realizētu dzīvē un pārvērstu praktiskā darbībā, kas vērsta uz tirdzniecības, klimata uzlabošanu, ekoloģiju un pilsoņu aizsardzību. Bez tam, CBSS ir vara, kāda nekad nav bijusi Hanzas pilsētām. Baltijas jūras valstu padome spēj vadīt centrālo valdību ietekmi, lai paveiktu iecerēto.

Latvija apsveic ziemeļu dimensijas iniciatīvu saskaņot Eiropas savienības politiku Baltijas jūras jautājumā ar tās “iekšējo politiku”, kā arī Savienoto Valstu aizvien pieaugošo lomu Baltijas reģionā.

Ziemeļu dimensija aptver teritoriju no Islandes rietumos līdz Baltijas valstīm un ziemeļrietumu Krievijai austrumos, tajā pašā laikā ziemeļu – dienvidu virzienā plešoties no Polārās jūras Eiroarktiskajām perifērijām līdz Baltijas jūras dienvidu krastam.

Dzintara vārtu vīzija visvairāk koncentrējas uz modernajiem tirdzniecības ceļiem, Hanzas garu un Baltijas identitāti, kas aktivizējas atbilstoši 21. gadsimta prasībām. Nosaukums Dzintara vārti nosaka Baltijas identitāti un vēlmi sadarboties.

“Vārtu” un ziemeļu dimensijas jēdzieni atrodas ciešā saistībā un ir atkarīgi no veiksmīgas Eiropas savienības paplašināšanās, kas attīstītu arī abu šo koncepciju potenciālu. Šiem jēdzieniem ir jāizgaismo reģionālās attīstības priekšrocības un Baltijas – Ziemeļvalstu sadarbības nozīmīgums, kādi tie ir Eiropas savienībai kopumā.

Mēs ticam, ka Dzintara vārtu koncepcijas attīstība, it īpaši – Baltijas jūras reģiona koncepcija ciešākā globālā kontekstā – veicinās Savienoto Valstu un arī citu attālāku lielvalstu piedalīšanos Latvijas, Lietuvas un Igaunijas ekonomikas atdzimšanā ar kopīgu investīciju projektu palīdzību.

Piesaistot Baltijas reģionā dažādas intereses, mēs iegūtu ar to, ka samazinātos iespēja, ka ārpus Baltijas valstīm atrodošās ekonomikas institūcijas varētu tikt izmantotas ar mērķi iegūt vadošo lomu pār Baltijas valstīm.

ASV – Baltijas harta

Mēs esam visnotaļ apmierināti ar veiksmīgajiem sarunu rezultātiem ASV – Baltijas hartas sakarā. Šis dokuments ir deklarācija,

kas atspoguļo kopīgo ASV – Baltijas sapratni par to, ka Baltijas valstīs vajadzētu pilnīgi un legāli ietvert Eiropas un Eiroatlantijas struktūras gan politiskajā, gan ekonomiskajā, tāpat arī aizsardzības līmenī.

ASV – Baltijas harta ir dokuments, kurš apliecina plašāku Savienoto valstu kā sadarbības partnera iesaistīšanos Baltijas reģionā, kas veicina stabilitāti daudzās jomās, tajā skaitā, pakāpenisku drošību un komerciāla rakstura darbību.

Latvija tic 5+3+1 formātam, kas sevī ietver Savienoto valstu iekļaušanos Baltijas – Ziemeļvalstu darbībā, un rada spēcīgu savienību sekmīgam darbam.

Stiprinot aizsardzības spējas

Ilgu laiku pirms tikšanās Madridē, Latvija sāka izstrādāt stratēģiju savu bruņoto spēku modernizēšanai un stiprināšanai.

16. decembrī paredzētajā EAPC vadības sēdē mēs sveiksim Čehijas Republikas, Ungārijas un Polijas valdības ar iestāšanās protokolu parakstīšanu. Mēs patiesi ceram, ka ratifikācija noritēs tikpat gludi kā sarunas par iestāšanos, tādējādi brūģējot ceļu turpmākajam paplašināšanās procesam.

Pirms kļūt stiprākiem, reformas ir nenovēršamas, un mēs esam izvēlējušies strādāt ar “pilnīgas aizsardzības” mobilizācijas koncepciju.

Zviedrijā pilnīgās aizsardzības koncepcijas ieviešana nozīmē, ka tauta, kuras skaits ir 8 miljoni, izmantojot rezerves spēkus, spēj krīzes situācijā mobilizēt līdz 600 000 vīru. Šodien, kad Zviedrijā šī sistēma pastāv jau labu laiku, lai nodrošinātu tās darbu, katru gadu ir nepieciešams iesaukt tikai 3 000 vīru.

Tāpat pilnīga aizsardzība Latvijā nozīmētu obligāto militāro dienestu un tiešu sabiedrības iesaistīšanos. Tāpat tā nozīmē lielas

izmaiņas domāšanā un pāreju no centralizētas plānošanas uz individuālu iniciatīvu. Lai realizētu pilnīgo aizsardzību, ir nepieciešamas apakšstruktūras, un Latvijai jā rūpējas par to, lai lēmumu pieņemšana tiktu novadīta līdz attiecīgi viszemākajam līmenim.

Galu galā, droša nacionālā aizsardzība neatrodas tikai dažu nepazīstamu valdības aģentūru ziņā, bet ar to saistītie jautājumi ir pašas valdības, parlamenta un iedzīvotāju kompetencē.

Mums ir vajadzīgi pieticīgi, bet moderni spēki, kas spēj darboties NATO. Ir svarīgi, lai Latvija beidzot izmantotu Alianses solidaritātes ietekmi, lai aizkavētu draudu rašanos.

Es vēlētos izdalīt dažus mūsu aizsardzības dienas kārtībā esošos uzdevumus:

- Latvijas Zemessardzes stiprināšana ar mērķi uzlabot kopējo Latvijas bruņoto spēku sniegumu. Zemessardze kļūs par Latvijas sauszemes spēku štābu, kas Latvijas teritorijā pārņems Nacionālo bruņoto spēku operatīvas funkcijas. Saskaņā ar sagatavoto likumu par valsts mobilizāciju, vietējie Zemessardzes komandieri būs atbildīgi par piemērotu resursu pieejamību kā arī par to, lai tie būtu kaujas gatavībā atbilstoši attiecīgajai krīzes situācijai.
- militārās sadarbības stiprināšana starp Baltijas un citām valstīm caur Baltijas miera uzturēšanas bataljonu (BALTBAT) Latvijā, kā arī bāzes radīšana profesionālu spēku sagatavošanai saskaņā ar NATO pieņemtajiem standartiem.
- darbs pie gaisa telpas aizsardzības spēju attīstīšanas (BALNET) un Baltijas pretmīnu eskadrona (BALTRON) izveidošanas Baltijas valstīs;
- uzsvars uz to, lai oficiēri apgūtu militārās izglītības pamatus Nacionālās aizsardzības akadēmijā; virsnieku skola augsta līmeņa oficiēru apmācībai; palielināta uzmanība svešvalodu apguvei;

Baltijas aizsardzības koledža (BALTDEFCOL) vidēja ranga oficiēriem; un iespēja augsta ranga oficiēriem apmeklēt vispārēja līmeņa akadēmijas ārzemēs;

- piedalīšanās EAPC un Partnerattiecības mieram darbībā; ar intensīvu individuālu dialogu palīdzību mēģināt noskaidrot mūsu lomu paplašinātajā NATO; pētīt iespējas, kuras piedāvā PSE ieviešanas koncepcija, kas paredz oficiēru izvietojumu NATO štābā.

Mēs strādājam pie tā, lai aizsardzībai tiktu piešķirts lielāks finansējums, un tajā pašā laikā pētām iespējas, kā iegūt papildu līdzekļus atsevišķiem projektiem.

Mēs esam pārliecināti, ka ir iespējams Latvijai nodrošināt piemērotu drošību un aizsardzību. Apvienojot mūsu teritoriālās aizsardzības bāzi, labi apmācītu regulāro karaspēku, efektīvu krīzes vadības sistēmu ar sadarbību ar mūsu partneriem reģionā un aiz tā robežām, draudu gadījumā mēs spēsim stāties tiem pretī.

Operatīvā taktika un mehānismi efektīgai civilo un militāro resursu izmantošanai tiek iekļauti *Valsts aizsardzības plānā*. Civilā militāro spēku vadība un kontrole ir spēkā kopš Latvijas jauno militāro spēku izveidošanas un šīs kontroles un lēmumu pieņemšanas principi tiks izklāstīti *Likumā par bruņotajiem spēkiem un Likumā par valsts drošību*.

Sociālā integrācija un drošība

Sabiedriskā kopuma sajūta, kas raksturīga daudz kultūru sabiedrībām ir vēl viens svarīgs faktors; tā nepārtraukti jāstiprina pat tajās valstīs, kuras neatrodas migrācijas zonā. Sabiedrības morāle ir svarīga stipras drošības veidošanā, un to nekādā gadījumā nedrīkst noliegt "pilnīgās drošības" kontekstā.

Latvijas likumdošana garantē civiltiesību aizsardzību visiem iedzīvotājiem. Tomēr mēs nevaram noliegt faktu, ka Latvija patlaban, turpinot pilnīgu to tautību iedzīvotāju integrācijas procesu, kuri apmetās uz dzīvi Latvijā tās okupācijas laikā, iespējams saskaras, ar visspēcīgāko izaicinājumu tās nacionālajai identitātei.

Mēs ceram, ka, novērtējot mūsu naturalizācijas centienus, ārvalstu analītiķi ievēros tāds pašus standartus, kādus nosaka viņu valsts likumdošana.

Integrāciju ievērojami paātrinātu ātrāka attiecīgo Latvijas varas iestāžu puses reakcija uz Latvijas cilvēktiesību biroja atrastajiem nepārprotamajiem trūkumiem, kā arī lielāka iecietība no Krievijas valdības ierēdņu puses.

Mūsu rīcībā ir piemērots mehānisms, lai novērtētu Krievijas bažas sociālajā sfērā: Starpvaldību komisija.

Tikpat sekmīgi Krievijas reģionālās aktivitātes pilsoņu drošības jomā varētu risināt Baltijas jūras valstu padome. EAP – Eiroatlantijas partnerattiecību padome varētu izrādīties viena no tām institūcijām, kur risinātās drošības politiski – militāro aspektu diskusijas varētu dot pozitīvus rezultātus. Ikvienam ir skaidri redzams, ka Krievija aizvien biežāk var cītīgi strādāt partnerattiecības mieram ietvaros, un tas izraisa patiesu cieņu.

Pastāvošie mehānismi būtu jāizmanto jaunu ideju un iespējamo risku pētīšanai, kas palīdzētu nodrošināt notiekošā atklātību. Baltijas valstu drošība uzlabosies, ja dialogs ar Krieviju kļūs intensīvāks.

Priekšlikumi reģionālās drošības jomā

Mēs ar prieku apsveicam Krievijas puses vienusējīgu 3. decembrī Stokholmā izteikto priekšlikumu par 40% samazināt Baltijas reģionā izvietoto bruņoto spēku koncentrāciju, tomēr būtu interesanti pavērot,

kā par vienusējīgu līgumu tiek informēta sabiedrība. Ja mēs saistām šādu mums labvēlīgu bruņoto spēku samazināšanu ar ne visai pārliecinošu ietekmi uz Latvijas suverenitāti (piemēram, atteikšanos no gaisa telpas kontroles), tad no mūsu puses šis līgums tiks uzņemts ar tam atbilstošu reakciju. Mēs, tomēr, esam optimisti; uzticības stiprināšana tiek veidota rūpīgi un reāli sabalansējot spēku struktūru.

Ja nav saņemtas profesionālas konsultācijas attiecīgajā jomā, Krievijas valdības ierēdņiem vajadzētu būt piesardzīgiem, izsakot savu viedokli Baltijas drošības jautājumā. Ierosinājumi, kas vērsti uz Eiropas drošības nedalāmību tiks izskatīti ar vislielāko piesardzību. Nekonsekventi priekšlikumi, diemžēl, Latvijā nesaņems pilnīgu uzmanību.

Krievijas iesaistīšanās Eiropā notiekošajos procesos ir ļoti nozīmīgs faktors, lai nodrošinātu stabilitāti reģionā, bet Krievijas vēlme atrisināt robežlīguma jautājumu ir vieglākais ceļš, kā iegūt mūsu uzticību gan reģionālajā gan globālajā sfērā.

Mūsu robežlīniju jautājums patlaban ir izskatīts ekspertu līmenī. Vēlēšanās parakstīt šo līgumu būs neapgāzams pierādījums tam, ka Krievija atstāj PSRS vēstures mēslainē un turpina savu gaitu pa neatkarīgas Latvijas atzīšanas ceļu.

Ja pastāv patiesa vēlēšanās veidot labas kaimiņattiecības, tad kādēļ gan to neapliecināt ar šo vienkāršo darbību?

Krievija ir parādījusi savu labo gribu attiecībās ar Lietuvu, un mēs ceram, ka drīzumā pienāks beigas arī neskaidrībām ar Latviju saistītajos jautājumos.

Kā tiek uztverta paplašināšanās

Krievija izmanto dažādus līdzekļus, lai pārliecinātu sabiedrotos, ka NATO paplašināšanās noteikti radīs ievērojamas problēmas.

Par pamatu dažām Krievijas bažām ir ekonomiska rakstura problēmas: NATO paplašināšanās nozīmē to, ka Krievija zaudēs daudzus tai ļoti izdevīgus militāri – rūpnieciskā kompleksa tirgus. Mēs lieliski saprotam, ka ir grūti atteikties no vecajiem domāšanas stereotipiem par konfrontāciju starp dažādiem blokiem, tomēr mēs esam liecinieki tam, ka NATO dalībvalstis atbild uz Krievijas nesamierināmo nostāju šajā jautājumā, nepārtraukti piedāvājot līdzvērtīgus sadarbības un atklātības mehānismus. “NATO – Krievijas pastāvīgās apvienotās padomes” izveidošana 31. maijā no jauna apliecināja Krievijai, ka tā tiek iekļauta NATO izveidotajā Eiropas drošības formulā.

Atšķirībā no Krievijas federācijas, Baltijas valstīm nav nekādu bažu NATO paplašināšanās jautājumā, jo mūsu mērķis ir skaidrs: atrast Latvijai drošu vietu Eiropas drošības struktūrā. Latvija pieder zemeslodes Eiropas daļai, Ziemeļvalstu – Baltijas daļai. Dalība NATO un Eiropas savienībai būs mūsu sen loloto centienu apstiprinājums.

Vēl vairāk, Latvijas valdība uzskata NATO par organizāciju, kas nodrošina stabilitāti un paredz notikumu gaitu. NATO klātbūtne Baltijas valstīs spētu samazināt neskaidrības, kuras var izraisīt spriegumu.

Dalība Eiropas savienībā atvieglotu situācijas nenoteiktību. Neviens man nav simtprocentīgi apgalvojis, vai NATO un Eiropas savienības paplašināšanās notiks paralēli vai nē, bet ir skaidrs, ka valstīm, kuras iestājušās Eiropas savienībā vienas no pēdējām, būs ne vien mierīgi jāsadzīvo savā starpā, bet arī nepieciešamības gadījumā jāpalīdz nodrošināt savstarpējā drošība.

Šī iemesla dēļ neitralitāte bija galvenais jautājums Zviedrijas referendumā par iestāšanos Eiropas savienībā un iemesls, tam, ka Somijas balsojums par labu iestāšanās Eiropas savienībā tika pamatots ar bažām par drošību.

Eiropas savienības paplašināšanās, iekļaujot Baltijas valstis, ir

jautājums, kas būtiski skar arī vitālas Ziemeļvalstu intereses, un tas ir svarīgs arī valstīm, kuras neatrodas tiešā šī reģiona tuvumā.

Tā kā mūsu gatavība iestāties Eiropas savienībā tiek vērtēta vadoties no administratīvajām reformām, iekšējās sociālās integrācijas un ekonomiskās attīstības, gan Ziemeļvalstis gan visa Eiropa kopumā tikai iegūs no situācijas attīstības izraisītā efekta, kas rodas sagatavojoties dalībai un uzlabojot drošību, ko šī dalība sniedz.

Mirgojošā dzeltenā gaisma

Eiropas parlamenta 4. decembra balsojums kopīgas starta līnijas atbalstam bija izšķirošs, bet Luksemburgā Eiropas padomei visbeidzot jāizlemj, kuras būs tās kandidātvalstis, ar kurām tiks uzsāktas sarunas par iestāšanos un kādi signāli tiks doti.

Mums nav nepieciešams signāls, kuru var dažādi interpretēt, šim signālam jābūt nepārprotamam.

Atļaujiet man runāt līdzībās. Ja Latvija Luksemburgā tiks apieta, tad izveidosies stāvoklis, kas līdzīgs situācijai, kad ielu krustojumā visos virzienos ir iedegta dzeltenā gaisma: nav svarīgi, kas rakstīts šoferu rokasgrāmatā, mašīnas drūzmēsies krustojumā, nezinot vai neievērojot noteikumus, kas regulē, automašīnu braukšanas kārtību.

Baltijas valstis, un it īpaši Latvija ir šāds krustojums, kurā satiksme ir ļoti noslogota. Šādā situācijā ilgi degoša dzeltenā gaisma ir sevišķi bīstama. Tā ir vietā vēlā vakarā, klusā mazā dīķītī, bet Latvija nav kluss dīķis. Mēs esam Baltijas satiksmes vērti un centrs.

Latvija saprot, ka Eiropas savienības un NATO prasību izpilde dalībai šajās organizācijās ir svarīgāka nekā pati dalība visā pilnībā, taču nevērtējiet mūs pārāk zemu tādēļ, ka mēs tik ļoti vēlamies kļūt par dalībvalsti. Mēs esam pacietīgi gaidījuši piecdesmit gadus un dzīvojuši tur, kur mūs atstūma – Eiropas tautu savienības pašā malā.

Ja mūsu lūgums iedegt zaļo gaismu neatradīs nepieciešamo atbalstu Luksemburgā, Latvija vēl vairāk stiprinās savu apņemšanos iestāties Eiropas savienībā.

Ziņa, ka Eiropas savienības paplašināšanās process aptvers arī Latviju, dos iedzīvotājiem ticību, ka mums ir nodrošināta labāk nākotne. Tādējādi, integrācija Eiropas savienībā nozīmēs atbalstu arī etniskajiem krievu tautības iedzīvotājiem Latvijā.

Baltijas valstu gadījumā Eiropas savienības paplašināšanās drošības jautājumi te rod tiešu atbalsi.

Nobeigums

Es gribētu nobeigumā vēl bilst dažus vārdus.

Eiropas savienības Baltijas jūras reģiona perspektīvu būtu nepieciešams pārskatīt tā, lai tā ietvertu arī tādu attīstības koncepciju kā Ziemeļu dimensiju iniciatīvu, kas nodrošinātu efektīgu potenciāla izmantošanu un draudu samazināšanu. Eiropas savienības pieeja Baltijas jautājumam tiek iztirzāta pakāpeniski un šķiet dīvaini, ka nav izstrādāta saprātīga Baltijas stratēģija. Luksemburga varētu vērst uzmanību uz šiem trūkumiem, sagatavojot Ziemeļeiropas sadarbības plānu.

Nemot vērā visu iepriekš teikto, mēs esam pārliecināti, ka Eiropas padomes tikšanās Luksemburgā, Baltijas jūras reģiona valstu valdību vadītāju tikšanās Rīgā un ASV – Baltijas hartas parakstīšana būs pozitīvs spēks, kas virzīs Latviju, Baltijas valstis un Baltijas reģionu tuvāk integrācijai Eiropas savienībā.

Dr. Marts LĀNEMĒ

Igaunijas Ārlietu ministrijas padomnieks

Dāmas un kungi!

Baltijas drošības konsolidācijas iespējas ir lieliskas vismaz divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, Igaunija, Latvija un Lietuva ir atzīta starptautiskās drošības struktūras daļa. Otrkārt, mūsu ziemeļu un dienvidu kaimiņu viedokļi drošības jautājumos lielākoties sakrīt ar mūsu uzskatiem. No Rovaniemi līdz Raciboržai (Raciborz), tāpat visur citur Eiropā, pastāv vispārējs uzskats, ka, lai panāktu drošību, mums jāintegrējas Eiropā un jāuztur labas attiecības ar saviem kaimiņiem.

Piedevām, Igaunijas, Latvijas un Lietuvas specifiskās drošības vajadzības ir tik līdzīgas, ka tā ir mūsu priekšrocība kopīgi strādāt, lai konsolidētu drošību. Tas nozīmē sadarbību ne tikai aizsardzības jautājumos, bet arī visos citos ar integrāciju Eiropā saistītajos aspektos.

Manis teiktais nav nekas jauns. Jau gadiem ilgi ir skaidrs, ka Baltijas sadarbība visām trijām valstīm ir stratēģiski vissvarīgākā. Tā ievērojami palielina mūsu pūles integrēties Eiropas un transatlantijas struktūrās. Šie centieni ir tikpat veci kā mūsu cīņa atjaunot atgūto neatkarību. Šodien Baltijas sadarbība ir nepieciešama tādā pašā mērā kā tā ir bijusi nepieciešama visu laiku. Baltijas sadarbības nepieciešamību nekādā mērā neietekmēja galotņu tikšanās Madridē un Amsterdamā, to nemainīs arī Luksemburga.

Baltijas sadarbība ir minama starp labākajām reģionālajām sadarbībām Eiropā šodien, jo tai ir visas nepieciešamās institūcijas, lai nodrošinātu efektīvu darbību, un tā koncentrē uzmanību uz svarīgiem jautājumiem. Mēs esam izveidojuši virkni struktūru, kuras institucionalizē sadarbību mūsu parlamentu, valdību un valsts vadītāju starpā. Šajos centienos mēs bieži esam saņēmuši mūsu ziemeļu kaimiņu atbalstu (noderīgus padomus), un patiecoties tam Baltijas –

Ziemeļvalstu (vai 3+5) sadarbība ir attīstījusies visnotaļ pozitīvā virzienā un ir kļuvusi par vienu no vissvarīgākajiem mūsu integrāciju Eiropā atbalstošajiem faktoriem.

Mūsu mērķim vajadzētu būt jauna konkrētāka un praktiskāka satura piešķiršana Baltijas sadarbības esošajām formām, it īpaši valdību savstarpējās sadarbības līmenī, tas ir, starp divdesmit Baltijas ministru padomes vecāko ierēdņu komitejām. Veicot iepriekšminēto, mums jāturpina rūpīgi meklēt atbilstoši formulējumi tām problēmām un jautājumiem, kuru atrisinājumus iespējams vissekmīgāk atrast Baltijas reģionālās sadarbības kontekstā.

Igaunijā svarīga Baltijas valstu sadarbības prioritāte ir konsolidācija un darba turpināšana pie Baltijas brīvās tirdzniecības zonas izstrādāšanas. Mūsu mērķis ir izveidot kopīgu Baltijas tirgu, kuru varētu iekļaut Eiropas savienībā. Kopīgā tirgus izveidošana ir svarīgs Eiropas integrācijas faktors. Pēc līguma par tarifa barjeru atcelšanu parakstīšanas Rīgā, 20. novembrī, kā nākošais solis ir paredzētas sarunas, lai panāktu vienošanos par brīvo tirdzniecību pakalpojumu sfērā, kā arī brīvu kapitāla un darbaspēka kustību. Straujš progress šajās sfērās palīdzēs nodrošināt nepārtrauktu tiešo ārvalstu investīciju plūsmu Baltijas valstīs un tajā pašā laikā tas būs nepieciešamais stimuls, lai katrā sektorā izveidotu spēcīgus un dzīvotspējīgus uzņēmumus.

Arī jautājums par attīstītu tranzītu – gan, runājot par infrastruktūru (piemēram, Via Baltica un dzelzceļa modernizācija) gan vienotu standarta kārtību starptautiskajam kravas tranzītam atrodas ciešā saistībā ar tālāko ekonomisko attiecību liberalizāciju.

Robežu, kas atrodas starp Baltijas valstīm šķērsošanas atvieglošana gan patlaban gan arī turpmāk būs cieši saistīta ar mēģinājumiem panākt Baltijas valstu ārējo robežu kopējo drošību un stabilitāti. Attīstīta sadarbība, lai nostiprinātu Baltijas valstu ārējās

robežas, nav tikai ekonomiskās sadarbības turpmākā progresa nepieciešams priekšnoteikums vien, bet tās nozīmība vēl ievērojami pieaugs, kad mūsu valstis būs vairāk pietuvojušās pilnīgai dalībai Eiropas savienībā.

Sadarbība aizsardzības un drošības jautājumos jau ilgu laiku ir bijusi viena no sekmīgākajām un profilējošajām sfērām Baltijas sadarbības ietvaros. Kopīgiem spēkiem, pateicoties nozīmīgam dažu mūsu draugu atbalstam, mēs esam izveidojuši BALTBAT, Baltijas miera uzturēšanas bataljonu. Kopš BALTBAT izveidošanas 1993. gadā, šis projekts ir ievērojami paaugstinājis mūsu efektivitāti tajās starptautiskajās miera atbalstīšanas operācijās, kurās esam ņēmuši dalību. Patlaban mēs strādājam pie BALTNET izveidošanās vienotas gaisa telpas kontrolei un BALTRON apvienota pretmīnu eskadrona radīšanas. Mēs patiesi novērtējam mūsu draugu lēmumu kopīgi veidot BALTSEA grupu, kas palīdzēs koordinēt palīdzību drošības jomā Baltijas valstīm. 1999.gada 1.septembrī Igaunijas pilsētā Tartu, kas ir viens no diviem tradicionālajiem akadēmiskajiem centriem, tiks atvērta militārā akadēmija BALTDEFCOL, kurā tiks apmācīti militārie darbinieki ne tikai no Baltijas valstīm, bet arī no ziemeļu un citām Eiropas valstīm.

Pēdējais, tomēr ne mazāk svarīgs aspekts. Mums jāuzlabo sadarbība arī citos “3. pīlāra” jautājumos, piemēram noziedzības apkarošanas un vides aizsardzības jomā. 20. novembrī Rīga notikušī Baltijas ministru padomes tikšanās lika pamatu pieaugošai sadarbībai šajā sfērā.

Visas šīs manīs uzskaitītas prioritārās sadarbības sfēras bez izņēmuma ir arī mūsu kopējās prioritātes centienos integrēties Eiropas savienībā un NATO. Visās šajās sfērās ir nepieciešama kopīga diendienā veicama praktiska un efektīga sadarbība visos līmeņos. Mēs Igaunijā uzskatām, ka NATO galotņu tikšanās Madridē ir devusi

Baltijas valstīm pozitīvus rezultātus, un tādēļ mūsu pirmajai prioritātei vajadzētu būt veltīt maksimālos spēkus mājas darba izpildei, lai vēlāk mēs būtu gatavi izpildīt visus NATO dalībvalsts pienākumus. Lai paveiktu šo praktisko uzdevumu, mums jāstrādā cieši kopā ar NATO visos attiecīgajos līmeņos. Šajā ziņā mums ļoti palīdzēs NATO uzaicinājums atvērt NATO pārstāvniecību Briselē. Pirmais solis šajā procesā ir noteikt, ko ir praktiski nepieciešams un ko ir reāli iespējams izdarīt, lai mūs gan militāri gan politiski sagatavotu nākotnē sagaidāmajai iestāšanās Aliansē. Citiem vārdiem sakot, mums kopā ar NATO jānosaka, kas mums darāms un jāizstrādā metode pēc kuras mēs varētu sekmīgi izvērtēt savu progresu.

Tajā pašā laikā mums jāattīsta gan daudzpusējā gan divpusējā militārā sadarbība. Mēs pastiprināsim savu darbību PfP, EAPC un citās daudzpusējās programmās. Šajā ziņā Igaunija jau ir devusi savu ieguldījumu Bosnijā, un mēs ceram, ka mūsu dalība Eiropas un reģionālo drošības jautājumu risināšanā pieaugs. Caur divpusējiem paplašinātiem aizsardzības līgumiem apmācības un plānošanas jomā, mēs pastiprināsim sadarbību ar saviem esošajiem partneriem, kuru skaits ir diezgan ievērojams.

Sākumā es minēju, ka drošība sastāv no divām daļām – integrācijas Eiropā un labām attiecībām ar mūsu kaimiņiem. Šeit mēs saskaramies ar situāciju, kad, kā es jau minēju vairākus piemērus, attiecības ar visiem Igaunijas kaimiņiem tiek realizētas vispārējas Eiropas integrācijas kontekstā. Baltijas, Ziemeļvalstu – Baltijas un atdzimstošā Polijas – Baltijas sadarbība ir nodrošinājušas to, ka mums ir izveidojušās lieliskas attiecības arī ar lielāko daļu mūsu kaimiņu. Tajā pašā laikā, mums ir daudz lielisku sadarbības veidu ar mūsu austrumu kaimiņu Krieviju, taču šīs sadarbības kvalitāti būtu vēlams uzlabot. Mēs jau esam pastiepuši roku Krievijai, lai apliecinātu savu draudzību, un esam priecīgi, ka Krievija mums ir atbildējusi ar to pašu.

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Baltijas drošības konsolidācijas iespējas

Pēdējā gada laikā ir attīstījies dialogs starp Krieviju un katru no Baltijas valstīm. Baltijas valstis sadarbojas, veidojot savas individuālās attiecības ar Krieviju, tomēr katrai valstij jāveido pašai savas individuālas divpusējas saiknes ar pasaules lielāko valsti.

Mūsu kontakti ar Krieviju ir padziļinājušies, un mēs esam izteikuši katrs savus priekšlikumus, kā turpmāk veidot mūsu attiecības. Novērtējot Krievijas ieteikumus, mēs esam nonākuši pie secinājuma, ka starp mums un Krieviju pastāv īpaša veida attiecības, taču arī mūsu attiecības ar visām citām valstīm ir īpašas. Tāpat kā citas starptautiskās saiknes, mūsu attiecības ar Krieviju veidojas daudz līmeņos. Neiedziļinoties detaļās, mēs varam runāt par trim attiecību līmeņiem: starptautiskie, reģionālie un divpusējie jautājumi.

Šī konference ir veltīta drošības tēmai, un cik ilgi vien visi sadarbības jautājumi starptautisko attiecību sfērā ir kaut vai vismazākajā mērā saistīti ar drošību, mēs ne uz mirkli nedrīkstam pazaudēt no redzesloka faktu, ka mūsdienu Eiropā drošība ir starptautisks jautājums, kuram nav ne reģionālo un pat ne divpusējo aspektu. Tomēr, tas nav nekas slikts, ja mēs divpusēji apspriežam drošības jautājumus, taču tādā gadījumā šādu diskusiju mērķim ir jābūt vērstam uz veiksmīgāku šo jautājumu iekļaušanu starptautiskajā struktūrā. Tieši šādā ceļā valstis šodien realizē savas starptautiskās attiecības – bieži vien divpusējās attiecības tiek izmantotas, lai veicinātu daudzpusēju lēmumu pieņemšanu, un pēc tam, savukārt, daudzpusēji pieņemtie lēmumi sekmē divpusējās attiecības.

Tas nozīmē, ka, ja forums, kurā piedalās daudzas puses, nolemj, ka izskatāmais jautājums interesē visas klātesošās valstis, tad šo jautājumu turpmāk vairāk nevajadzētu aplūkot tikai divpusēji, tā kā abas puses to ir pieņēmušas.

Viens no daudzajiem svarīgajiem rezultātiem, kas panākts daudzpusējo Eiropas attiecību drošības jomā ir OSCE Vīnes

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Baltijas drošības konsolidācijas iespējas

dokuments, kurā aprakstīts plašs līdzekļu klāsts, kuri, pareizi lietoti, palīdzēs veidot savstarpējo uzticību un tādējādi stiprināt drošību.

Mēs esam apmainījušies ar Krieviju priekšlikumiem par to, kādi drošības veidošanas līdzekļi varētu tikt izmantoti, un kamēr mēs gaidām atbildi uz saviem ieteikumiem, esam saņēmuši Krievijas puses priekšlikumus.

Mēs apsveicam un atzinīgi novērtējam Krievijas paziņojumu samazināt tās bruņoto spēku apjomu Baltijas valstīs, jo mēs patiešām nelokāmi ticam, ka Baltijas reģionā nav nepieciešama liela militārā klātbūtne.

Mēs ceram, ka Krievijas nodomi samazināt savus militāros spēkus norāda uz Krievijas patieso vēlēšanos veidot saprašanos un izsaka Maskavas gatavību uzlabot attiecības ar Baltijas valstīm.

Igaunija uzskata, ka visefektīvākais ceļš šādas uzticības izveidošanai ir radīt pamatu līgumiem, kādi nepieciešami, stabili savstarpējo attiecību izveidošanai. Mēs ceram, ka jau tuvākajā nākotnē Krievija vēlēšies parakstīt robežlīgumu ar Igauniju un tas ierindos mūsu valsti turpat, kur citas pasaules valstis, izveidojot ar Igauniju vislabvēlīgāko tirdzniecības režīmu. Izvairīšanās no dubultās aplikšanas ar nodokļiem un investīciju aizsardzība ir divi citi svarīgi līgumi, kas būtu jānoslēdz pēc iespējas ātrāk. Šādi līgumi ir nepieciešami, lai izveidotu savstarpēji izdevīgas divpusējās attiecības. Fakts, ka Krievija un Igaunija jau ir parakstījuši līgumus, no kuriem pēdējais ir aizvakar Maskavā parakstītais līgums par sadarbību starp iekšlietu ministrijām, apliecina to, ka abām pusēm ir nopietns nodoms attīstīt savstarpējās attiecības. Tādēļ, ir sevišķi svarīgi, noslēdzot visus nepieciešamos līgumus, izveidot šādu divpusējo attiecību juridisko pamatu.

Igaunija cer, ka Krievija vērtēs Krievijas – Igaunijas abpusējo attiecību vēsturi un nepilsoņu stāvokli Igaunijā, pamatojoties uz

starptautiskajām normām kā arī citu valstu un organizāciju objektīvo skatījumu.

Citiem Krievijas priekšlikumiem ekonomisko attiecību, vides un sociālo jautājumu jomā lielākoties ir reģionāls raksturs, un mēs patiesi novērtējam Krievijas pieaugošo interesi reģionālo jautājumu risināšanā.

Īsi sakot, mēs veidojam pamatu turpmākām diskusijām. Tām attīstoties, Igaunija vēlētos koncentrēt uzmanību uz to, kā atrast ceļu, lai realizētu dzīvīgu iespēju vairāk Vīnes dokumentā paredzēto mehānismu. Gan Krievija gan Igaunija ir apstiprinājušas Vīnes dokumentu, un tam vajadzētu nozīmēt to, ka abas puses ir pārliecinātas par šo līdzekļu piemērotību. Arī daudzas citas Baltijas jūras reģiona valstis izmanto Vīnes dokumentā noteiktos līdzekļus, lai veidotu savas attiecības ar Krieviju, un mēs uzskatām, ka mums būtu vislabāk mēģināt darīt to pašu.

Tomēr šis dialogs nav mēģinājums risināt drošības jautājumus reģionāli. Tieši otrādi, mums kopā ar Krieviju jāmeklē risinājumi, kas labi iederētos pastāvošajā daudzpusējā struktūrā. Tas nozīmē, ka mums tikpat labi jāstrādā arī kopā ar citiem.

Tomēr vissvarīgākais ir strādāt visiem kopīgi Baltijas sadarbības ietvaros, jo Baltijas valstu starpā jau tagad valda liela savstarpēja uzticēšanās. Ja mēs raugāties uz priekšu, nākošajos gados Baltijas valstīm būs daudz ko dot savstarpējas daudzpusējas sadarbības attīstībai visā Eiropā, un mums jāpieliek visas pūles, lai mūsu centieni vainagotos panākumiem. Palīdzot konsolidēt transatlantijas daudzpusējās drošības struktūru un strādājot Baltijas sadarbības attīstības labā, mēs konsolidēsīm arī Baltijas drošību. Vai, pārfrāzējot nule teikto: konsolidēsīm sevi, un pasaule konsolidēsies ar mums.

Deividas MATULIONIS*Lietuvas Ārlietu Ministrijas Ziemeļeiropas nodaļas vadītājs*

Dāmas un kungi

Dāmas un kungi, vispirms es gribētu pateikties šīs konferences organizētājiem Konrāda Adenauera fondam un protams, Latvijas Ārpolitikas institūtam. Mans uzdevums ir patiešām sarežģīts, jo ir grūti pateikt kaut ko jaunu pēc abu iepriekšējo runātāju uzstāšanās. Es gribētu teikt, ka mūsu domāšanas veids Baltijas drošības konsolidācijas jautājumos cieši sasaucas ar Igaunijas un Latvijas nostāju. Es tomēr nedaudz vairāk pakavēšos pie tīri specifiska Lietuvas skatījuma.

Man ir liels gods uzrunāt šo izmeklēto auditoriju un pastāstīt jums, kādas patlaban ir Lietuvas ārpolitikas un drošības politikas prioritātes, kādu mēs redzam Baltijas drošības konsolidāciju NATO virsotņu tikšanās Madridē gaismā kā arī pašreizējo Eiropas savienības paplašināšanas procesa attīstību.

Es gribētu pievērst jūsu uzmanību trijiem fundamentāliem principiem, kuru ievērošana ir būtiski svarīga Baltijas drošības konsolidācijai.

Pirmkārt, Eiropas drošība ir nedalāma un to nedrīkst reģionalizēt. Vēstures gaitā ir pierādījies, ka tikai visas Eiropas integrācija un Savienoto valstu klātbūtne Eiropā spēj nodrošināt drošību un stabilitāti kontinentā. Tas nebūt nav pretrunā ar mūsu centieniem attīstīt dažādas formas reģionālo sadarbību "vieglās drošības" jomā, uzticības veidošanu starp tautām un ciešus kontaktus starp cilvēkiem. Šajā kontekstā es varu minēt trīspusējo Baltijas sadarbību, Baltijas jūras sadarbību, 5+3 Ziemeļvalstu – Baltijas sadarbību. Visas šīs reģionālās norises ir saistītās ciešām saitēm un nav atdalāmas no Eiropas integrācijas procesiem. Baltijas drošība nav apskatāma atsevišķi. Eiropas tautām ir viena, kopīga drošība.

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Otrkārt, uzticība jau esošajiem principiem un jau izveidoto institūciju izmantošana. Rīkošanās saskaņā ar vispārīgi atzītajiem starptautiskās likumdošanas principiem, kas izklāstīti UN un EDSO pamatdokumentos, veido pamatu civilizētam izturēšanās veidam ārpolitikā. Bez tam, mums vienmēr vajadzētu censties visā pilnībā izmantot jau izveidojušās institūcijas tad, kad mēs meklējam vispiemērotākos ceļus savu ieceru un iniciatīvu realizēšanai, šeit es domāju arī reģionālos jautājumus, kurus varētu apskatīt plašā pastāvošo Eiroatlantijas, kā piemēram OSCE, Eiropas padomes, Eiropas savienības, NATO un citu institūciju kontekstā.

Treškārt, vissvarīgākais ir atzīt un cienīt katras tautas tiesības izvēlēties drošības pasākumus, tajā skaitā, tiesības pievienoties aliansēm.

Šajā sakarā es gribētu atsaukt atmiņā UN un OSCE pamatdokumentus kā arī 1991. gada 29. jūlijā parakstīto Lietuvas Krievijas līgumu par attiecību nodibināšanu. Saskaņā ar šo līgumu abas puses ir vienojušās par savu attiecību veidošanas pamatprincipiem, savstarpēji atzinušas tiesības patstāvīgi izvēlēties drošības garantēšanas līdzekļus, apņemušās atturēties no spēku pielietošanas un draudiem lietot spēku kā arī cienīt otras valsts suverenitāti, teritoriālo integritāti un robežu neaizskaramību.

Lietuvas ārpolitika un drošības politika tiek balstīta uz sapratni, ka Lietuvas un arī visa reģiona drošība, stabilitāte un labklājība ir pilnībā iespējama tikai Eiroatlantijas integrācijas procesā. Šajā sakarā es gribu minēt kādu pavisam vienkāršu patiesību. Lietuva ir Eiropas un rietumu civilizācijas daļa, un tās vieta vienmēr ir bijusi Eiropā. Lietuvas garīgā un kultūras integrācija Eiropā laiku laikos ir bijis neapstrīdams fakts. Mēs piederam Eiropai un Eiropa ir mūsu kultūras daļa. Šis ir mūsu vienīgais ceļš, šis ir mūsu liktenis. Mums ir kopīgas vērtības un ideāli, un Lietuva vēlas būt pilntiesīga institucionalizētas līdzīgi domājošas Eiropas saimes locekle.

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Tas nebūs nekāds noslēpums, ja es teikšu, ka Lietuvas ārpolitikas prioritāte ir pilna dalība Eiropas savienībā un NATO. Šis ir mērķis, kuru mēs noteikti un neatlaidīgi esam nolēmuši sasniegt.

Integrācija Eiropas savienībā un NATO ir savstarpēji papildinoša un stiprinoša, tomēr tie ir atšķirīgi un atsevišķi procesi. Jautājums neliek izvēlēties starp Eiropas savienību un NATO – tās nekādā gadījumā nav alternatīvas. Šajā nozīmē mums nepastāv pirmā un otrā prioritāte. Dalība Eiropas savienībā un NATO ir vienlīdz stipras Lietuvas ārpolitikas stratēģijas prioritātes.

Mēs vēlamies dalību Eiropas savienībā, lai no jauna nodibinātu un stiprinātu savu Eiropas identitāti, lai nodrošinātu un attīstītu politisko un ekonomisko pāreju kā arī veidotu pamatu ekonomikas attīstībai nākotnē. Eiropas savienība ir lieliski sagatavota, lai uzklāstu un izklaidētu bažas, ko izraisa “viēgla drošība”, it īpaši Trešā pīlāra ietvaros.

Valdība ir ņēmusi vērā Komisijas veiktās detalizētās analīzes, kas izdarītas pētot Lietuvas pieteikumu iestājam NATO un ir paātrinājusi reformas Komitejas norādītājās sfērās. Tāpat arī valdība ir piegādājusi Eiropas savienībai visjaunāko informāciju par ekonomisko un sociālo progresu Lietuvā.

Norisinās konstruktīvs dialogs ar Eiropas savienību. Mēs apsveicam nesenās Iestāšanās partnerattiecības dokumentu kā soli, kas mūs vēl vairāk tuvina Eiropas savienībai un nodrošina līdzekļus, kas palīdz mums sagatavoties galamērķim – pilnīgai dalībai Eiropas savienībā.

Savas nesenās vizītes laikā Lietuvā 3. novembrī Žaks Santjers ļoti augstu novērtēja patlaban notiekošās Lietuvas reformas un to rezultātus. It īpaši tika uzsvērts, ka, uz brīdī, kad tika sagatavots atzinums, objektīvu iemeslu dēļ Komisijas rīcībā nebija datu par pēdēja laikā notikušajām attīstības tendencēm un sasniegumiem. Mēs

esam patiesi apmierināti dzirdot Santjera kunga izteikto apgalvojumu, ka gadījumā, ja Lietuvas reformas turpināsies tādā pašā tempā un līmenī, tad, izskatot atzinumu nākamajam gadam, Komisija no jauna izsvērs savu nostāju un dos pozitīvu novērtējumu.

Attiecībā uz dalību Eiropas savienībā es gribētu teikt, ka mēs vēlamies vienādu attieksmi pret visām kandidātvalstīm kā arī vienādas tām piešķirtās iespējas. Neņemot vērā pieņemtos lēmumus, no virsotņu tikšanās Luksemburgā mēs sagaidām skaidri caurskatāmu perspektīvu jautājumā par mūsu dalību Eiropas savienībā. Lietuvas mērķis ir saskatāms pavisam skaidri. 1998. gadā mēs vēlamies uzsākt visaptverošas sarunas ar Eiropas savienību un būt to valstu skaitā, kuras pirmās pievienosies šai organizācijai. Mēs apsveicam to Eiropas savienības dalībvalstu centienus, kas ved uz šo mērķi. Nesenā Dānijas – Zviedrijas iniciatīva uzsākt paplašināšanās procesu, vienlaicīgi iekļaujot visas kandidātvalstis ir guvis plašu atbalstu Lietuvā kā modelis, kas nodrošina iesaistīšanu, nediskriminē nevienu no valstīm un dod ticību Eiropas savienības paplašināšanās procesam kā arī rāda ceļu reālām sarunām ar Eiropas savienību.

Mēs esam pārliecināti, ka, ņemot vērā situāciju uz šo mirkli, Lietuva ir gatava sākt sarunas 1998. gadā, un mēs ceram, ka Eiropas savienība ņems vērā Lietuvas faktisko progresu un tālejošās reformas, kuras var ilustrēt ar faktiem un makrokosmiskiem rādītājiem. Lietuvā ir norisinājies plaša mēroga privatizācija un privātajā sektorā tiek saražots ap 68% tās nacionālā kopprodukta, ir uzsākta valdības izsludinātās lielo valsts uzņēmumu privatizācijas programmas realizācija. Šīs programmas ietvaros atklātu konkursu kartībā ir paredzēts privatizēt ap 100 uzņēmumu.

Ir vērojama situācijas uzlabošanās finansu disciplīnas un monetārās stabilitātes jomā: 1997. gadā inflācija ir nokritusies līdz 10% (1996. gadā – 13%), procentu likmes bankās ir samazinājušās

līdz 5.5%, budžeta peļņas plāns gada pirmajai pusei tika izpildīts par 102,3%.

Sākot ar 1996. gadu, Lietuvā sākās ārvalstu investīciju vilnis. Pamatojoties uz skaitļiem, kas ņemti 1997. gada vidū, laika posmā no 1991. līdz 1996. gadam Lietuva dubultoja savus tiešos ārvalstu ieguldījumus, un tiek plānots, ka līdz 1997. gada beigām tie pārsniegs 1 miljardu ASV dolāru.

Dalība NATO. Lietuvai ir stingra politiskā nostāja un vienprātība šajā jautājumā.

Mēs saprotam, ka vislabākais, visefektīvākais un vislētākais ceļš, kā uzcelt un attīstīt nacionālās aizsardzības sistēmu ir piedalīšanās kolektīvajos aizsardzības līgumos. NATO ir vienīgā alternatīva šādiem līgumiem.

Lietuva apsveic Madrides deklarācijā izteikto atzinību, kas veltīta "progresam, kuru Baltijas reģiona valstis, kas uzlūkojamas kā centienu pilnas valstis, ir sasniegušas ceļā uz lielāku stabilitāti un sadarbību". Mūs iedrošināja arī Bukarestē pieņemtā Ziemeļatlantijas Asamblejas deklarācija, kurā izteikta spēcīga ticība, ka Igaunija, Latvija un Lietuva kopā ar Rumāniju un Slovēniju būs visnopietnākās kandidātes nākošajā paplašināšanās kārtā.

Patlaban mēs strādājam, baltoties uz lēmumiem, kas pieņemti virsotņu tikšanās laikā Madridē. Straujā ekonomikas attīstība un ārvalstu investīciju palielināšanās atļauj mums palielināt izdevumus aizsardzības vajadzībām, modernizēt mūsu aizsardzības spēkus un meklēt sadarbību ar NATO. Šo mērķu dēļ Lietuvas valdība ir ievērojami palielinājusi aizsardzības budžetu, kas 1998. gadā plāno sasniegt 1,5% no nacionālā kopprodukta, bet 2000. – 2%.

Mēs apsveicam ASV – Baltijas hartas parakstīšanu, kura apliecina nedalāmās Eiropas, par kuras neatņemamu sastāvdaļu kļūst Lietuva un citas Baltijas valstis, kopējos ideālus un mērķus. Mēs

atbalstām BALTSEA iniciatīvu, kura tiek orientēta uz Baltijas valstu aizsardzības nepieciešamību un ilgtermiņa mērķu apzināšanu, tām integrējoties NATO.

No otras puses, mēs izmantosim iespējas, kuras piedāvā EAPC un uzlabotā PFP. Ir ārkārtīgi svarīgi turpināt intensīvo 16+1 individuālo dialogu visos jautājumos, kuri varētu būt svarīgi nākotnē sagaidāmajai iestājai NATO. Mēs sagaidām, ka pēc dažām nedēļām mūsu delegācija Briselē tiksies ar NATO ekspertiem 16+1 formātā, lai apspriestu "Uz ekonomiku balstītos plānus Lietuvas bruņoto spēku attīstībai".

Mēs pieņemam, ka tuvākajā nākotnē Alianse apliecinās savu uzticību "atvērto durvju" politikai. Paplašināšanās procesam ir jābūt ilgstošam. Mēs ticam, ka citas valstis, kuras vēlas iestāties NATO, to starpā arī Lietuva, saņems uzaicinājumu sākt sarunas par iestāšanos 1999. gadā, kad Čehijas Republika, Polija un Ungārija būs pievienojušās Aliansei.

Baltijas drošības konsolidācija, stabilitāte un visa reģiona un arī Lietuvas labklājība nav iedomājamas bez veiksmīgas politikas attīstīšanas ar kaimiņvalstīm, un tās ir viens no mūsu ārpolitikas stūrakmeņiem. Lietuva jau ir pierādījusi savu centienu nopietnību un ir cieši apņēmusies būt uzticīga labu kaimiņattiecību veidošanas principiem.

Pirmkārt, mūsu attiecības ar Poliju visjaunākās vēstures gaitā vēl nekad nav bijušas tik tuvas, intensīvas un draudzīgas. Attiecības ar mūsu vēsturisko kaimiņu, ar kuru mūs saista visgarākais kopīgais vēstures posms, ir sevišķi svarīgs Lietuvas integrācijai Eiroatlantijas kopienā. Šobrīd starp mums izveidojusies pilnīga savstarpējā sapratne, politiskais atbalsts un kopīga vēlme tālāk attīstīt abpusējo sadarbību. Mēs esam parakstījuši draudzības un sadarbības līgumu, visus nepieciešamos ekonomikas un sociālos līgumus, mums ir nodoms izveidot kopīgu miera uzturēšanas spēku vienību – LITPOLBAT. Šajā

gadā mēs izveidojam institucionālu sadarbības sistēmu likumdošanas (parlamentārajā) un izpildu (valdības) līmenī. Tas liek man secināt, ka stratēģiskā sadarbība starp Lietuvu un Poliju jau ir kļuvusi par realitāti.

Tajā pašā laikā Lietuva apņēmīgi turpinās pragmatisku, uz rezultātiem orientētu, konstruktīvu sadarbību ar mūsu Baltijas kaimiņiem Latviju un Igauniju. Lai gan paveikts jau diezgan daudz, vēl pastāv daži jautājumi un problēmas, taču mēs esam stingri nolēmuši turpināt sadarbību pilnīgas savstarpējās saprašanās garā, un mūsu galamērķis ir izveidot rajonu ar brīvu preču, pakalpojumu, kapitāla un cilvēku kustību.

Veiksmīga politika ar kaimiņvalstīm nav iedomājama bez labām attiecībām ar Krieviju. Nav neatrisinātu politiska rakstura jautājumu Lietuvas un Krievijas starpā. Pamats mūsu attiecībām tika ielikts jau 1991. gadā, kad mēs noslēdzām līgumu par Starpvalstu attiecību nodibināšanu starp mūsu valstīm.

Nesenais līgums par robežu noteikšanu starp Krieviju un Lietuvu ir vēl viens piemērs ilgstošu labu kaimiņattiecību uzturēšanas politikai, kuru Lietuva realizē kopš 1990. gada. Patiešām, šis līgums bija pēdējais Lietuvas solis, lai pabeigtu tās zemes robežu noteikšanu ar visām kaimiņvalstīm.

Mēs esam gatavi turpināt praktisko sadarbību ar jau pastāvošajām institūcijām un izmantot jau radušās iespējas, kuras piedāvā 1991. gadā 29. jūlijā noslēgtais Pamata līgums.

Nesenā Lietuvas prezidenta vizīte Maskavā iezīmēja jaunu, pozitīvu tendenci Krievijas politikā attiecībā uz Baltijas valstīm. Šī tendence, pirmkārt, ietver dialogu un praktiskus ieteikumus tālākai virzībai ekonomisko, sociālo un ekoloģisko jautājumu jomā. Mēs no savas puses esam entuziasma pilni un gatavi turpināt biznesa tipa sadarbību šo praktisko iepriekšminēto problēmu risināšanā, tajā skaitā

ietverot arī tādas sfēras kā izvairīšanos no dubultās aplikšanas ar nodokļiem, investīciju attīstība, vides aizsardzība utt.

Principā mēs nenoraidām Krievijas prezidenta Jelcina izteiktos priekšlikumus, un mēs izskatām visus Stokholmā ierosinātos ieteikumus. Šajā nozīmē mēs esam gatavi turpināt dialogu. Tomēr mēs nevaram pieņemt vienpusējas drošības garantijas. Tā ir mūsu nostāja un vienpusējas garantijas neatbilst šīs dienas situācijas realitātēm.

Mēs esam ar mieru apspriest visus citus uzticības veidošanas un praktiskās sadarbības aspektus. Tajā pašā laikā es gribētu piekrist iepriekšējiem runātājiem, ka nelegālā imigrācija, starptautiskā noziedzība, narkotiku, ieroču un kodolvielu izplatība apkarojama kopīgiem spēkiem. Tādēļ mēs ierosinām paātrināt sagatavošanos attiecīgu līgumu parakstīšanai, it īpaši līgumam par atjaunotu atzīšanu, kas neapšaubāmi ir vissvarīgākais līgums. Mēs esam gatavi apsvērt arī citas praktiskas sadarbības iespējas ar Krieviju pilsoņu drošības jomā un iekšlietu kā arī tieslietu sfērā.

Pateicos par uzmanību.

Elisone BEILZA*Rietumeiropas savienības politiskā direktore*

Priekšēdētāja kungs, dāmas un kungi

Rietumeiropas savienība nevar tieši apgalvot, ka tā ir vadošā mūsdienu Eiropas drošības organizācija, taču runājot vēstures terminos, tā notikti ir visvecākā šāda tipa organizācija. Pirms NATO dibināšanas otrā pasaules kara Eiropas kaujinieki jau bija vienojušies Pārveidotajā Briseles līgumā, lai viens otru pilnībā nodotu savstarpējai aizsardzībai un arī kopīgi, uz integrācijas pamatiem veidotu šo aizsardzību. Protams, kad tika izveidota NATO kolektīvās aizsardzības struktūra, eiropiešiem kļuva skaidrs, ka ir jēga tajā meklēt militāro sadarbību: un pēc tam, kad bija notikusi tās tūlītējā pēckara samierināšanas, Rietumeiropas savienība uzsāka garu un mierīgu procesu, kuru varētu arī saukt par pasivitātes periodu. Ja mēs atceramies situāciju 80. gados, tās locekļu nostāja bija skaidri izteikta – pat nemēģināt aizstāt vai konkurēt ar NATO vai Eiropas savienību. Interesanti atzīmēt, ka Rietumeiropas savienība tajā laikā atjaunoja prasību sasaukt forumu, kas dotu iespēju attīstīt pašiem savas drošības elementus un aizsardzības identitāti gan ārpus NATO transatlantijas ietvariem, gan ārpus aizvien pieaugošās daudznacionālās Eiropas savienības struktūras. Tā kā Rietumeiropas savienība ir izdzīvojusi līdz pat šai dienai, tad jāatzīst, ka īstenībā tas ir noticis tādēļ, ka tā piedāvā dažas gan praktiskas gan politiskas priekšrocības, tuvojoties ērkšķainajam un sarežģītajam Eiropas aizsardzības jautājumam. Es gribētu apskatīt un izanalizēt trīs piemērus, kuri attiecas arī ar īpašo Baltijas drošības jautājumu, un tie ir: Rietumeiropas savienības kā “sviras” potenciāls starp NATO un Eiropas savienību; tai raksturīgā dalības struktūra un iekšējā dinamika; un tās pieaugošās darbības spējas.

144 *Pēc Madrides un Amsterdamas:
Baltijas drošības konsolidācijas iespējas*

Ir kļuvis par paradumu raksturot Rietumeiropas savienību kā NATO ieroci Eiropā un Eiropas savienības aizsardzības ieroci. Tāpat kā atsaucē uz Rietumeiropas “sviras” lomu, kas tika minēta mūsu pēdējās ministru līmeņa tikšanās (17–18. novembrī Erfurtē) komunikē, tā nav tikai retorika vien, bet gan aizvien sekmīgāk dokumentētas realitātes atspoguļojums. Kopš NATO virsotņu tikšanās 1994. gadā, aizvien vairāk ir nostiprinājusies doma, ka redzamākas, “atdalāmas, bet ne atsevišķas” Eiropas militārās varas radīšanu Alianses ietvaros, varētu lieliski papildināt atsevišķs uz Eiropu orientētu lēmumu pieņemošs centrs ārpus NATO, kas spētu krīzes vadības uzdevumu vajadzībām aizdot, virzīt un kontrolēt NATO organizēto spēku elementus. Kopš sarunām, kuru rezultātā tika parakstīts Māstrihtas līgums, ir skaidrs, ka Rietumeiropas savienība ir daļa no tā procesa un mehānisma, kas rezultātā novedīs pie kopīgas Eiropas aizsardzības politikas un /vai kopīgas Eiropas aizsardzības: un kā tāda tā ir nopietni jāuzskata par drošības veidošanas un konfliktu risināšanas politisko un ekonomisko sviru, kas atrodas Eiropas savienības rokās.

1997. gads Rietumeiropas savienībai ir bijis svarīgs, lai noskaidrotu un konsolidētu savas attiecības ar abām iepriekš minētajām institūcijām. Virsotņu tikšanās laikā Madridē NATO apstiprināja faktu, ka tā atzīst Rietumeiropas savienību kā ar Eiropu saistīto potenciālo lēmumu pieņemšanas centru Eiropas vadīto aktivitāšu politiskai kontrolei un stratēģiskai virzībai. Rietumeiropas savienība ir cieši apņēmusies ar NATO līdzekļu palīdzību atbalstīt šādas darbības, nepieciešamības gadījumā izmantojot Apvienotos kopīgo uzdevumu spēkus (Combined Joint Task Force – CJTF), kas atrodas attiecīgo Eiropas komandieru pakļautībā. NATO un Rietumeiropas savienība ir nostāigājušas garu ceļu, lai izstrādātu lēmumu pieņemšanas modeļus šādiem gadījumiem un izveidotu vienotu, kopīgu pieeju aizsardzības plānošanai ar mērķi noteikt

*Pēc Madrides un Amsterdamas:
Baltijas drošības konsolidācijas iespējas* 145

nepieciešamās Eiropas spēku iespējas. Rietumeiropas savienības guvums saistībā ar iepriekš teikto ir acīm redzams; tomēr es negribētu piekrist apgalvojumam, ka Rietumeiropas savienības gatavība uzņemties Eiropas komandēšanas lomu atbrīvotu NATO no potenciālajiem mēģinājumiem radīt pašai savā struktūrā atsevišķas lēmumu pieņemšanas iespējas Eiropas jautājumos. Pārfrāzējot nupat teikto vienkāršāk: tik ilgi, kamēr pastāvēs Rietumeiropas savienība, NATO nav vajadzības sadalīties divās organizācijās, lai apmierinātu Eiropas nepieciešamību pēc atsevišķas drošības identitātes – tās ir labas ziņas visām valstīm, kuras ir pārliecinātas, ka, lai saglabātu savu drošību, tām vajadzīga vienota transatlantijas garantiju struktūra.

Tāpat, tik ilgi, cik vien pastāvēs Rietumeiropas savienība, Eiropas savienībai nevajadzēs risināt sarežģītus institucionālos un politiskos jautājumus, ar kuriem neizbēgami nāktos saskarties, ja tā uzņemtos tiešu atbildību par drošību integrētā struktūrā. Grūtības, kas kavē to darīt pastāvēs tik ilgi, kamēr vien savienība ietver sevī četras nepievienojušās valstis, kas ar citām dalībvalstīm vēl nav apmainījušās ar drošības garantijām. Galvenokārt, tomēr ne tikai šī apstākļa dēļ vien, 1996–1997. gada Eiropas savienības starpvaldību konferencei neizdevās panākt pilnīgu Rietumeiropas savienības apvienošanos ar Eiropas savienību. Tā vietā Eiropas padomes tikšanās laikā Amsterdamā tika nolemts, ka par Eiropas savienības līguma mērķi jāklūst arī Rietumeiropas savienības Petersbergas deklarācijā izklāstītajām militārajām krīzes vadības iespējām: tomēr šis mērķis jārealizē dzīvē caur Rietumeiropas savienību, izmantojot tajā pastāvošās struktūras un iespējas, kuras varētu likt lietā nepieciešamo militāro darbību realizēšanai vispārējā Savienības vadībā. No politiskā aspekta daži to uzskatīja par sarūgtinājuma pilnu kompromisu, tomēr izrādījās, ka praksē tas nemaz nav pārāk grūti īstenojams. Mēs jau esam sākuši precizēt ar Eiropas savienību nepieciešamo sadarbības

līmeni lēmumu pieņemšanai, tieši tāpat mēs to darām arī ar NATO. Šajā gadījumā mēs atkal varam atgriezties pie analogijas par “sviru”: Rietumeiropas savienībai nākotnē vajadzētu saņemt politiskus uzdevumus no Eiropas savienības, un pēc tam doties uz NATO, lai tur iegūtu militāros līdzekļus šo uzdevumu izpildei. Tādā veidā mūsu nelielā organizācija vienai un tai pašai operācijai varētu mobilizēt šo abu vareno savienību attiecīgos politiskos un militāros spēkus, pie tam, to būtu iespējams paveikt tādā veidā, kā ar tieša, savstarpēja līguma palīdzību šodien to nespēj izdarīt ne NATO ne Eiropas savienība.

Otra tēma – tautu vieta un tiesības Rietumeiropas savienības dalības struktūrā, par kuru es vēlētos runāt, paskaidros, kā Baltijas valstu drošības jautājums sasaucas ar manis iepriekš teikto. Rietumeiropas savienība nav galvenais stimuls, kas veicina rietumu tieksmi uz paplašināšanos. Rietumeiropas savienība pieņēma attiecīgo lēmumu jau senāk, izmantojot tādu ceļu, kādu tā uzskatīja par atbilstošu saviem mērķiem. Kopš 1994. gada Rietumeiropas savienība ir laipni sagaidījusi visas Centrāleiropas valstis, kurām ir Eiropas līgumi – tas ir, tagad divām no tām, tajā skaitā arī Slovēnijai – kā asociētajām partnerēm un kā padomes brīvprātīgajām locekļēm, lai risinātu plaša mēroga politikas un darbības jautājumus, kurus tagad nosaka “visas 28”. Trīs Baltijas valstis tagad bauda priekšrocības, kuras sniedz šis stāvoklis, un tās iegūst iespēju praksē sagatavot Rietumeiropas savienības politikas dokumentus Eiropas drošības jautājumos – kā piemēram visaptverošā 1995. gadā pieņemtā “Kopīgā koncepcija” (Common Concept). Šī situācija atļauj Baltijas valstīm palīdzēt virzīt Rietumeiropas savienības attiecības ar Krieviju, Ukrainu, vairākām Vidusjūras valstīm un arī ar tādām organizācijām kā OSCE. Tā ļauj paust savas bažas par Baltijas reģionālo drošību draudzīgi noskaņotajam un augsti profesionālajam Eiropas forumam, un apliecina Baltijas valstīm kolektīva Eiropas līmeņa atbalsta

eksistenci, kā arī to uz drošību, stabilitāti un Eiropas identitātes nemainību orientētās politikas izpratni. Pēdējais, bet ne mazāk svarīgs ir apstākļi, kas nepieciešamības gadījumā dod Baltijas valstīm iespēju piedalīties Rietumeiropas savienības darbībās, bet pie tā es vēl atgriezīšos vēlāk; Rietumeiropas savienības ministru Erfurtē pieņemtais dokuments pasvītro Baltijas valstu tiesības, ko tām piešķir lēmums iesaistīt savus bruņotos spēkus šo operāciju norisē, izteikt minētajā sakarā arī savas domas. Trīspadsmit Rietumeiropas bruņojuma grupas (Western European Armaments Group – WEAG) ministri Erfurtē pieņēma vēl vienu svarīgu lēmumu. Tas nosaka, ka asociētajām partnervalstīm, ja tām apspriežamajā jautājumā būs konkrēti priekšlikumi, tiks atļauts piedalīties WEAG forumos, kur tiek apspriesta Eiropas sadarbība bruņojuma jautājumos.

Lai gan šādas priekšrocības ir noderīgas, Baltijas valstu valdības tajās nesaskata aizstājēju tām garantijām, kādas šīm valstīm varētu sniegt integrācija plašākās Eiropas institūcijās. Baltijas valstis būtu vairāk ieinteresētas apsvērt, kur Rietumeiropas savienība iederas to Eiropas un NATO pievienošanās stratēģijā. Ir skaidrs, ka Rietumeiropas savienība piedāvā Baltijas valstīm forumu, kur demonstrēt savas Eiropas pilnvaras, praktizēt Eiropas daudzpusējās politikas veidošanas stilu un runāt Eiropas vārdā. Rietumeiropas savienība tāpat piedāvā Baltijas valstīm konkrētu iespēju ielūkoties NATO un Eiropas savienības darbā caur NATO/Rietumeiropas savienības un Eiropas savienības/Rietumeiropas savienības sadarbību, kuras operatīvajā sfērā iesaistās arī Baltijas valstis. (Rietumeiropas savienības vispārējo mācību politika, kas sevī ietver mērķi veikt mācības kopā ar NATO, ir iekļauta dokumentā, kuru pirms Erfurtes apsprieda visas 28 valstis). Kamēr neviena no Rietumeiropas savienības asociētajām partnerēm nav iestājusies NATO un Eiropas savienībā, to vienlīdzīgais statuss Rietumeiropas savienībā, kuru tās

visu laiku uztura oficiālajā līmenī, varētu nedaudz mīkstināt dalījuma tendenču caurstrāvoto izturēšanos, kādu Baltijas valstis saņem no citām institūcijām, kā arī dot laiku, lai padziļinātu to kopējās politikas guvumu.

Ja kāda no šīm partnerēm iestājas NATO, apejot Eiropas savienību, tā automātiski iegūst Rietumeiropas savienības asociētās locekles statusu, kā piemēram tas ir Islandes, Norvēģijas un Turcijas gadījumā. Ja kāda valsts iestājas Eiropas savienībā, apejot NATO (vismaz neiestājoties tajā tūlīt pēc tam), tā var kļūt par novērotāju Rietumeiropas savienībā. Šāds statuss ir NATO valstij Dānijai, kā arī vēl 4 valstīm, kuras nav iestājušās Eiropas savienībā. Ir interesanti atzīmēt, it īpaši attiecībā uz jebkuru no Baltijas valstīm, ja kāda no tām uzskata par iespējamu atrašanos iepriekš minētajā situācijā, ka pēdējā laikā Rietumeiropas savienība ir pastiprinājusi tās novērotājvalstu tiesības un saistības operatīvajā jomā. Pateicoties ministru Erfurtē apstiprinātajiem dokumentiem, šīm valstīm ir tiesības piedalīties ne tikai Rietumeiropas savienības organizētajās norisēs, kas notiek Eiropas savienības vārdā, bet arī operācijās, kuras uzsāktās citā veidā, ieskaitot tās, kuru izpildei Rietumeiropas savienība izmanto NATO līdzekļus un spēkus. Rietumeiropas savienības asociētajām dalībvalstīm ir līdzīgas tiesības un tās var, pēc brīvas izvēles, iesaistīties Eiropas savienības organizēto uzdevumu izpildē. Kopumā tas nozīmē, ka tiklīdz jebkura no mūsu Centrāleiropas partnerēm iestāsies vai nu NATO vai Eiropas savienībā, tās papildinās patlabanējo no 18 dalībniecēm sastāvošo Rietumeiropas savienības "ģimeni", kas ir aizvien pieaugoši homogēna operatīva grupa: tās uzdevums ir praksē realizēt sviras lomu starp NATO un Eiropas savienību, par kuru es runāju iepriekš, un tādējādi baudīt privilēģēto sadarbību ar šīm abām plašajām organizācijām.

Šo attiecību īstenais potenciāls un vērtības pierādījums,

protams, ir mērāms operatīvajā sfērā. Kopš aukstā kara beigām mēs esam pieredzējuši daudz valsts iekšienē un valstu starpā notikušu krīžu, kuru risināšanai bijusi nepieciešama starptautiskās sabiedrības iejaukšanās, un šādu aicinājumu ir bijis grūti ignorēt, jo mums vairāk nav jāsaskaras ar austrumu – rietumu provokāciju risku un bažām tikt tajos iesaistītiem. Bieži vien Eiropas valstīm ir politiskās zināšanas un sakari, drošības struktūras, militāra prasme un kvalifikācija, kas ļauj tām piedalīties; to aizvien pieaugošā vēlme iesaistīties šāda veida operācijās ir redzama daudzās valstīs (ne tikai Vācijā vien), kuras pēdējā laikā ir izdarījušas labojumus likumdošanā, lai ļautu pašas sev spēlēt “tuvāku” lomu starptautiskajās militārajās norisēs. Jautājums par to, vai eiropiešiem faktiski vajadzētu vadīt attiecīgo operāciju vai “atstāt to mierā”, ir visnotaļ delikāts un katrā reizē tas jārisina atsevišķi – gan balstoties uz politiskajiem gan militāri tehniskajiem pamatiem. Tomēr, ja lielumam skaitam eiropiešu kopīgi jārisina attiecīgā krīzes situācija, tad būtu ļoti vēlams mēģināt to darīt iepriekš rūpīgi izplānotā un modelētā institucionālā ietvarā, nevis ar virkni spontāni radītu nebeidzamu koalīciju palīdzību.

Šādu lomu Rietumeiropas savienība nolēma piešķirt sev 1992. gadā, kad Petersbergā, netālu no Bonnas ministru līmenī pieņemtajā deklarācijā, tās dalībvalstis nolēma koncentrēt organizācijas operatīvo plānošanu uz jauna veida krīzes vadības uzdevumiem. Tādējādi Rietumeiropas savienībai radās mērķis, kas bija gan reāls gan politiski atbilstošs. Tas deva stingru pamatu turpmākajam darbam, kas kopš tā brīža tika orientēts uz Rietumeiropas savienības militārās pieredzes, doktrīnu, plānu un struktūru veidošanu, kādi būtu nepieciešami, lai pārņemtu kopīgo Eiropas operāciju politiski militāro kontroli. Tika nodrošināti stingri, bet elastīgi politiskie ietvari Rietumeiropas savienības turpmāko lēmumu pieņemšanai un virknes īpašu uzdevumu uzsākšanai: piemēram,

Eiropas veiktie pasākumi Adrijas un Donavas blokādē nesenā Dienvidslāvijas konflikta laikā, policijas operācija Mostarā un Rietumeiropas savienības organizētā policijas apmācība, kas patlaban norisinās Albānijas pārveidošanas programmas ietvaros. Izrādījās, ka visām šīm minētajām operācijām ir diezgan specifiskas funkcijas, tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka tās atbalstošās Rietumeiropas savienības struktūras varētu un tās arī vajadzētu izmantot arī dažādās tradicionālāka militāra rakstura militārajās norisēs: tajā skaitā, ja tas nepieciešams un saņemti attiecīgie norīkojumi, arī miera uzturēšanas gadījumos. Tikšanās reizē Erfurtē, 1997. gada novembrī, Rietumeiropas savienības ministri vēl vairāk nostiprināja organizācijas militāro mugurkaulu šādu uzdevumu atbalstīšanai, apstiprinot jaunu Rietumeiropas savienības militāro struktūru, kuru personificē pastāvīga 3 zvaigžņu virsnieka atrašanās štābā Briselē.

Pat vispieticīgākās Rietumeiropas savienības līdž šim veiktās operācijas ir apliecinājušas mūsu Centrāleiropas partneru piedalīšanās atbilstību un nozīmību. Albānijas policijas apmācības operācijā piedalās 22 no mūsu kopīgas 28 locekļu saimes, un viena asociētā locekle – Čehijas Republika labprāt sniedz finansiālu atbalstu šī uzdevuma veikšanai. Latvija un Igaunija ir atsūtījušas savus policijas darbiniekus (patlaban attiecīgi 2 policijas virsniekus un 1 virsnieku), lai palīdzētu tiešā veidā, bez tam to nacionālā pieredze izrādās īpaši noderīga tādās sfērās kā robežkontrolē. Tieši tāpat kā piedalīšanās SFOR un citos krīzes vadības uzdevumos, šāda iesaistīšanās nepārprotami ir ārkārtīgi noderīga jaunajām demokrātiskajām valstīm, un sniedzas daudz tālāk par militārās pieredzes un militāro prasmju ieguvī. Tas apliecina, ka šīs valstis ne tikai izmanto drošību, bet arī piedalās tās veidošanā, un tas pasvīturo to jauno statusu, kas pilnībā ļauj iekļauties Eiropā un dod iespēju atrasties cieši blakus NATO un Eiropas savienības dalībvalstīm ne tikai Rietumeiropas savienības

politiku veidojošajās padomēs vien, bet arī tās “karspēka atbalstītāju” grupās, kas seko un atbalsta praktisko operāciju vadīšanu (un budžeta komitejas, kas tās finansē!).

Noslēgumā es gribētu teikt gan Baltijas tautām, gan citām valstīm, kuras ir iesaistījušās Rietumeiropas savienībā, sekojošo: Rietumeiropas savienība būs tāda, kādu jūs to veidosiet. Savā ilgajā pastāvēšanas vēsturē tā ir kalpojusi ārkārtīgi dažādām Eiropas vajadzībām un tā ir aizgājusi patiešām tālu centienos sevi pārveidot no jauna, lai apmierinātu tās vajadzības, kuras radās pēc aukstā kara. Bet, galvenokārt, Rietumeiropas savienība ir pelnījusi nopietni attieksmi no ikviena, kas tic, ka frāze “Eiropas drošības un aizsardzības identitāte” nav apzīmējums tam, ko eiropieši saka, bet gan tam, kā viņi rīkojas. Rietumeiropas savienība patiešām rīkojas, ja ne gluži tādēļ, lai pārvarētu iekšējo šīs koncepcijas spriegumu, tad noteikti tādēļ, lai palīdzētu mums ar to dzīvot; kā arī lai ļautu eiropiešiem būt aktīviem pat tad ja to identitāte joprojām meklē savu galīgo un pareizo formu.

Endrjū C. VINNERS

Ārlietu politikas analīzes institūta vecākais darbinieks

Ievads

Konferences organizētāji mani lūdza jums pastāstīt par amerikāņu perspektīvu reģiona drošības jautājumā pēc tikšanās Madridē un Amsterdamā.

Es nestāstīšu par Eiropas drošības dinamikas perspektīvām un neskaršu jautājumu par Baltijas valstu dalību NATO un Eiropas savienībā no vidusmēra amerikāņu viedokļa, jo, atklāti sakot, vidusmēra amerikāņiem nemaz nav informācijas par Madridi, Amsterdamu vai Baltijas hartu.

Tā vietā es labāk mēģināšu ieskicēt, kāda, manuprāt ir ieinteresēta amerikāņu politikas analītiķa vai politikas veidotāja nostāja. Es esmu ieņēmis abus iepriekš minētos posteņus gan Savienoto valstu valdībā gan ārpus tās.

Reizēm var šķist, ka šī perspektīva pret dažām Eiropas valstīm nav visai taisnīga vai tā ir pat pārlietu daudzpusīga, taču jāatzīmē, ka nacionālās perspektīvas ne vienmēr ir taisnīgas un politika – ne vienmēr daudzpusīga.

Es jums to pasniedzu šādā veidā, jo esmu pārliecināts, ka amerikāņu uzdevums ir cītīgi strādāt, lai uzlabotu savu informētību un izpratni par situāciju Eiropā kā arī palielinātu savu analīžu daudzpusību.

Tomēr es tikpat cieši ticu arī tam, ka eiropiešiem būtu jāmēģina izprast amerikāņu viedoklis un tas attiecīgi jānovērtē kā arī jāsadarbojas ar Savienotajām valstīm, lai labāk uzlabotu to izpratni un papildinātu informāciju šajā jautājumā.

Šodien es īsumā pakavēšos pie tās nostājas, kādu, manuprāt,

saskaņā ar lielāko daļu Amerikas politikas veidotāju, analītiķu un viedokļu radītāju uzskatiem mēs ieņemam attiecībā uz Eiropas drošību kopumā kā arī uz šī konkrētā reģiona drošību, it īpaši pēc Madrides un Amsterdamas.

Vispirms es apstāšos pie virsotņu tikšanās Madridē, un dalīšos domās par to, kas tur notika, kas nenotika un kas tajā bija patiesi nozīmīgi.

Otrkārt, es pakavēšos pie Amsterdamas – mazāk laika veltot tam, kas notika, jo es ticu, ka runātāji no Eiropas savienības dalībvalstīm ir kompetentāki izteikties par šīm problēmām. Es labprātāk dalīšos domās par to, kādu ietekmi šī tikšanās atstāja uz Savienotajām valstīm un to stratēģiju attiecībā uz Eiropu un konkrēti – uz Ziemeļvalstu/Baltijas reģionu.

Treškārt: es īsumā pieskārsos arī Baltijas hartas jautājumam.

Ceturtkārt, es pavēstīšu jums 1999. gadā paredzētās NATO virsotņu tikšanās prognozi paplašināšanās jautājumā, kas, manuprāt nemaz nav pārsteidzoša.

Nobeigumā, kontekstā ar šiem četriem tikko minētajiem gadījumiem un dokumentiem, es īsumā pakavēšos pie tā, ko es sauktu par joprojām augošajām pašreizējās ASV drošības stratēģijas šajā reģionā tendencēm, kā arī norādīšu uz dažiem ierobežojumiem, kuri būs jāņem vērā, pilnveidojot un realizējot šo stratēģiju.

Madride

Pirmkārt, Savienotās valstis vēlējās Madridē dzirdēt NATO apgalvojam, ka arī turpmāk NATO turpinās savu atvērto durvju politiku paplašināšanās jautājumā. Citiem vārdiem sakot, mēs vēlējāmies dzirdēt apliecinājumu tam, ka pirmais paplašināšanās vilnis nebūs pēdējais.

Gluži vienkārši, amerikāņu politikas veidotāji to izdarīja visnotaļ sekmīgi, daļēji, pateicoties lieliskai diplomātijai un daļēji daudzu pārējo sabiedroto ticībai, ka ir svarīgi uzsvērt šo principu.

Otrkārt, lielu daļu Alianses darbības kopumā nosaka tās nodoms uzaicināt jaunus biedrus. To bija svarīgi zināt arī citiem kandidātiem, Alianses Eiropas valstīm un it īpaši amerikāņu politikas veidotājiem, novērotājiem un Savienoto valstu kongresmeņiem.

Es gribētu uzsvērt, ka nekad nevajadzētu pārāk zemu novērtēt svarīgo NATO lomu, kas liek aliansei nepārtraukti pierādīt tās nelokāmību un noderību, lai uzkrātu ilgstošu un visaptverošu Amerikas politisko spēku atbalstu.

Treškārt, Rumānija, Slovēnija un Baltijas reģions tika pieminēts komunikē kā signāls tām valstīm, kuru progresu tās veicina, un šis fakts nav palicis ārpus NATO dalībvalstu uzmanības loka. Manuprāt, par pamatu šim izteikumam komunikē bija vēl citi motīvi, taču pie tā es atgriezīšos vēlāk.

Amsterdama

Jebkuram amerikāņu politikas veidotājam, kurš cer, ka Eiropas savienības paplašināšanās noritēs raīti, vai arī, ka tā, nolemjot uzsākt strauju virzību uz priekšu ar mērķi konsolidēt savu kopējo ārlietu un drošības veidošanas politikas mehānismu, noņems visu nastu no NATO pleciem, Amsterdama bija auksta ūdens šalts tieši sejā.

Eiropas savienība gatavojas virzīties uz priekšu gan paplašināšanās gan savas kopējās ārlietu un drošības veidošanas politikas mehānisma veidošanas jomā, bet Amsterdama apliecināja, ka šī virzība gatavojas būt diezgan lēna un ka nākotnē tā prasīs ievērojamu laika posmu un turpināsies vēl krietni pēc 2000. gada.

Zuda jebkura cerība, ka Rietumeiropas savienība, kļūstot par

oficiālo Eiropas savienības aizsardzības spēku, varētu kļūt būt durvis uz NATO vai arī stabilāka drošības garantija nekā tās, ko sniedz dalība Eiropas savienībā.

Jau šī gada sākumā fakts, ka Rietumeiropas savienība nespēja izpildīt savu uzdevumu Albānijā, parādīja novērotājiem, ka Rietumeiropas savienībai kā drošības institūcijai, vēl jānoiet garš ceļš.

Amsterdama apstiprināja Savienoto valstu politikas veidotāju aizdomas, ka Savienotajām valstīm, galvenokārt, caur tās visstiprāko drošības saikni ar Eiropu – caur NATO, būs jāieņem aktīva nostāja, bruģējot stabilitātes un drošības ceļu noteiktās Eiropas vietās, it īpaši Latvijā, Lietuvā un Igaunijā, un šis ceļš turpināsies un vedīs līdz nākošajam NATO paplašināšanās raundam, kā arī līdz pirmajam, un visticamāk otrajam Eiropas savienības paplašināšanās raundam.

Baltijas harta

Pavisam vienkārši, Baltijas harta, kas starp citu nedaudz atgādina pārpratumu, ir daļa no jaunās Savienoto valstu stratēģijas.

Šo dokumentu, vai kā es to uztveru – trīs dokumentus ar identisku kontekstu, 16. janvārī vai ap šo datumu Vašingtonā parakstīs prezidents Bils Klintonš un triju Baltijas valstu prezidenti.

Tāpat arī, kā es to saprotu, Savienoto valstu prezidents veltīs šai ceremonijai un apspriedei ar Igaunijas, Latvijas un Lietuvas prezidentiem diezgan daudz laika.

Savienotajām valstīm bija divi mērķi, ierosinot parakstīt šo hartu – iedrošināt Tallinas, Rīgas un Viļņas valdības neapstāties savos centienos kļūt par NATO un Eiropas savienības dalībvalstīm un nodrošināt tām no Savienoto valstu puses politisku, ekonomisku un militāru palīdzību savu ieceru īstenošanā, kā arī vājināt Maskavas ticību, ka, neskatoties uz Madrides deklarācijas diezgan lakoniskajiem

formulējumiem, NATO nav aizvērusi durvis ne kādai no Baltijas valstīm ne arī tām visām kopumā.

Laiks un jaunās Savienoto valstu stratēģijas tendences parādīs vai abi šie mērķi kļūs par īstenību. Pēc īsa brīža es pievērsīšos pārējai stratēģijas daļai un kavēkļiem, ar kuriem tai nāksies saskarties.

NATO virsotņu tikšanās – 1999

Kādā jaukā 1999. gada pavasara dienā Vašingtonā, varbūt pat tad, kad ap Taidela baseinu pie Džefersona memoriāla ziedēs ķirši, notiks NATO galotņu tikšanās par godu 50. Vašingtonas līguma gadadienai.

Tas būs krāšņš notikums, kas vainagosies ar triju jaunu dalībvalstu – Polijas, Čehijas Republikas un Ungārijas pievienošanas Aliansei.

Klintonā administrācija noteikti nevēlas, ka pār šo notikumu pārslidētu kaut viens nesaskaņas vai strīdus mākonītis. Administrācija ir sekojusi šim procesam no agrīnajām NACC dienām, cauri PfP, “jautājums nav “vai”, bet gan “kuras valstis un kad” ērai, NATO – Krievijas dibināšanas aktam, virsotņu tikšanās Madridē, caur IFOR, SFOR un visam tam, kas notiek Bosnijā. Tā ir pelnījusi šo mirklīti gaismas savas Eiropas drošības politikā – tāpat kā, atklāti sakot, visas Alianses dalībvalstis gan jaunās gan vecās.

Tas nozīmē, ka 1999. gadā visticamāk nav gaidāms jauns paplašināšanās rounds.

Tas var izklausīties visnotaļ ciniski, un es tikai daļēji gribu apgalvot, ka 1999. gada virsotņu tikšanās laikā notikumi virzīs Savienoto valstu politiku uz paplašināšanos.

Ir arī citi droši iemesli, kas atturēs Savienotās valstis un lielāko daļu citu Alianses dalībvalstu tūlīt pēc pirmā paplašināšanās raunda nekavējoties uzsākt nākošo.

Pirmkārt, tās vēlēsies sagremot pirmo paplašināšanās raundu, lai redzētu, kā Alianse spēj darboties situācijā, kad tā apvieno 19 valstis, lai redzētu, kādas ir faktiskās šīs darbības izmaksas, jo visi līdzšinējie aprēķini ir balstīti uz pārāk plašiem, bieži vien ārkārtīgi mainīgiem pieņēmumiem, un – arī lai vienkārši atvilktu elpu.

Otrkārt, ne Rumānija ne Slovēnija visticamāk nesniegs pietiekošu atbalstu dalībai Aliansē. Manuprāt, šajā gadījumā vienkārši trūkst politiskā stimula.

Es ticu, ka pagājušajā jūlijā Slovēniju izvirzīja valstis, kas tai patiesi vēl labu reģionālu politisko apsvērumu dēļ, un arī tādēļ, lai sūtītu signālu, ka paplašināšanās procesam nevajadzētu ietvert tikai Eiropas centrālo daļu vien. Šie paši motīvi, kā arī lingvistika rakstura iemesli mudināja Franciju izvirzīt Rumānijas kandidatūru dalībai NATO.

Treškārt, nešķiet, ka līdz tam laikam kāda kandidatvalsts būs pietiekoši sagatavojusies. Maz ticams, ka Austrija būs beigusi diskusijas nacionālajā jautājumā, un var gadīties, ka tā nolemj saglabāt savu vietu Aliansē bez izmaiņām. Somija un Zviedrija ir tikko sākušas sarunas šajā jautājumā un, šķiet, ka tām jautājuma risināšanai būs nepieciešams ilgs laiks, jo abas valstis vēlas redzēt, kā uzlabojas (cerams) attiecības ar Krieviju, bez tam Zviedrija joprojām vilcinās pat uzsākt nopietnu šī jautājuma apspriešanu, jo tam traucē valsts ilgstošā vēsture un neitralitātes tradīcijas.

Neviena no Alianses dalībvalstīm un it īpaši Vašingtona neuzskatīs, ka līdz tam laikam Lietuva, Latvija un Igaunija būs gatavas dalībai NATO. Manuprāt, Vašingtonas nostāja šajā jautājumā Baltijas valstīm ir izšķiroša, jo es ticu, ka pienāks laiks, kad Savienotajām valstīm nāksies izmantot savu visnotaļ ievērojamo politisko ietekmi, lai pārliecinātu dažas nogaidošu pozīciju ieņemošās NATO Eiropas locekles nopietni apsvērt triju Baltijas valstu dalību Aliansē.

Lietuvai, Latvijai un Igaunijai 1999.gada scenārijs, kas tomēr neparedz paplašināšanos, nebūt nav tik bezcerīgs. Nākošais raunds, ka notiks ap 2003. gadu vai vēlāk – jo es neticu, ka paplašināšanās varētu būt iespējama 2001. gadā, kas seko pa pēdām Savienoto valstu prezidenta vēlēšanām – būs vēl izdevīgāks šīm trijām valstīm, jo tām būs labāka militārā sagatavotība, un laiks ļaus arī Krievijai samierināties ar domu par notiekošo un veidot veiksmīgāku politiku attiecībās ar šī reģiona valstīm, NATO, Eiropas savienību un Eiropu kopumā.

ASV stratēģija

Kāda tad pa šo laiku būs Savienoto valstu stratēģija reģionā un kā Savienotās valstis vērtē drošības dinamiku reģionā uz šo brīdi un turpmākajos 5–10 gados?

Kā jau teicu, manuprāt, Savienoto valstu stratēģija joprojām atrodas veidošanās stadijā. Tajā pašā laikā tai ir daži mērķi un pamatlīnijas, kas nepieciešamas šīs stratēģijas realizēšanai.

Kā lielākā daļa no jums jau būs pamanījuši, pēdējā laikā Savienoto valstu interese reģionā ir ārkārtīgi pieaugusi. Lielā mērā tas ir noticis pateicoties Ronam Asmus, kurš kļūdamas par Valsts departamenta locekli, tika izvirzīts par atbildīgo jautājumos, kas skar šo reģionu.

Tas ir lieliski. Tomēr es vēlos jūs brīdināt, ka viņa valdīšanas laiks būs apmēram trīs gadi, un maz ticams, ka šajā laika posmā Igaunija, Latvija un/vai Lietuva kļūs par NATO vai Eiropas savienības locekļiem.

Es nedomāju, ka dalība pati par sevi kādā organizācijā ir drošības vai labklājības garants. Faktiski, šī ir centrālā, un varētu teikt, jauna tendence Savienoto valstu domāšanā attiecība uz visa reģiona drošību.

Es ticu, ka Vašingtona tagad ir sapratusi, ka aizvien pieaugošas

saiknes un sadarbība ekonomiskajā, politiskajā, kultūras un militārajā līmenī ir ārkārtīgi svarīgas šī reģiona drošībai un stabilitātei.

Vašingtona, vēl joprojām apgūst divpusējos kontaktus un reģionālos forumus, kas jau ir izveidojušies praktisko apmaiņu nolūkos, un tā mēģina rast atbildi uz jautājumu, kā Savienotās valstis varētu un kā tām vajadzētu atbalstīt šo forumu darbību.

Tā pieņem ikvienu no Ziemeļvalstīm, kas sper soli uz priekšu un apsviec tās vēlmi iesaistīties un atbalstīt triju Baltijas valstu drošību.

Kā es to jau minēju Baltijas hartas sakarā, Vašingtona meklē iespējas, kā sniegt Latvijai, Lietuvai un Igaunijai tādu politisku, ekonomisku un militāru atbalstu, kāds nepieciešams, lai nogludinātu šīm valstīm ceļu uz dalību NATO un Eiropas savienībā.

Es neticu tam, ka Vašingtonai būtu kādas prioritātes attiecībā uz to, kura organizācija būs pirmā – Eiropas savienība vai NATO, kā arī vai visas trīs Baltijas valstis iestājas vienlaicīgi vai pa vienai.

Tomēr, es zinu, kā tas ir gadījumā, ja Baltijas valstis iestājas visas reizē vai pa vienai. Runājot politiskā atbalsta kategorijās, Vašingtona atrodas tālu projām no Rīgas, Tallinas un Viļņas. Ja jūs no Vašingtonas uzmetat stingru un noteiktu politisku acu skatu Baltijas valstīm, tad jūs tās redzat kā vienu veselu. Četri tūkstoši jūdžu attālums kā arī citas Vašingtonas uzmanības sfēras padara gandrīz neiespējamu uztvert šīs trīs valstis atsevišķi.

Es to nesaku tādēļ, lai apgalvotu, ka Vašingtona nepazīst, nesaprot vai nenovērtē katras atsevišķas valsts unikālo vēsturi, kultūru vai politisko situāciju. Protams, ka tā redz šīs atšķirības un ar katru dienu uzzina par tām aizvien vairāk.

Iepriekš teiktais nozīmē to, ka pienākot īstajam laikam, Vašingtonai būs daudz vieglāk panākt pozitīvu pašmāju politiku nostāju visu triju Baltijas valstu iestāšanās atbalstīšanai kopā nevis katrai atsevišķi vai arī tikai vienai no tām, tajā pašā laikā apejot pārējās.

Lielākā daļa, iespējams, ir dzirdējuši vārdus, ko Amerikas revolūcijas laikā teicis Bendžamins Franklins. Viņš runāja par 13, toreiz ļoti nodalītām, kolonijām: "Mums visiem jāšūpojas vienā striķī vai arī mēs visi šūposimies katrs atsevišķi". (We must all hang together or certainly we will all hang separately). Manuprāt, šajā gadījumā minētā frāze ir īsti vietā, un, lai uzturētu ilgstošu Vašingtonas atbalstu jautājumā par iestāšanos NATO, to vajadzētu atcerēties arī valdībām Tallinā, Rīgā un Viļņā

Vašingtona saprot, ka daudzām reģiona valstīm tas ir nepieciešams un tās arī patiesi vēlas, lai Vašingtona iesaistītos šī jautājuma risināšanā. Tā zina, ka jāveicina vienojošu saikņu attīstība visās sfērās. Tas nozīmē, ka tad, kad Baltijas valstis tiks uzaicinātas iestāties NATO, un ja tas notiks vispār, šis uzaicinājums nebūt neiznīcina to, kā dēļ tas ir izteikts – nestabilitātes, ko radījusi kādas citas valsts, šajā gadījumā, Krievija, palielināšanos. Savienotās valstis to lieliski zina un saprot, ka ir tieši tā valsts, kas varētu pārliecināt Krieviju nopietni un pozitīvi iekļauties ar šo reģionu saistīto jautājumu risināšanā.

Es domāju, ka beidzamā Savienoto valstu stratēģijas daļa ir: rēķināšanās ar Baltiju, Ziemeļvalstīm, aizvien vairāk ar tādām valstīm kā Vācija un Polija, dažos gadījumos ar Eiropas savienību, sadarbības saišu veidošana un plaša materiāla rakstura palīdzības sniegšana. Galvenā Savienoto valstu loma būs panākt to, ka Krievija apsēžas pie sarunu galda un cītīgi strādāt, lai panāktu pozitīvu un ilgstošu tās iesaistīšanos notiekošajos procesos.

Ierobežojumi

Es brīdinu, ka Savienotās valstis savā darbībā ievēros stingrus ierobežojumus. Es pakavēšos tikai pie trijiem no tiem, kas, manuprāt ir vissvarīgākie.

Pirmais ierobežojums ir – resursi. Pareizi jūs vaicājat – kā gan pasaules bagātākā valsts var ciest no līdzekļu trūkuma. Tā ir politiska rakstura problēma, ja līdzekļu tiek piešķirts mazāk nekā nepieciešams.

Jums ir pilnīga taisnība, un tas liek man pāriet pie nākošajiem diviem ierobežojumu veidiem, tomēr es vēl labprāt nedaudz pakavētos pie resursu problēmas. Pagājušajā finanšu gadā Savienoto valstu ārējās palīdzības budžets nedaudz pieauga, taču tas notika tikai pēc tam, kad Madlēna Olbraita bija pārliecinājusi kongresu par šāda soļa nepieciešamību.

Savienoto valstu sniegtā palīdzība ārvalstīm, tajā skaitā militārā palīdzība, kam noteikti būs svarīga loma atbalstot Baltijas valstis, lai tās varētu izveidot savas aizsardzības spējas tādā līmenī, ka tās varētu tikt uzskatītas par nopietnām kandidātēm dalībai NATO, joprojām sastāda mazāk nekā 1% ASV budžeta. Es esmu pārliecināts, ka šis skaitlis nemainīsies.

Savienoto valstu divpusējais ārvalstu militārais finanšu pabalsts Baltijas valstīm ir vairāki miljoni dolāru, un tas ir viss. Tik tikko pietiek, lai valsts viena pati spētu paveikt nepieciešamāko darbu. Es zinu, ka arī citas valstis palīdz L, L, un I, un visas trīs patiešām cenšas, lai attīstītu savu ekonomiku un iztērētu notiktās summas nacionālajai aizsardzībai, tomēr jums vajadzētu saprast, ka šajā gadījumā Savienotās valstis nepildīs bankas lomu, un var sagaidīt, ka diezgan bieži pie apvāršņa parādīsies labi domājošie amerikāņu diplomāti un lūgs citām Eiropas valstīm “piemest” vairāk nekā tās jau ir devušas.

Otrs ierobežojums ir vispārējā Savienoto valstu attieksme pret Eiropu – “ko jūs pēdējā laikā esat darījuši manā labā” fenomens.

Es ticu, ka, it īpaši pēc pirmā NATO paplašināšanas viļņa, Savienoto valstu politiķi – gan izpildinstitūcijās gan jo sevišķi Kongresā, pievērsīs pastiprinātu uzmanību tam, ko Eiropa dara, lai atbalstītu Savienoto valstu drošību un ārpolitiku jautājumos, kurus

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Baltijas drošības konsolidācijas iespējas

Vašingtona uzskata par īpaši svarīgiem savām nacionālajām interesēm.

Pamata aprēķini būs vienkārši, un izskatīsies apmēram šādi: kādēļ mums, Savienotajām valstīm vajadzētu virzīt savas drošības garantijas uz vēl kādiem eiropiešiem, ja viņi nespēj sevi mobilizēt un atbalstīt mūs centienos, kurus mēs uzskatām par būtiskiem mūsu drošībai ārpus Eiropas.

Acīm redzams piemērs, kas ņemts no norisēm pēdējo nedēļu laikā, ir Irākas vai Irānas politika. “Kāds gadījums,” jūs teiksiet, “tā varētu būt taisnība Francijas vai Krievijas gadījumā, bet tā noteikti nav taisnība Latvijas vai Zviedrijas gadījumā”. Pilnīgi pareizi, bet, neskatoties uz to, notikušo uzskatīs par “Eiropu”, kas mūs nodod.

Pat ja tādi lieliski informēti novērotāji un politikas veidotāji kā Rons Asmus netic šāda veida saiknei, viņi būs spiesti ar to saskarties Kongresā kā arī WSJ un citu lielāko laikrakstu redaktoru slejās.

Savienotajām valstīm nāksies arvien grūtāk uzņemties iniciatīvas, ja tās ietver sevī politisko kapitālu vai finanšu resursus, kas palīdz sagatavot Baltijas valstis dalībai NATO.

Galū galā, NATO nāksies pierādīt, ka tā ir noderīga Eiropas drošībai un arī Savienotajām valstīm un ir ar mieru dalīt drošības nastu kontinentā.

Te lielisks piemērs ir Bosnija un post-SFOR jautājums. Savienotās valstis, visticamāk, paliks, bet Savienoto valstu kongress gaidīs, lai NATO Eiropas locekles kā arī citi ieinteresēti eiropieši uzņemas lielāku daļu militārās un finansiālas nastas.

Nobeigums

Pēc visiem šiem drūmajiem ierobežojumiem es gribētu beigt savu uzstāšanos apgalvojot, ka manuprāt, un arī lielākās daļas Savienoto valstu politikas veidotājuprāt, tendences ir pozitīvas.

Pēc Madrides un Amsterdamas:

Baltijas drošības konsolidācijas iespējas

Pirmais NATO paplašināšanās raunds ir noticis.

Eiropas savienība virzās uz priekšu paplašināšanās jomā, un ļoti iespējams, ka Igaunija ietilps pirmajā kārtā.

Reģionā nostiprinās ievērojams skaits ārkārtīgi efektīgu forumu, kas piedāvā nozīmīgas iespējas kontaktu un sadarbības stabilizācijai – Baltijas jūras valstu padome, Ziemeļvalstu padome, Barenca jūras padome, BALTSEA, utt.

Savienotās valstis ir iesaistījušās ar reģionu saistīto jautājumu risināšanā un veido plašu un dziļu pragmatisku ilgtermiņa drošības stratēģiju.

Nobeigumā atzīmēšu, ka Krievija ir izrādījusi patiesu interesi, iesaistoties ar reģionu saistīto jautājumu risināšanā, un Krievijas prezidenta Jeļcina nesenie priekšlikumi šajā sakarā – lai gan ne sevišķi labvēlīgi vai pieņemami – vismaz norāda uz to, ka Maskava par šo reģionu un savu vietu tajā ir sākusi domāt radošākās kategorijās.

Drošības konsolidācija ir notikusi, bet ne uz pusi tik spēcīgi, kā būtu nepieciešams. Priekšā vēl ir garš ceļš, tomēr, raugoties no Savienoto valstu puses, nākotne šķiet gaiša.

Paldies.

Marina KUČINSKAJA

Krievijas Stratēģisko studiju institūts

Priekšēdētāja kungs, dāmas un kungi!

Pirms sāku savu uzstāšanos, es gribētu klātesošajiem atgādināt tās domas, kuras nesēn Senātam izteica Savienoto valstu valsts sekretāre Madlēna Olbraita. Viņa runāja par notikumiem Eiropas pagātnē. Es vēlētos to dēvēt nevis par vienkāršo pagātnei, bet gan, ja mani lingvistikas pasniedzēji man to piedotu, par ilgstošo pagātnei. Tas ir apzīmējums pagātnei, kura vēl nav beigusies, bet turpina ietekmēt tagadni. Šajā gadījumā tā nav lingvistikas terminoloģija, bet gan politisks apzīmējums. Paturot prātā tā saucamo ilgstošo pagātnei, jaunajai demokrātiskajai Krievijai ir īpaši jāuzmanās, lai tā nenonāktu politiskā vai kvazi politiskā izolācijā, tajā pašā laikā joprojām saglabājot savu integritāti pasaules ekonomikā. Šī problēma jāatrisina Krievijas ārpolitikai, neatkārtojot sabrukušās PSRS garīgo paradigmu. Runājot Senātā, Madlēna Olbraita pieminēja divu veidu aizspriedumus, kuri piemīt Krievijas pusei: pretošanās NATO paplašināšanās procesam un gluži pretēja nostāja, kuru pauž centrālās un austrumu Eiropas valstis. Tas rada savstarpēju aizdomīgumu un neuzticību. Krievijā daudzi baidās no NATO – Krievijas dibināšanas akta iespējamās devalvācijas, kā tas notika ar 1992. gada jūnijā parakstīto ASV – Krievijas partnerattiecību un draudzības hartu. Tagad mums ir problēmas attiecībās ar Savienotajam valstīm Irānas jautājumā, Krievijas militārās doktrīnas sakarā un tamlīdzīgi. Galvenokārt tās izraisa politiķi, kuri ir ieinteresēti NATO paplašināšanās procesā, un kurus baida jautājums, ka šī problēma Savienoto valstu senātā varētu tikt nolemta neveiksmei, jo daudzi kongresmeņi neredz nekādus militārus iemeslus, lai izdotu miljardiem dolāru triju iespējamu Eiropas Savienības dalībvalstu dēļ, kuras meklē

iespēju iestāties NATO un pastiprina jau esošas Krievijas problēmas ar Irānu.

1993. gadā Krievija uzticējās Savienotajām valstīm un NATO divas reizes vairāk nekā 1997. gadā. Patlaban 70% vairāk netic Savienoto valstu īstenotajai politikai pret Krieviju, un 60% ir zaudējuši uzticību NATO. 1993.gadā Krievijas Stratēģisko pētījumu institūts noorganizēja Maskavā NATO informācijas centru. Mēs izdevām rokasgrāmatu, kurā bija ietverta sabalansēta informācija par Alianses militārajiem, politiski ekonomiskajiem un zinātniskajiem uzdevumiem. Mēs pat attiecībā uz NATO nelietojām vārdu "bloks", jo ticējām, ka dzīvojam pasaulē, kurā vairs nav bloku. Pirms gada mūsu rīcībā nonāca Briselē rediģētās NATO rokasgrāmatas krievu valodas variants. Sev par lielām šausmām mēs tur neatradām nekādu balansu starp uzdevumiem, apmēram 20% grāmatas bija veltīti NATO militārajām struktūrām. Tas bija neizdevies piemērs, lai ilustrētu NATO plānoto paplašināšanos.

NATO galotņu tikšanās laikā Madridē tikai noteikti divi Alianses turpmākās paplašināšanās virzieni. Pateicoties NATO – Krievijas dibināšanas aktam, Krievija ir panākusi to, ka NATO nevirzīs uz austrumiem savu militāro infrastruktūru, jo šāds solis varētu apdraudēt Krievijas drošību. Tomēr, kā to norādīja mūsu ārlietu ministrs Jevgeņijs Primakovs, ja NATO sastāva tiks ietvertas bijušās PSRS republikas, tad priekš Krievijas, šis dokuments zaudēs savu nozīmi. Ja Alianse atrodas pie Krievijas robežām, tad Krievija pārskatīs savu attieksmi pret Dibināšanas aktu un sadarbību ar NATO. Iespējama NATO paplašināšanās jau tagad negatīvi ietekmē Baltijas jūras reģiona drošības sistēmu, liekot tādām valstīm kā Somija un Zviedrija turpināt izdarīt izmaiņas to drošības un aizsardzības politikā. Faktiski, Ziemeļatlantijas alianses stratēģiskās telpas paplašināšana, iespējoties centrālās un austrumu Eiropas valstu teritorijās, acīm

redzami ietekmē arī tās neitrālās Eiropas valstis, kas jau ietilpst rietumu kopienā, bet tomēr atrodas ārpus NATO, pēc iespējas ātrāk pievienoties Aliansei, lai brīdī, kad tiks pieņemti lēmumi par Eiropas militāro un politisko drošību, nepaliktu izolācijā.

Viens no iemesliem, kāpēc Slovēniju uzskata par iespējamo kandidātu otrajā iestāšanās raundā ir apstākļi, kas tā palīdzētu tuvināt NATO teritoriju Austrijai. Vašingtona tic, ka tas palīdzētu pārliecināt Austriju atteikties no sava oficiāla neitrālā statusa un atvēlēt NATO monolītu vietu kontinenta sirdī. Somijā un Zviedrijā sabiedrisko aptauju rezultāti liecina, ka NATO atbalsta tikai 12% somu. Tomēr, saskaņā ar somu ekspertu atzinumiem, situācija nav uzskatāma par problemātisku, jo ja izrādās, ka NATO ir vienīga lēmumus pieņemošā organizācija, tad iedzīvotāju noskaņojums var krasi mainīties. Mēs izmantojam šos pašus argumentus referendumos par Somijas un Zviedrijas iestāšanos NATO. Visas šīs tendences izraisa bažas Krievijā, jo tā ir vienmēr raudzījies uz neitrālo valstu statusu no to stabilizējošās ietekmes viedokļa Eiropas un pasaules politikas kontekstā.

Mūsu bažas palielina acīm redzamā Savienoto valstu reģionālās politikas tendence apvienot triju Baltijas valstu uzņemšanu NATO ar izmaiņām Zviedrijas un Somijas statusā.

Kopš Otrā pasaules kara beigām līdz pat 1998. gadam Baltijas jūras reģiona drošības organizācijas principi balstījās uz balansa ievērošanu starp Ziemeļvalstīm. Šī koncepcija tika atvasināta no šī reģiona drošības līguma bipolārā rakstura.

Bipolārās internacionālas valstu sistēmas rezultātā, visas šīs reģiona valstis uzņēmas savu lomu šīs drošības vienošanās ietvaros. Zviedrijai ietur neitrālu statusu, Dānija un Norvēģija negribīgi kļuva par NATO locekļiem, un tajā pašā laikā atteicās atļaut savās teritorijās izvietot ārvalstu karspēku un kodolieročus. Neitrālā Somija parakstīja

draudzības, sadarbības un savstarpējās palīdzības paktu ar Padomju Savienību. Tādējādi, Baltijas jūras reģionā starp Ziemeļvalstīm ir augsta polarizācija, kas tās sadala pusdraugos, neitrālos un mērenos antagonistos. NATO nevēlējas traucēt šīs politiski izdevīgās, bet delikātās situācijas norises gaitu, jo tā bija vitāli svarīga, lai Ziemeļu Alianse varētu īstenot savu kontroli. Vēsturisko 1989. un 1991. gada nemieru laikā Ziemeļvalstu balansa jautājums zaudēja savu nozīmi. Radās problēma, kā radīt Baltijas reģionam pieņemamu politiku. Objektīvu iemeslu dēļ jau kopš Aukstā kara beigām, salīdzinot ar citiem Eiropas rajoniem, Baltijas reģions saglabāja savas specifiskās īpatnības. Dažos rajonos, kā piemēram Dienvidslāvija, pastāvošās drošības sistēmas sabrukums izraisīja krīzi, kas nesa sev līdz asins izliešanu un karu. Citos reģionos, kā piemēram Centrāleiropā, tika izdarīti nekavējoši mēģinājumu aizstāt dalību Varšavas paktā ar iestāšanos NATO. Tas ir diezgan triviāls risinājums. Situācija, kas Eiropas ziemeļdaļā izveidojās pēc Aukstā kara, saglabā vairākus iepriekšējās drošības sistēmas elementus. Piemēram, joprojām saglabājās atšķirības valstu drošības pamatorientācijas politikā. Nav nekādas nepieciešamības steidzīgi pieņemt vieglākos risinājumus nepārdomājot, kādas sekas tas varētu izraisīt. Debatēs par NATO paplašināšanos, ietverot Somiju un Zviedriju, pamatjautājums ir dažādie priekšstati, kas radušies par NATO.

Centrāleiropa ir palaidusi garām iespēju radīt drošības modeli periodam pēc aukstā kara; mums vēl atliek gaidīt, lai uzzinātu vai Baltijas jūras reģions var kļūt par īpašu gadījumu.

Baltijas jūras reģionā patiešām ir nepieciešams veidot savstarpēju uzticību, un tieši šajā virzienā vajadzētu virzīt kopīgas pūles. Krievija patlaban uzskatāmi demonstrē savu labo gribu. Nesenā Padomes sagatavotā ziņojuma par ārpolitiku un drošības politiku pamatideja ir konstruktīvu sadarbības formu un politiskā dialoga

meklēšana. Šādu motīvu vadīta Krievija izvirzīja drošības garantiju koncepciju Baltijas jūras reģiona valstīm. Tās pamatideja nav radīt reģionālus blokus, bet gan veidot drošības garantijas vairākos līmeņos. Krievija varētu parakstīt labu kaimiņattiecību un savstarpējas drošības uzturēšanas līgumu ar katru no Baltijas valstīm, un papildināt to ar līgumu, kas balstīts uz 3+1 formulu. Krieviju interesē daudzpusējas garantijas, kurās piedalās ASV un Eiropas valstis, pirmkārt jau Vācija un Francija. Vienlaicīgi tika ierosināta doma kā Eiropas drošības komponentu izstrādāt reģionālās drošības un stabilitātes paktu. Šajā gadījumā varētu izmantot Francijas reģionālo shēmu iniciatīvu.

Mēs nemaz negaidījām, ka Krievijas ierosinājumi tiks pieņemti kopumā. Neskatoties uz to, Maskava cerēja sagaidīt no trim Baltijas valstīm citāda rakstura atbildi. "emot vērā faktu, ka Vašingtona gatavo ASV – Baltijas hartu, Maskava ticēja, ka, ņemot vērā šo apstākli, Viļņa, Rīga un Tallina piedāvās citādu atbildi uz Krievijas prezidenta iniciatīvu. Konkrēti, tās sniegs kopīgu ASV – Baltijas atbildi, kas atvērs durvis nopietnām diskusijām OESD ietvaros un, piemēram, arī NATO – Krievijas pastāvīgajā padomē. Dīvaini, ka ne ASV ne Baltijas valstis nevēlas izmantot šo visām ieinteresētajām pusēm izdevīgo gadījumu, lai apspriestu drošības problēmas šajā jūtīgajā reģionā.

Borisa Jeļcina vizītes laikā Stokholmā pirms divām dienām, Krievijas puse atkārtoti izvirzīja savus priekšlikumus. To mērķis ir radīt uzticību, stabilitāti un drošību kopīgās Eiropas mājas Baltijas apdzīvotajā stāvā. Krievijas sauszemes un jūras spēku samazināšana par 30% tās ziemeļrietumos, padara sadarbības ziemeļu tiltu starp austrumiem un rietumiem pievilcīgu visām valstīm. Šī sadarbība ietvertu Krievijas prezidenta biroja karsto līniju starp Kaļiņingradu un Baltijas valstu galvaspilsētām, kopīgu gaisa telpas kontroli, militāro objektu apmeklējumus, kopīgas apmācības, tajā skaitā militārā gaisa transporta vingrinājumus un tālāk.

Šāda veida sadarbība būtu ne tikai pievilcīga vien, bet arī ārkārtīgi izdevīga tās drošības apstākļu pakāpes dēļ, kurā to būtu iespējams attīstīt. Nesenās tikšanās laikā ar savu Krievijas kolēģi, Zviedrijas aizsardzības ministrs Bjorn von Sydow izteica bažas, ka Baltijas reģions varētu kļūt par konfrontācijas zonu. Viņaprāt, Ziemeļeiropā ir nepieciešams radīt tādu sadarbības mehānismu, kas stiprjas pāri robežām starp blokiem.

Runājot Norvēģijas aizsardzības ministra vārdiem, Baltijas valstu gadījumā būtu pareizāk apsvērt pamata drošības problēmu, padziļinot sadarbību ar Partnerattiecībām mieram un panākt savstarpēju sapratni ar Krieviju jautājumā par izmaiņām drošības nosacījumos trim Baltijas valstīm. Papildinājumi pie Borisa Jelcina ierosinājumiem ir atrodami Eiropas savienības un Krievijas federācijas noslēgtajā partnerattiecību un sadarbības līgumā, kas stājās spēkā 1. decembrī.

Diemžēl, apstākļi, lai nopietni apspriestu Krievijas ierosinājumus, patlaban nav labvēlīgi. Uzaicinājumu Polijai, Čehijas Republikai un Ungārijai sākt sarunas ar NATO, pavada anti krieviskas retorikas stiprināšana gan rietumos gan Eiropas centrālajā un austrumu daļā. Varšavas uz austrumiem orientētajā politikā ir vērojamas dažas pilnīgi jaunas tendences, tā sevi piesaka kā reģionālu lielvalsti ar noteiktu ietekmes sfēru, kas aizstāv Ukrainas un Baltijas valstu intereses. Man šķiet, ka ir būtiski pasvītrot, ka šādas ambīcijas var kļūt par faktoru, kas destabilizē situāciju Eiropas centrālajā un austrumu daļā.

Uzticības problēma iznirst no jauna ik reizi, kad mēs apspriežam jautājumu par gatavību iekļaut Krieviju ar Baltijas reģiona drošību saistīto jautājumu risināšanā. Palūkosimies uz Baltijas palīdzības grupas dalībvalstīm, kuras ir atbildīgas par sadarbības problēmām reģionā Eiroatlantijas partnerattiecību padomē (EAPC). Triju Baltijas

valstu, Vācijas, Polijas, Savienoto valstu, Lielbritānijas, Francijas, Beļģijas, Nīderlandes un Zviedrijas nacionālo aizsardzības un ārlietu ministriju pārstāvji savā pirmajā tikšanās reizē 1997. gada 7. oktobrī diskutēja par triju Baltijas valstu aizsardzības vajadzībām. Krievija ir valsts, kas arī atrodas tajā pašā reģionā un dod savu ieguldījumu tās drošībā. Kā EAPC locekle, tāpat kā iepriekšējos Partnerattiecību mieram vingrinājumos, tā atkal netika uzaicināta piedalīties šajās sarunās.

Kad es gatavoju savu uzstāšanos, es jutos kā ilgstošās pagātnes mantojuma upuris. Es sevi atkal un atkal notvēru kavējamies pie domas par mēģinājumiem sadalīt pasauli starp Krieviju un rietumiem. Es tomēr ticu, ka tagad mēs esam ieguvuši pavisam citu, daudzkārt bagātāku un plašāku politisko ģeometriju.

Markuss BERGERS

*Bundestāga CDU/CSU ārlietu un drošības politikas
frakcijas pārstāvis*

Apmēram pirms 12 mēnešiem tādā pašā konferencē kā šodien šī Rīgā, es teicu, ka mēs spēsim veidot drošību Eiropā tikai kopā ar Krieviju nevis pret to. Mums jānodrošina tas, ka Krievija pati savās interesēs, pieņem savu bijušo Varšavas pakta partneru iestāšanās faktu "jaunajā NATO". Es piebildu, ka OSCE (Eiropas drošības un sadarbības organizācija) ietvaros Krievija bija izdarījusi sev saistošu atzinumu, ka daļa no jebkuras valsts pašnoteikšanās tiesībām ir izlemt, kurai savienībai tā vēlas pievienoties. Tas attiecas arī uz Baltijas valstīm.

No vienas puses mans viedoklis izraisīja spēcīgu opozīciju: mani kritizētāji apgalvoja, ka NATO nevajadzētu ņemt vērā Krievijas reakciju, bet gan neatlaidīgi turpināt savu politiku alianses atvēršanas – es te negribētu teikt paplašināšanās – virzienā jaunu valstu uzņemšanai. Viņi apgalvoja, ka tā esot kļūda cerēt vai gaidīt uz piekrišanu no Krievijas puses.

Tajā pašā laikā mēs esam minētajā sfērā veikuši milzu progresu. Piekritot izveidot NATO – Krievijas dibināšanas aktu, Krievija ir pieņēmusi lēmumu, kas tās ārpolitikā iezīmē jaunu virzienu. Maskava ir piekritusi NATO piedāvājumam sadarboties ar rietumiem ne tikai ekonomikas un politikas jomā vien, bet arī stratēģijas sfērā. Jo vairāk Krievija konstruktīvi strādās kopā ar saviem partneriem, jo nozīmīgāks kļūs Dibināšanas akts. Jaunās drošības partnerattiecības starp NATO un Krieviju nesīs labumu visai Eiropai. Kļūst zināma jauna drošības kārtība, kura nosaka to, ka konfrontācija tiks aizstāta ar strukturizētu sadarbību. Jaunā NATO stratēģiskais mērķis nosaka to, ka "saglabāšana stingrās robežās" aizies pagātnē un tās vietā nāks uz līdzsvaru un stabilitāti balstīta sadarbība.

Madridē jaunā NATO apsprieda nesen notikušās izmaiņas Eiropā. Tas tiks darīts arī turpmāk, balstoties uz ilgstošu transatlantijas draudzību, kas neapšaubāmi atrodas veiksmīgas Eiropas miera veidošanas centrā. No Madrides tiek saņemti signāli, kas apgalvo, ka no NATO darbība būs vērsta uz sadarbību un izvairīšanos no krīzēm, tai būs jauna un elastīga struktūra, tā būs atvērta jauniem biedriem un vēlēsies iesaistīties efektīvā sadarbībā ar Krieviju un Ukrainu. NATO virsotņu tikšanās Madridē iezīmēja sākumu, es uzsveru, sākumu Eiropas miera kārtības izveidošanai, kura tiek radīta, lai dotu iespēju šī gadsimta briesmīgo karu satricinātajam kontinentam attīstīt ilgstošu mieru un brīvību. Tika ierosināta arī iespēja noslēgt atsevišķus reģionāla rakstura drošības paktus, tomēr ir skaidrs, ka nedalīta šāda veida miera kārtība Eiropā, kas cieši sasaucas ar Atlantijas kopieni, būtu Eiropai daudz izdevīgāka.

Madridē NATO izvēlējās pakāpenisku pieeju, soli pa solim, un uzaicināja tikai trīs centrālās un Austrumeiropas valstis uzsākt pievienošanās sarunas. Tas dažos centros radīja vilšanos. Tomēr tajā pašā laikā NATO izveidoja jaunu struktūru, kuras ietvaros NATO sadarbība ar tām valstīm, kuras netika iekļautas pirmajā jauno dalībvalstu grupā, būs atkarīga un tiks realizēta, balstoties uz plašākiem pamatiem: Eiroatlantijas padomi. NATO turpinās un aktivizēs partnerattiecības mīeram ietvaros uzsākto darbību.

Abu šo aktivitāšu rezultāta iegūs arī Baltijas valstis. Madrides deklarācijas nepārprotami nosauc Baltijas valstis kā potenciālās kandidātes dalībai NATO, tādējādi aicinot tās piedalīties iepriekš minētajās darbībās. Es ieteiktu izmantot šo iespēju. Nesen notikušajā Federālo bruņoto spēku komandieru konferencē Berlīnē Vācijas aizsardzības ministres teica, ka piedāvājot iestāšanos nelielam skaitam kandidātvalstu, NATO ir parādījusi, ka durvis uz aliansi tiek atstātas vaļā. Laika gaitā tiks uzņemtas iestāties aizvien jaunas valstis.

1949. gada 3. aprīlī, Ziemeļatlantijas alianses dibināšanas priekšvakarā Amerikas prezidents Harijs S. Trūmens nosūtīja vēstījumu šīs jaunās alianses valstu vadītājiem: Eiropas nākotnes stabilitātei un drošībai bija nepieciešama sakautās Vācijas uzņemšana rietumu tautu savienībā. Trūmenam Vācijas integrācija rietumos bija priekšnoteikums demokrātijas konsolidācijai un jaunās Rietumvācijas valsts ekonomiskajai atdzimšanai. Viņaprāt, tikai stabili Rietumvācijai būtu pa spēkam sniegt būtiski svarīgo vācu ieguldījumu Eiropas mieram un stabilitātei. Šis Amerikas prezidenta vēstījums bija gan tālredzīgs gan augstsirdīgs.

Es būtu vēlējies, kaut virsotņu tikšanās Madridē būtu sniegusi tikpat skaidru vēstījumu attiecībā uz Baltijas valstīm, kuru drosmīgā cīņa par neatkarību šī gadsimta astoņdesmito gadu beigās deva ievērojamu ieguldījumu šķietami monolītās Padomju Savienības satricināšanā un tās politikas pārveidošanā, kas līdz pat tam laikam tika virzīta un paplašināšanos un tās stratēģiskās varenības imperiālistisku kundzību.

Varbūt, ka sekojošais fakts var sniegt mūsu draugiem Igaunijā, Latvijā un Lietuvā mierinājumu. Par spīti spēcīgajam Krievijas spiedienam uz Rietumeiropu, tas notika sešus gadus pirms prezidenta Trumena vēlēšanās kļuva par īstenību un brīvā Vācija tika uzņemta jaunizveidotajā Ziemeļatlantijas aliansē. Vācija kļuva par NATO locekli tikai 1955. gadā. Bez tam tā ieguva dalību netiešā veidā caur Rietumeiropas savienību, pēc tam kad bija cietusi neveiksmi izveidot Eiropas aizsardzības kopieni.

Iespējams, ka ceļš, uz kuru es patlaban norādu, ir daudzsološs gan Baltijas valstīm gan citām centrālās un Austrumeiropas valstīm, kuras NATO vēl nav uzaicinājusi sākt sarunas par iestāšanos.

Daži apgalvo, un viņiem ir taisnība, ka Aliansei vajadzētu zināt, kā risināt mūsu austrumu kaimiņu iestāšanās jautājumu. Tās vienotība

un efektivitāte nedrīkst ciest. Tādēļ, viņi apgalvo, pakāpeniska pieeja ir visizdevīgākā visām iesaistītajām pusēm. Savukārt, citi uzskata, ka kandidātvalstīm vispirms jābūt gatavām militārai sadarbībai. Savā būtībā arī šis arguments ir pareizs.

Tomēr, ja atceramies pagātņi, 1955. gadā, kad Vācija pievienojās NATO, militārajā sfērā tai bija jāsāk pilnīgi viss no paša sākuma. Pateicoties Partnerattiecības mieram un citām divpusējās un daudzpusējās sadarbības formām, centrālās un Austrumeiropas, tajā skaitā arī Baltijas valstis, patlaban atrodas daudz labvēlīgākā situācijā. Šī iemesla dēļ arī Vācija šajā sfērā darbojas ļoti aktīvi un darīs to arī turpmāk. Tā neaprobežosies tikai ar apvienotā pretmīnu karaspēka BALTRON vadīšanu.

Manuprāt, mums tomēr nevajadzētu vērtēt Alianses atvēršanu tikai no šauri militārā viedokļa vien. Pirmkārt un galvenokārt NATO ir politiska organizācija, tādēļ Alianses atvēršana savā būtībā ir politisks process ar politisku nozīmi. NATO nodotu savas politiskās vērtības, kuras ir apņēmusies aizstāvēt, ja, pamatojoties vienīgi uz izmaksu analīzi, uzskatītu brīvo Baltijas valstu atklāto atrašanās vietu kā iemeslu, lai tās atstātu ārpus Alianses. Ja Alianse nereaģēs uz Baltijas valstu nepieciešamību rast aizsardzību, tad tas atstās postošu ietekmi uz pašu Aliansi. Tomēr, ja NATO drošības garantijas Eiropai paredz paplašināties arī līdz Baltijas valstīm, tas stiprinātu arī stabilitāti visā Eiropā kopumā.

Cik vien atļauj to resursi, jaunajām dalībvalstīm, protams, jādod pastāvīgs ieguldījums, lai Alianse varētu izpildīt savus uzdevumus un sasniegt mērķus. Es tomēr cieši ticu, ka šajā gadījumā nevajadzētu piešķirt prioritāti spēcīgi bruņotu militāro spēku izveidošanai, bet gan sadarbībai pašas Alianses ietvaros.

Tas ietver darba dalīšanu, kas, it īpaši attiecībā uz krīzes reaģēšanas spēkiem, var arī nebūt obligāta. Tam nepieciešams

priekšnoteikums ir savstarpējā operativitāte, tas ir, spēja veikt komunikāciju un koordināciju daudz nacionālā kontingenta ietvaros, kuri izveidoti, lai veiktu uzdevumus krīzes novēršanas jomā, kas atrodas aizsardzības diplomātijas stratēģijas centrā.

Šādā veidā turpmākajos gados Aliansei veidosies kopēja drošības telpa. Tās militārie centieni, kas, aukstā kara gados tika vērsti uz kolektīvās aizsardzības iespējām, tagad spēj un tiem vajag tikt pielāgotiem jaunajām prasībām.

NATO galotņu tikšanās laikā Madridē tika norādīts ceļš, kā Alianses ietvaros veidot "Eiropas drošības identitāti". Patlaban tiek strādāts pie darba dalīšanas starp NATO un Rietumeiropas savienību reaģēšanai uz dažāda rakstura krīzēm. Līdz šim skeptiķi uzskatīja, ka nekas tāds nav iespējams. Šī procesa mērķis ir nodrošināt tādu situāciju, kad, piesaistot Alianses atbalstu, darbiniekus un citus būtiskus resursus, Rietumeiropas savienība paveic uzdevumu, kuru kāda objektīva iemesla dēļ, NATO nespēj veikt vai arī tā jūt, ka šajā gadījumā labāk būtu pašai neuzsākt nekāda veida aktivitātes.

Saskaņā ar Māstrihtas un Amsterdamas līgumu nosacījumiem, Rietumeiropas savienība ir daļa no Eiropas integrācijas procesa. Tā veidojas par efektīgu Eiropas savienības drošības sastāvdaļu – francūži dēvē Rietumeiropas savienību par Eiropas savienības "bruņoto spārnu" – lai gan vismaz tuvākajā nākotnē nav paredzams, ka Rietumeiropas savienība varētu apvienoties ar Eiropas savienību. Deviņas no desmit Rietumeiropas savienības locekļiem labprāt redzētu, ka pārveidotā Briseles līguma daļas atbilst Eiropas nākotnes drošībai un ir ietvertas Eiropas savienības līgumā. Uz šodien jau visas desmit dalībnieces vēlētos redzēt, kā Rietumeiropas savienība izaug par tādu drošības organizāciju, kura var aktīvi darboties un spēj risināt arī kopīgās bruņošanās politikas jautājumus.

Rietumeiropas savienības 1992. gada Pētersbergas deklarācijā

noteiktie uzdevumi un mērķi (humāno, miera uzturēšanas un miera saglabāšanas misiju operatīvas iespējas) tagad ir ietvertas Amsterdamas līgumā. Tas nozīmē, ka Rietumeiropas savienībai jāvar nodrošināt efektīga darbība zem Eiropas savienības politiskā lietussarga. Saskaņā ar līguma nosacījumiem, Eiropas savienība saglabās pilnvaras noteikt politiskos kritērijus un šādas darbības vadlīnijas. Tādēļ tai vajadzētu izveidot analīzes un plānošanas nodaļu. Eiropas savienībai jāpastiprina tās ģenerālsekretāra statuss, nozīmējot to par savas kopīgās ārpolitikas un drošības politikas augstāko pārstāvi.

Rietumeiropas savienība bija tā Eiropas organizācija, kas, beidzoties Eiropas sadalīšanai, visātrāk un viselastīgāk reaģēja uz jauno politisko un stratēģisko situāciju un turpināja vēl tālāk, atverot durvis jaunajām, reformas realizējošajām centrālās un Austrumeiropas valstīm. Daļēji aizejot daudz tālāk nekā to paredzēja dibināšanas līgums, Rietumeiropas savienība atļāva šīm valstīm, tā saucamajā "asociēto partneru" statusā piedalīties tās aktivitātēs un lēmumu pieņemšanas procesos. Tas nebūt nav uzskatāms par trūkumu; arī NATO ir daudz vienošanās, kuras sniedzas aiz šīs organizācijas sākotnējā līguma robežām.

Tām valstīm, kas vēlas iekļauties Eiropas kopējā drošības sistēmā, vajadzētu darīt visu iespējamo, lai atbalstītu un stiprinātu Rietumeiropas savienību kā Eiropas "bruņoto spārnu". Tādēļ mans ieteikums, it īpaši Rietumeiropas savienības "asociētajiem partneriem" būtu, ne tikai piedalīties NATO partnerattiecības mieram organizētajās aktivitātēs, bet arī darīt visu iespējamo, lai konsolidētu Rietumeiropas savienību. Iepriekš teiktais varētu sniegt tādu priekšrocību, ka Krievija vērtētu notiekošo ar mazāku neuzticību, un tajā pašā laikā Baltijas valstis tiktu ciešāk piesaistītas ne tikai Eiropas drošības arhitektūrai vien, bet arī NATO. Vācija uzskata asociēto partneru iekļaušanu

Eiropas savienības un Rietumeiropas savienības kopējā drošības struktūrā par vienu no tās galvenajiem uzdevumiem.

Krievijai, savukārt šis process varētu kļūt par drošības veidošanas līdzekli, ja vien tās politiskie vadītāji spētu atzīt, ka notiekošais nekaitē Eiropai, bet gan tiek darīts tās labā. Šī apstākļa dēļ ģeopolitiskais stāvoklis nav vienīgais iemesls, kas padara Baltijas valstis par ilgstošas kopīgās Eiropas miera kārtības stūrakmeni.

Lai gan šodien es ar jums runāju, galvenokārt kā speciālists drošības politikas jautājumos, nobeigumā es vēlētos teikt dažus vārdus Eiropas savienības paplašināšanas jautājumā.

Bez šaubām, ir nepareizi apgalvot, kā to sliecas darīt daži eiropieši, ka Baltijas valstis ir uzskatāmas par atsevišķu vienību. Šiem cilvēkiem ir tendence aizmirst atšķirības, kādas pastāv starp Baltijas valstīm; atšķirības, kuras neizbēgami noved pie atšķirīgas politiskas pieejas un, iespējams, arī pie atsevišķiem politiskiem mērķiem.

Baltijas valstīm, kur vien tās vienojas kādā jautājumā, būtu svarīgi tiekties sasniegt šo mērķi kopīgiem spēkiem. Nav iespējams noliegt, ka konkurence, kas balstīta uz relatīvām priekšrocībām, ir katra atsevišķa tirgus neatņemama sastāvdaļa. Vispirms tas attiecas uz ekonomiku. Tomēr, runājot politiskās kategorijās, Eiropas savienība, kas šī gadsimta otrajā pusē ir izveidojusies par tik veiksmīgu modeli, kāds Eiropas vēsturē līdz šim nebija piedzīvots, nosaka, ka lielāka uzmanība būtu jāpievērš valsts sadarbības spējai ar savām partnerēm nevis to konkurētspējai. Visas Eiropas savienības kopumā, kā arī katras tās atsevišķas locekles panākumu noslēpuma atslēga nav meklējama varā un ietekmes zonās, bet gan savstarpēji izdevīgā sadarbībā pāri atvērtām robežām, kas balstās uz likumu un savstarpēji saistošiem līgumiem.

Manuprāt, fakts, ka katra Baltijas valsts meklēja pati savu ceļu, lai iestātos Eiropas savienībā un NATO, nebija veiksmīgs problēmas risinājums nevienai no tām. Lai gan es neesmu tas, kuram nāktos

kritizēt šādu izvēli, tomēr vēlētos piebilst, ka rezultāti būtu labāki, ja Baltijas valstis būtu strādājušas kopā.

Jebkurā gadījumā es vēlētos mūsu Baltijas draugiem sniegt padomu: pat tad, ja Eiropas savienība rīkojas atbilstoši galotņu tikšanās Luksemburgā komisijas noteikumiem un uzaicina Igauniju vienu pašu sākt sarunas par iestāšanos, arī tādā gadījumā Baltijas valstis tikai iegūs, ja ņemot vērā šīs sarunas, tās vienosies par ciešu sadarbību.

Šāda sadarbība varētu rosināt Igaunijas Baltijas kaimiņus, kamēr tās gaida, tā sakot, savu kārtu uzsākt sarunas par iestāšanos, likt lietā visus līdzekļus, par kādiem vienojušās Igaunija un Eiropas savienība. Manuprāt, tas varētu ievērojami saīsināt šo valstu ceļu uz Eiropu. Kas zina, varbūt pat visām trim Baltijas valstīm izdodas vienlaicīgi sasniegt savu mērķi – uzņemšanu Eiropas savienībā. Vācijas ārlietu ministrs ir izteicies par citu valstu iespējām “panākt” notikumu gaitu, piedaloties “Eiropas konferencē”, kura tiek organizēta reizē ar sarunām par iestāšanos. Viņš pat lietoja terminu “apdzenošā josla”. Tādā gadījumā tas tagad ir Baltijas valstu pašu ziņā, kā izmantot šo izdevību. Ja Eiropas padome nākošnedēļ apstiprinās Zviedrijas/Dānijas priekšlikumu attiecībā uz iestāšanās sarunām, tad sadarbība starp Baltijas valstīm, it īpaši legālās vienotības jomā, iegūs vēl lielāku nozīmi.

Manuprāt, Baltijas jūras valstu sadarbība, kā arī, iespējams, Latvijas ārlietu ministra Valda Birkava vārdiem runājot, “Baltijas jūras ekonomiskā apvienība”, varētu tikt izmantotas, lai paātrinātu Baltijas valstu uzņemšanu Eiropas savienībā. Es ticu, ka Baltijas valstīm būtu vēlams atrast vienotu pieeju savās attiecībās ar NATO, piemēram izveidojot kopīgu NATO diplomātisko misiju Briselē. Tas būtu spēkpilns signāls un pragmatisks solis ceļā uz nākotnē iespējamo dalību šajā organizācijā.

Kristers BRINGEUSS*Eiropas drošības nodaļas vadītāja vietnieka asistents*

Dāmas un kungi

Priekšsēdētāja kungs

Ja paraugāties uz notikumiem, kas risinājušies kopš pagājušās konferences, tad jāatzīst, ka pārmaiņu ir bijis diezgan daudz. Eiropas savienība ir turpinājusi savu virzību uz tālāku paplašināšanos. Jūnija vidū, tiekoties Amsterdamas Eiropas padomē, dalībvalstis noslēdza jaunu līgumu par savienības paplašināšanu. Lai gan noslēgtais līgums visā pilnībā neistenoja sākotnējās cerības, tas deva dalībvalstīm iespēju apliecināt, ka Eiropas savienības paplašināšana ir sākusies. Pēc mēneša, Eiropas komiteja izteica savu viedokli jautājumā, kas skar kandidātvalstis un ieteica Eiropas savienībai sākt sarunas ar sešām valstīm, tajā skaitā arī ar Igauniju. Komisija ierosināja, ka pārējo piecu valstu pieteikumi būtu jāizskata ik gadu, ar mērķi sākt sarunas ar šīm valstīm tiklīdz tās būs tam gatavas. Tāpat tika skaidri pateikts, ka NATO paplašināšanās ir atvērts process. Baltijas valstis uzskata par valstīm, kuras nopietni interesē dalība NATO. Sadarbības ietvaros starp NATO un tām valstīm, kuras nav alianses locekles, ir sperti arī citi nozīmīgi soļi. Tika izveidota Eiroatlantijas partnerattiecību padome un parakstīts dibināšanas akts par savstarpējo sadarbību drošības jomā, kurš radīja pamatu oficiālai bāzei. Visi šie pasākumi kopumā ir nopietni soļi virzienā uz jaunas, visu Eiropu aptverošas drošības kārtību. Tās galīgie apveidi vēl nav skaidri, bet mēs jau tagad zinām, ka tie tiks balstīti uz noteiktiem fundamentāliem principiem.

Pirmkārt, tiesības izvēlēties pašai savus drošības kritērijus nav tikai tukša retorika vai absurda saistības vien. Tā ir politiska realitāte.

Otrkārt, tas tagad tas ir kļuvis par neapgāžamu faktu, ka vēstures vai ģeogrāfiskā novietojuma dēļ nevienai valstij netiks

atteikts izskatīt tās atbilstību dalībai NATO un Eiropas savienībā.

Treškārt, NATO un Eiropas savienības paplašināšanās ir divi autonomi procesi. Dalība vienā no tām nav obligāts priekšnosacījums dalībai otrā.

Manuprāt, attiecībā uz šiem principiem mēs esam izveidojuši drošības modeli, kas dos stabilu pamatu jaunas Eiropas drošības izveidei. Attiecībā uz drošību Baltijas jūras reģionā, šie principi veido pamatu jaunu attiecību izveidošanai starp Krieviju un Baltijas valstīm.

Raugoties nākotnē, ir svarīgi nodrošināt notikumu tālāko attīstību pareizā virzienā. Pirmkārt, ir nepieciešama politiskā griba. Jaunas drošības kārtības radīšana aukstā kara izraisīto nesaskaņu ēnā, pamatojoties uz Helsinku noslēguma akta un Parīzes hartas principiem un saistībām, prasa konstruktīvu pieeju no visu iesaistīto valstu puses.

Otrkārt, Eiropas drošība ir nedalāma. Ir vitāli svarīgi iesaistīties no militārās drošības reģionalizācijas, vismaz Baltijas jūras rajonā. Reģionālie pasākumi, kuru rezultātā tiek ietekmēta vai ierobežota attiecīgo valstu darbības brīvība, iedragās jauno Eiropas kārtību. Šai kārtībai jābalstās uz bezkompromisa cieņu pret jebkuru citu valsti tiesībām drošības pasākumu izvēlē. Nedrīkst pazaudēt visu Eiropas un transatlantijas perspektīvu.

Ja pievēršamies praktiskajai reģionālās drošības dimensijai, tad jāatzīmē, ka Zviedrija īsteno mūsu ārlietu ministra Persona pagājušajā vasarā ieskicēto politiku. Tā ir pazīstama kā piecu punktu plāns, piecu punktu programma.

Pirmais elements ir divpusējā sadarbība, kurā ir mūsu politikas šajā reģionā stūrakmens, mūsu palīdzības drošības veicināšanā mērķis. Katrā valstī ir jābūt normāli izveidotām drošības funkcijām, un šajā jautājumā mēs īpaši koncentrējamies uz Baltijas valstīm. Piemug arī mūsu divpusējā sadarbība ar Krieviju, kas, galvenokārt, koncentrējas uz valsts ziemeļrietumu daļu.

Galotņu tikšanās veicināja reģionālo sadarbību. Šajā sanāksmē premjerministri, piemēram, nolēma izveidot speciālo uzdevumu vienību, lai apkarotu organizēto noziedzību reģionā. Nākošā gada sākumā Rīgā notiks jauna galotņu tikšanās. Šeit mums jāspēr jauni kvalitatīvi soļi mūsu reģionālās sadarbības virzienā. Mēs patlaban sniedzam konsultācijas citu valstu valdībām jautājumā par to, kādi ir šīs virsotņu tikšanās Rīgā mērķi.

Eiropas savienība šeit veido trešo dimensiju. Mūsu Baltijas kaimeiņu un Polijas dalību vajadzētu uzskatīt par vienīgo svarīgāko soli Baltijas reģiona politiskās stabilitātes un ekonomiskās labklājības virzienā. Lēmums, kādu Eiropas padome jaunā nedēļā pieņems Luksemburgā, iespējams būs pats svarīgākais kopš brīža, kad Zviedrija kļuva par pilntiesīgu dalībvalsti. Mēs atbalstām nekavējošu sarunu uzsākšanu, jo tas liks nepārprotami saprast, ka paplašināšanās ir ietverošs process. Tas arī rosinās visas kandidātvalstis turpināt tajās uzsāktās reformas. Tomēr, mums nevajadzētu pašiem sevi apmullot. Jaunu biedru uzņemšana būs garš un spēkus prasošs process visām kandidātvalstīm. Tām, no savas puses, jānodemonstrē vēlētās turpināt demokratizācijas procesus un reformas. Tāpat tām jāgrib un jāspēj pildīt dalībvalstīm noteiktās saistības.

Partnerattiecības mieram ir cita veida struktūra, kas Baltijas jūras reģionā spēlē svarīgu lomu. Mēs vēlamies redzēt pastiprinātu Baltijas valstu un Krievijas dalību Partnerattiecības mieram reģionālajās dimensijās. Šogad mums Baltijas jūras reģionā bija paredzētas trīs ierindās mācības. Krievija ir piedalījusies divās no tām, mēs esam piedalījušies pretmīnu operācijās Partnerattiecības mieram garā Latvijas un Lietuvas teritoriālajos ūdeņos. Nākošgad mēs paplašināsim savu darbību reģionālajā Partnerattiecības mieram apmācību centrā.

Mēs redzam Eiroatlantijas partnerattiecību padomi kā konkrētas

un praktiskas sadarbības pamatu starp NATO un partnervalstīm. Šajā sakarā vietā ir jautājums par politiski militāras struktūras radīšanu partnervalstu dalībai plānošanā, lēmumu pieņemšanā un miera atbalstīšanas operāciju politiskajā vadībā, kurām tika ziedoti militāri spēki. NATO paplašināšanās process Baltijas jūras reģionam ir fundamentāli svarīgs. Mūsu uzdevums nav stāstīt NATO locekļiem, kā vadīt paplašināšanās procesu, tomēr šī procesa attīstība saskaņā ar drošības palielināšanas principiem, ir arī mūsu pašu drošības interesēs.

Piektais elements mūsu politikā ir saites ar Krieviju. Te vitāla nozīme ir aktīvai Krievijas dalībai Eiroatlantijas partnerattiecību padomē un Partnerattiecības mieram. Mēs, tāpat kā Krievija, esam ieinteresēti izveidot ap Baltijas jūru drošības un sadarbības tīklu. Ir noticis ievērojams progress, tomēr darāmā vēl daudz. Mēs apsveicam prezidenta Jelcina atbalstu ekonomiskās, ekoloģiskās un humanitārās uzticības veidošanā, mēs piekrītam, ka mums šajā virzienā jāiet vēl tālāk, un Latvijas un Lietuvas robežlīgumu parakstīšana ir svarīgs solis uz priekšu savstarpējas uzticības gaisotnes veidošanā.

Mēs patlaban apspriežam citus prezidenta Jelcina priekšlikumus, tomēr mēs vēl nevaram apgalvot, ka nebūtu nepieciešamas saistīt uzticības veidošanu ar reģionālās drošības pasākumiem. Baltijas jūras reģiona drošības jautājumus nevar izolēt no visas Eiropas drošības. Ar to mēs saprotam, ka drošība Eiropā ir nedalāma. Jaunajai struktūrai, kuru mēs veidojam, jāaptver visa Eiropa un tai jābūt transatlantiskai. Tai jābūt balstītai uz pamata nosacījumu, ka katrai valstij pašai ir tiesības izlemt, vai tā vēlas kļūt pat alianses locekli vai nē. Tās ir tiesības, kuras mēs aizstāvam, un tās ir tiesības kas mums jāgarantē citiem. Paldies!

KOMENTĀRI

Dr. Anatolijs GRIČENKO

Ukrainas Nacionāla drošības un aizsardzības padomes analītiskā dienesta vadītājs

Šāsdienas diskusijas galvenā tēma ir Baltijas drošības konsolidācija. Es uzskatu, ka kaut ko patiešām monolītu un stabilu ir iespējams uzbūvēt vienīgi tad, ja tiek izmantoti monolīti un stipri ķieģeļi. Jau 1993. gadā Ukraina noteica savas ārpolitikas prioritātes. Tās ir integrācija Eiropas struktūrās un stabilas, draudzīgas attiecības ar kaimiņvalstīm. No otras puses, un tas it īpaši sasaucas ar šāsdienas diskusiju, manuprāt, integrācija NATO, Eiropas savienībā un citās struktūras nav brīnumlīdzeklis, kas der visām slimībām. Es piekrītu no rīta izteiktajai domai, ka ir ļoti svarīgi, lai valsts atbilstu tiem kritērijiem, kādus prasa dalība NATO. Šis process pat ir svarīgāks par pašu dalību NATO. Manuprāt, svarīgāka par dalību jebkurā Eiropas drošības struktūrā ir stingra civilā kontrole pār militāro sfēru, stabila ekonomika, citiem vārdiem sakot, stabilas pilsoņu sabiedrības pamatiezīmes katrai valstij, tajā skaitā arī Ukrainai.

Kā to liecina nesenie notikumi, te es domāju finansu krīzi dienvidaustrumu Āzijā, pasaule, kurā mēs dzīvojam, nebūt nav tik liela kā varētu domāt. Mēs visi esam cits no cita atkarīgi. Šajā nozīmē Ukraina ir viena no lielākajām valstīm Eiropā, un ir patiesi spējīga dot savu ieguldījumu stabilitātes un drošības veidošanā Baltijas reģionā, savukārt, arī stāvoklis, kāds veidojas šeit, spēj ietekmēt mūsu stabilitāti.

Kopš gada sākuma mūsu valdība ir spērusi attiecīgos soļus, lai noteiktu ārpolitikas un drošības politikas prioritātes. Šī gada 16. janvārī parlaments pieņēma Ukrainas nacionālas drošības koncepciju.

Šajā dokumentā mēs esam izklāstījuši savas prioritātes, principus, nacionālas intereses, iespējamus draudus un valsts stratēģiskos mērķus. Esam noteikuši arī Ukrainas nacionālās drošības sistēmas galvenās struktūras un funkcijas.

Šī dokumenta 5. nodaļa skaidri nosaka, ka Ukraina piedalīsies starptautiskajās drošības organizācijās, tajā skaitā arī šādu organizāciju militārajās struktūrās. NATO tiek pieminēts tikai tajā sakarā, ka durvis ir atvērtas potenciālai dalībai aliansē.

Nākošais solis ir nākamā līmeņa dokumentu izstrādāšana: likums par Ukrainas nacionālo drošību un likums par Ukrainas nacionālas drošības aizsardzības padomi, dažādas stratēģijas un doktrīnas dažādās nacionālās drošības sfērās.

Cilvēki, kuri seko notikumu attīstības gaitai Ukrainā, saprot, ka patlaban nav pats piemērotākais laiks, lai izdarītu sistemātiskas un ilgstošas pārmaiņas. Martā mums stāv priekšā parlamenta vēlēšanas, un 1999. gadā ir gaidāmas prezidenta vēlēšanas. Mums ir trīsdesmit divas politiskās partijas un koalīcijas, kuras gatavojas balotēties vēlēšanās. Ja tām izdosies savākt nepieciešamo atbalstītāju skaitu, tām tiks atļauts iesaistīties vēlēšanu kampaņā.

Mans personīgais viedoklis ir tāds, ka Ukraina nespēs izturēt vēl vienu komunistu vadītu "perestroiku". Komunisti var atgriezties, un tad būs ārkārtīgi grūti no tā izvairīties.

Vēl kāds aspekts – mūsu attiecības ar Krievijas federāciju. Abi prezidenti paziņoja, ka starp valstīm pastāv stratēģiskas partnerattiecības. Mēs ticam, ka nākošā gada februārī prezidenti parakstīs desmit gadu programmu ekonomikā, kas padziļinās sadarbību starp mūsu valstīm.

Nākošais aspekts ir militārā drošība. Es teiktu, ka pašreizējā laika posmā Ukrainai nav jāsaskaras ar reāliem plaša mēroga militārajiem draudiem. Patlaban valdība izstrādā jaunu militārās doktrīnas variantu,

kam pēc savas būtības būs aizsardzības raksturs. Ukraina nekāro iegūt ārvalstu teritorijas vai resursus, bet mēs arī citiem neatļausim neko atņemt sev.

Šorīt Birkava kungs norādīja, ka latvieši nevēlas maksāt vairāk kā 40 dolāru gadā bruņoto spēku uzturēšanai. Ukrainas nodokļu maksātāji atbalsta armiju vēl gausāk. Mēs bruņoto spēku vajadzībām saņemam 15 dolārus no cilvēka gadā.

Mēs varam darīt un mums jādara vairāk militārās sadarbības labā starp Baltijas valstīm un Ukrainu. Tas īpaši sakāms par militārās izglītības sfēru. Mums bija 34 milzīgas militārās izglītības bāzes, tagad mums ir palikušas 10 no tām, bet tās vēl ir pietiekoši spēcīgas, lai mēs dalītos savā pieredzē ar jums. Mums ir saglabājušās arī militāri industriālā kompleksa atliekas, un mēs varam palīdzēt izremontēt šeit atrodošās bijušās padomju iekārtas. Pastāv vēl daudz citu iespēju, kuras varētu likt lietā Partnerattiecību mieram vai Rietumeiropas savienības ietvaros.

Dr. Daina BLEIERE

Vēstures zinātņu doktore, Latvijas Ārpolitikas institūts

Šajā konferencē nolasītie referāti lieliski analizē Eiropas savienības un NATO paplašināšanās ietekmi uz Baltijas drošību un tās dažādos aspektus. Es ceru, ka tie iedvesmos gan politikas veidotājus gan analītiķus. Es gribētu pakavēties tikai pie dažiem jautājumiem, kuri, manuprāt ir sevišķi svarīgi Latvijas gadījumā:

- Cik liela ir Latvijas vēlme un spēja integrēties NATO un Eiropas savienībā;
- Latvijas un Krievijas savstarpējās attiecības;
- Attiecības ar Centrāleiropas valstīm;
- Reģionālās sadarbības iespējas.

Cik liela ir Latvijas vēlme integrēties NATO un Eiropas savienībā. Ir apsveicami, ka diskusijā, kas risinās Latvijā pēc Madrides virsotņu tikšanās un it īpaši pēc Agenda 2000 pieņemšanas, šim jautājumam tiek veltīta aizvien lielāka uzmanība. Ja runājam par NATO, tad jāsaprot, ka jautājums par to, vai Latvija iestāsies NATO vai paliks ārpus tā, ir politiskas dabas lēmums, kas, lielākoties, atkarīgs no apstākļiem, kurus Latvija nespēj ietekmēt. Tajā pašā laikā, ir daudz jautājumu, kurus Latvija spēj risināt, un kas var dod lielu ieguldījumu mūsu valsts potenciālajā dalībā NATO un vispārējās valsts drošības uzlabošanā. Pirmkārt, jārada augsti kvalitatīva un efektīga aizsardzības sistēma, kura atbilst NATO izvirzītajiem kritērijiem. Beidzot jāpieņem lēmumi Latvijas aizsardzības koncepcijas jautājumā. Otrkārt, ir svarīgi iemācīties likt lietā visas tās priekšrocības, kuras piedāvā pastāvošās militārās sadarbības programmas ar NATO (attīstītas Partnerattiecību mieram, Eirotlantijas partnerattiecību padome, utt.) un Skandināvijas

valstīm. Tāpat ir svarīga Latvijas sabiedrības iekšējā konsolidācija un stabilitāte.

Ja runājam par Eiropas savienību, tad šajā gadījumā Latvijas spēkos ir krietni vairāk. Ekonomiskās reformas, jaunas likumdošanas ieviešanas efektivitāte, politiskā stabilitāte un vienprātība valstī ir tie faktori, kas noteiks, vai tuvākajā nākotnē Latvija paspēs ielēkt Eiropas savienība vilcienā. Manuprāt, šeit būtu jāmin divi īpaši svarīgi jautājumi: intelektuālās un administratīvās spējas, kas nepieciešamas likumdošanas saskaņošanai un Eiropas savienības atbalsta rašanai Latvijas iedzīvotāju vidū. Aizvien pieaug tā saukto trešā pīlāra jautājumu nozīme.

Latvijas un Krievijas savstarpējās attiecības. NATO kontekstā tās iegūst sevišķu nozīmi. Krievijas attieksme jautājumā par Baltijas valstu dalību NATO ir tikai nelielā mērā atkarīga no Maskavas attiecībām ar pašām Baltijas valstīm. Krievijas iekšpolitiskajai situācijai, attiecību izveidošanai starp Krieviju un NATO, kā arī tam, cik veiksmīga būs Krievijas integrācija Eiropas drošības sistēmā, šajā gadījumā ir daudz lielāka nozīme. Pēdējā laikā izteiktajos Krievijas politiķu un analītiķu viedokļos, izskan doma, ka Krievija sāk pierast pie domas, ka rezultātā Baltijas valstis tomēr varētu iestāties NATO. NATO paplašināšanās uzsākšana iezīmēja procesa lūzumu, jo Krievijai nācās samierināties ar paplašināšanās uzsākšanas faktu. Maskavai Baltijas valstis ir psiholoģiski un ģeopolitiski grūti pārvarama robeža, tomēr Krievijas uzskati par tās lomu Eiropā un bijušajās Padomju savienības republikās mainās. Tāpat mainās arī Kremļa diplomātiskās metodes. Process attīstās ļoti lēnām, un mēs nevaram cerēt, ka tuvākajā nākotnē Krievija radikāli mainīs savu oficiālo viedokli jautājumā par Baltijas valstu dalību NATO.

Krievijas piedāvātās drošības garantijas neliecina par to, ka

Baltijas politikai būtu atrasta jauna pieeja. Mainījies ir tikai tonis, kā mūs uzrunā. Tomēr tas ir nopietns solis uz priekšu. Tajā pašā laikā jāsaprot, ka tādi plaši žesti kā drošības garantiju piedāvājumi nav tas, kas mums nepieciešamas visvairāk. Daudz lielāka nozīme ir pakāpeniskai politikai, kas virzīta uz normālu tirdzniecības attiecību izveidošanu, robežlīgumu noslēgšanu, sadarbību humanitāro jautājumu risināšanā, uzticību veicinošu programmu militārajā sfērā izstrādāšanu, sadarbību reģionālajos un robežu jautājumos. Bez šaubām, arī Latvija pati šajā jomā nav bijusi pietiekoši aktīva. Te vainojama situācija valstī, līdzekļu un pieredzes trūkums, kā arī bailes, ka aktīva uz Krieviju vērsta politika vedinās domāt, ka valsts ir mainījusi savas ārpolitikas un drošības politikas orientāciju. Jaunus nesaprašanās cēloņus galvenokārt radīja vispārējās uzticības trūkums, NATO paplašināšanās procesam te bija mazāka loma. Uzticība jāveicina, un Krievijai te jāparāda sava iniciatīva. Tai būtu jāuzvairās no jebkāda veida mājieniem, kas varētu liecināt, ka divpusējo attiecību normalizēšana ar Latviju, ir saistīta ar prioritāšu maiņu Baltijas drošības jautājumā. Vai pastāv iespēja, ka Krievija radikāli mainīs savus uzskatus Baltijas jautājumā? Es domāju, ka tuvākajā laikā nē, tomēr mēs varam no Krievijas sagaidīt konstruktīvāku pieeju attiecībām starp mūsu valstīm.

Eiropas savienības un NATO paplašināšanās uzsākšana ir mainījusi kopējo situāciju Centrāleiropā un Austrumeiropā. Tādēļ mums jāapskata Latvijas ārpolitika šajā reģionā, un es gribētu pie šī jautājuma pakavēties nedaudz ilgāk.

Kad mēs apskatām Baltijas attiecības ar Centrāleiropas valstīm NATO paplašināšanās kontekstā, mums jāizdala divi šī jautājuma aspekti. Pirmais ir sadarbība dažādās struktūrās, kuras izveidotas, lai palīdzētu kandidātvalstīm tuvināties NATO (Partnerattiecības mieram, Eiroatlantijas partnerattiecību padome, utt.), ka arī radītas darbībai

divpusējā līmenī. Otrkārt, tas ir Centrāleiropas valstu atbalsts Baltijas dalībai NATO.

Kopš tikšanās Madridē, Centrāleiropas valstis ir apsolījušas, ka tās attīstīs sadarbību ar tām reģiona valstīm, kuras neietilpst pirmajā grupā, ar kurām paredzēts uzsākt sarunas par iestāšanos. Tomēr mums jāņem vērā vairāki apstākļi:

1) Centrāleiropas valstu intereses Centrāleiropā un Austrumeiropā neaprobežojas tikai ar Baltijas valstīm vien. Čehijas republika, Ungārija un Polija ir izteikušās, ka tās ir ieinteresētas, lai vispirms NATO tiktu uzņemtas Rumānija un Slovēnija.

2) Paies zināms laiks līdz trīs jaunpienākušās valstis spēs pilnībā integrēties NATO. Jārēķinās ar to, ka šo valstu līdzekļi būs visai limitēti, un līdz ar to viņu ietekme aliansē būs stipri ierobežota.

3) Pastāv arī jautājums par to, vai Baltijas valstis spēs izmantot visas tām pieejamās priekšrocības.

Stāvoklis kļūst vēl sarežģītāks, ja runājam par Eiropas savienību. Ir plaši apspriesti dažādi Eiropas savienības sadarbības veidi ar tām valstīm, kuras palikušas ārpus pirmās paplašināšanās kārtas. Tomēr, jāņem vērā, ka sarunas ilgs vairākus gadus pat ar visveiksmīgākajām valstīm, bet šajā laika posmā ekonomiskais un sociālais stāvoklis var krasi mainīties visās reģiona valstīs. Atpalikušajām valstīm būs iespēja panākt veiksmīgākās. Neskaitot Eiropas savienības paplašināšanās nākotne pieļauj vairākus notikumu attīstības scenārijus Centrāleiropā un Austrumeiropā, pieļaujot iespēju, ka starp reģiona valstīm varētu pastāvēt arī zināma spriedze.

Pagājušo gadu laikā ir uzskatāmi pierādīts, ka Centrāleiropā un Austrumeiropā nav tādu drošības un ekonomikas risinājumu, kas būtu alternatīvi dalībai Eiropas savienībā un NATO. Paplašināšanās procesa uzsākšana ir devusi rīcības brīvību tām valstīm, kuras ir iekļautas pirmajā paplašināšanās kārtā un veicinājusi citu kandidātvalstu interesi

sadarboties ar Čehijas republiku, Ungāriju un Poliju, kā arī ar Centrāleiropu un Austrumeiropu kopumā (dažos gadījumos, tas tomēr veicina konkurenci). Paredz, ka Centrāleiropas valstis vēltīs lielāku uzmanību saviem kaimiņiem austrumos un ziemeļos, kā arī aktivizēs divpusējās attiecības un reģionālo un daudzpusējo sadarbību starp Baltiju un Centrāleiropas valstīm.

Neapšaubāmi pieaugs Baltijas ekonomiskā sadarbība ar Centrāleiropas valstīm. Tomēr maz ticams, ka šajā jomā būs vērojamas krasas izmaiņas. Centrāleiropas valstīm, tāpat kā Baltijas valstīm, nav pietiekošu finansiālo un ekonomisko līdzekļu, lai paplašinātu ekonomisko sadarbību visos virzienos. Tādēļ Latvija un Igaunija, Vācija un Skandināvija, kā arī Krievija joprojām būs galvenās ekonomiskās sadarbības partneres. Iespējams, ievērojami attīstīsies Lietuvas sadarbība ar Poliju, tomēr šķiet, ka arī Viļņa, galvenokārt koncentrē uzmanību tajā pašā virzienā, kur Latvija un Igaunija.

No Baltijas viedokļa Polija šajā reģionā ieņem īpašu vietu. Tā ir gan Centrāleiropas gan Baltijas jūras valsts; tā ir vislielākā valsts šajā reģionā un tai ir vērā ņemams politiskais, militārais un ekonomiskais potenciāls. Gala rezultātā, kā to paredz Baltijas valstis, Polijas loma reģionā var būt ārkārtīgi svarīga. Savukārt, Polijai ir plašas intereses Centrāleiropā un Austrumeiropā: piemēram tās attiecības ar Ukrainu un Rumāniju. Mums jāņem vērā, ka attiecības ar Baltijas valstīm nevar būt Polijas ārpolitikas pirmā prioritāte.

Polijas–Lietuvas stratēģiskās partnerattiecības ir ļoti svarīgas, jo tās stabilizē attiecības starp abām valstīm, kas agrāk bija visnotaļ sarežģītas, tās arī dod savu ieguldījumu stabilitātes veicināšanā visā Centrāleiropā un Austrumeiropā. No otras puses, Baltijas valstu sadarbība var tikt apdraudēta. Pastāv bažas, ka Lietuva gatavojas izstāties no Baltijas valstu sadarbības, lai ar Polijas atbalstu mēģinātu ātrāk iestāties Eiropas savienībā un NATO. Tomēr partnerattiecību

uzlabošana ar Poliju nav tikai Lietuvas interesēs vien. Tas ir svarīgi arī Latvijai un Igaunijai. Lai gan visām pusēm pietrūkst līdzekļu un politiskās gribas, tomēr sadarbība ar Poliju ir dabīgs Baltijas sadarbības turpinājums.

4) Runājot par reģionālajām struktūrām, pastāv tikai viena organizācija, kas spēj apvienot visu reģionu: Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līgums (CEFTA). Tagad, kad Eiropas savienība ir uzsākusi paplašināšanos, Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līguma nākotne ir diezgan miglaina. Saskaņā ar izdotajām deklarācijām, Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līgumam ir svarīga loma, sagatavojot kandidātvalstis integrācijai Eiropas savienībā. Četrām no sešām faktiskajām Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līguma locekļēm – Čehijas republikai, Ungārijai, Polijai un Slovēnijai tomēr nāksies pārtraukt savu dalību Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līgumā tiklīdz tās kļūs Eiropas savienības locekles. Ja Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līgums cer pastāvēt kā atsevišķa brīvās tirdzniecības organizācija, tad tai jāuzņem jauni biedri un jāpārņem cita veida organizācijā. Mums jāatceras, ka integrācijas process Eiropas savienībā pirmajām valstīm prasīs zināmu laiku, un šajā laikā Centrāleiropas brīvās tirdzniecības līgums var turpināt pildīt savas pašreizējās funkcijas. Tomēr, iespēja, ka tas zaudēs savu lomu, var stipri mazināt Baltijas valstu ieinteresētību šajā organizācijā.

Baltijas jūras valstu ietvaros reģionālajai sadarbībai ir labas izredzes. Šajā gadījumā Polija drīzāk izturēsies kā Baltijas jūras valsts nekā Centrāleiropas valsts. Sadarbības izredžu cerīgums slēpjas apstākļī, ka tā interesē ne tikai Poliju un Baltiju vien. Šāda veida sadarbībā nepārprotamu interesi izrāda arī Vācija un Skandināvijas valstis (it īpaši Zviedrija un Dānija). Šo valstu finansiālie un ekonomiskie resursi veido stabilu pamatu reģionālajai sadarbībai. Svarīgi atzīmēt, ka šīs valstis ir NATO, Eiropas savienības vai abu šo

organizāciju locekles. Tādējādi, reģionālā sadarbība nav pretrunā Baltijas stratēģiskajam mērķim integrēties NATO un Eiropas savienībā.

Lai gan Centrāleiropas un Austrumeiropas pēc komunisma valstis ir izteikušas daudz priekšlikumu reģionālajai sadarbībai politiskajā, drošības vai ekonomikas jomā, tie nav vainagojušies panākumiem. Tam ir vairāki iemesli:

1) Centrāleiropas valstis baidās, ka rietumi uzskatīs veiksmīgu reģionālo sadarbību par alternatīvu dalībai NATO un Eiropas savienībā;

2) Maskava uzskatīs, ka jebkura veida sadarbība politiskā vai drošības jomā starp Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm, ja tajā nepiedalās Krievija, ir personīgi vērsta pret to, un tas, savukārt, pasliktinās drošības situāciju reģionā;

3) Krievijas piedalīšanās reģionālajos drošības līgumos rada bažas bijušajās padomju satelītvalstīs, jo tās uzskata, ka Maskava meklēs veidu, kā atgūt savu vadošo lomu, lai tādā veidā saglabātu Krievijas ietekmes sfēru;

4) Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm trūkst ekonomisko, finansiālo un militāro līdzekļu, lai šāda veida sadarbība dotu vēlamos rezultātus. Baltijas jūras valstu sadarbība ir cerīgāka, jo tajā piedalās arī Vācija un Skandināvijas valstis. NATO un Eiropas savienības iesaistīšanās, savukārt, neitralizē iepriekš izteiktās bažas.

Sadarbība Baltijas jūras valstu ietvaros šķiet cerīga, jo tā iesaista Krieviju plašākā, īpaša veida reģionālajā un daudzpusējā sadarbībā, tādējādi palīdzot normalizēt Krievijas attiecības ar kaimiņvalstīm. Tajā pašā laikā, mums jāņem vērā iespēja, ka Krievija var mēģināt izmantot savu ekonomisko ietekmi politisku mērķu sasniegšanai. Tomēr Krievijai ir nopietni iemesli piedalīties šāda veida sadarbībā. Te sevišķa uzmanība jāpievērš dažādajiem sadarbības veidiem, kam

vajadzētu stabilizēt ekonomisko, sociālo un militāro stāvokli Kaļiņingradas apgabalā: sadarbība robežjautājumos "Neman" Euroregion ietvaros; trīspusējā Lietuvas, Polijas un Kaļiņingradas sadarbība ekonomiskajos un vides aizsardzības jautājumos; sadarbība Partnerattiecības mieram ietvaros; savstarpējas uzticības veidošana utt.

Reģionālajai sadarbībai ir liela nozīme, jo tā spēj samazināt spriedzi starp tām valstīm, kas uzņemtas NATO un Eiropas savienībā pirmajā paplašināšanās kārtā, un tām, kuras joprojām saglabā kandidātvalstu statusu. Jāuzsver, ka rezultātā daudzas Baltijas jūras valstu sadarbības reģionālā un daudzpusēja rakstura iniciatīvas varētu tikt paplašinātas visas Centrāleiropas virzienā.

Mihaels GĀLERS

Vācijas Ārlietu biroja Baltijas nodaļa

Dāmas un kungi

Es vēlētos pateikties abiem fondiem, kuri organizēja šo konferenci, par uzaicinājumi sniegt savus komentārus. Man ir iespēja izteikt savu viedokli par šodien dzirdēto, un man nav jāatkārto mūsu nostāja vairākos jautājumos, jo mēs visu laiku uzturamies šajā rajonā, kas atrodas ap Baltijas jūru, un mans priekšnieks visbiežāk ir sastopams Stokholmā, Helsinkos, Viļņā, Rīgā un Tallinā. Mēs atkarotam vienu un to pašu vairākas reizes pēc kārtas, jo cilvēkiem piemīt īpašība pēc kāda laika noticēt tam, kas viņiem ir teikts. Kad cilvēki sāk noticēt, tad teiktie vārdi kļūst par realitāti. Ir vērts atkārtot mūsu nostāju vēlreiz un vēlreiz. Tomēr šoreiz mana priekšrocība ir izteikties par to, ko teikuši citi. Es pievērsīšos runātāju izteiktajiem viedokļiem, pārejot no vienas tēmas pie otras, lai būtu pēc iespējas elastīgāks un rezultātā nonāktu pie mūsu nostājas izklāsta.

Tas bija gluži dabiski, ka pašā sākumā, kad Lejiņa kungs atklāja šo konferenci, kuras nosaukums ir "Baltijas drošības konsolidācijas iespējas pēc Madrides un Amsterdamas", viņš ne tikai nosauca NATO stingrās drošības jautājumus, bet arī uzskaitīja visu dienas kārtību un visas tajā ietilpstošās Baltijas jūras reģionu skarošās tēmas. Ja mēs būtu runājuši par Baltijas drošības jautājumu šajā reģionā 1992. vai 1993. gadā, mēs galveno uzmanību būtu pievērsuši NATO. Šodien drošības jautājumi ir ieguvuši daudz plašākus apmērus, un, manuprāt tā ir apsveicama tendence. Ārlietu ministrs ir aicinājis Krieviju pastiprināt tās dalību PfP (Partnerattiecības mieram) un Eiroatlantijas partnerattiecību padomē (EAPC). Es domāju, ka arī mēs silti apsveicam šo ierosinājumu, un tā kā PfP ir atvērta un elastīga organizācija, ikviens var izteikt ierosinājumus un piedalīties tās darbā,

kā arī nevienam netiek liegta iespēja to darīt. 1997. gadā Igaunijā notika Baltijas iespēju (Baltic Challenge) vingrinājumi, 1998. gadā tie notiks Lietuvā. Es precīzi nezinu, kas piedalīsies šajos vingrinājumos, taču es nedomāju, ka atradīsies kāds, kas vēlētos aizkavēt Krieviju piedalīties šajā norisē vai sūtīt savus novērotājus. Mums NATO vai PFP nav nekā slēpjama, tādēļ mēs šo organizāciju ietvaros vēlamies izvērst aizvien plašāku sadarbību.

Jautājumā par robežu līgumiem, kurus vajadzētu parakstīt pēc iespējas drīzāk, gan Vācija, gan Eiropas savienība uzskata, ka līdz šim nav atrasts neviens reāls iemesls, kas kavētu to parakstīšanu. Teksts ir sastādīts, kartes ir gatavas un ir panāktas vienošanās visos jautājumos. Igaunijas gadījumā Krievija robežjautājumu saista ar minoritāšu tiesībām. Es domāju, ka Latvijas gadījumā tas nav formāli saistīts ar šo jautājumu. Mums ir radies iespaids, ka Eiropas pieredze norāda, ka ir daudz vieglāk risināt minoritāšu jautājumus, ja vispirms ir panākta vienošanās robežjautājumos. Mēs aicinām Krieviju parakstīt šos līgumus. Mums ir pamats ticēt, ka nākošā gada laikā šie jautājumi tiks risināti – vispirms ar Latviju pēc tam ar Igauniju. Taču ir pārāgrī spriest par to, kas vēl nav noticis, bet mūsu aicinājumi paliek iepriekšējie.

Ārlietu ministrs vēlējās saņemt nepārprotamus signālus no Luksemburgas. Atbilde ir tāda, ka notiekošais nav visietverošs process. Manuprāt, nav šaubu, ka nākošajā nedēļā notiekošās virsotņu tikšanās lēmums būs – elastība Eiropas Savienības paplašināšanās procesā. Mēs nekad nepieņemam lēmumus, kuri neļauj būt elastīgiem attiecībā uz divām Baltijas valstīm – Latviju un Lietuvu, manuprāt, ir pamats optimistiskam apgalvojumam, ka visdrīzākajā laikā tās panāks nokavēto, jo tur notiekošās reformas noris ļoti strauji. Liela priekšrocība ir arī individuālās sarunas, kas plānotas tām 5+1 valstīm, kuras Komisija aicinājusi uzsākt darbu nedaudz ātrāk. Sarunas nenorisinās grupās, kā tas mēdza notikt agrāk. Fakts, ka tagad mēs ar

katru valsti runājam atsevišķi, liecina arī par to, ka mēs esam pietiekoši elastīgi, lai sāktu sarunas arī ar citu valsti. Es pieļauju domu, ka ir valstis, kuras varētu apsteigt pirmās piecas. Polijas sarunas ar Komisiju ir apstājušās pie kopīgas lauksaimniecības politikas. Es neredzu, ka Latvijā būtu daudz augļu vai vīna vai kā cita, kas varētu pārpludināt kopējo tirgu. Jūs esat mazas valstis un jūs nav problēma "aprīt" tādā nozīmē, ka jūs nebūsieta nasta kopējai lauksaimniecības politikai

Ir iespējams arī apiet kādu valsti, iestājoties Eiropas Savienībā ātrāk. Tomēr, raugoties no politiskā viedokļa, ir grūti iedomāties, ka kāda valsts varētu kļūt pilntiesīga locekle pirms, teiksim, Polijas. Tas varētu notikt varbūt vienīgi kopā ar Poliju, taču es nedomāju, ka tādām mazām valstīm kā Slovēnijai, Igaunijai, Latvijai vai Lietuvai ir reālas politiskas izredzes paiet garām Polijai tādā nozīmē, ka formāli tās iestājas Eiropas Savienībā pirms Polijas. Taču paralēla iestāšanās ir pilnīgi iespējama.

Vēl nav ticis pieminēts kāds svarīgs jautājums, un tas ir – sadarbība ar Krieviju. Mums Krievijai jāliek skaidri saprast, kādas ir tās priekšrocības attiecībā uz Baltijas daļību Eiropas savienībā. Ja mēs investēsīm Baltijas ostu modernizācijā, kurš gan no tā iegūs vēl vairāk nekā Krievija! Es domāju, ka šis ir visspēcīgākais arguments, lai iegūtu pozitīvu Krievijas ieinteresētību šajā jautājumā. Tajā pašā laikā mums vajadzētu pārliecināt Krieviju, ka nav saprātīgi ziemeļrietumos no Sankt Pēterburgas celt pilnīgi jaunu infrastruktūru, ja šādas celtniecības mērķis ir tikai viens – vienalga par kādu cenu apiet Baltijas ostas. Mums vāciešiem nav problēmu – mēs pilnībā uzticamies Roterdamai vai citām Holandes ostām, no kurām mēs saņemam lielāko daļu preču. Tās galvenokārt nāk nevis caur mūsu pašu, bet gan caur Holandes ostām, un mūs tas pilnībā apmierina. Šajā jautājumā mums nav nekādu problēmu. Es domāju, ka arī no Eiropas

rekonstrukcijas un attīstības bankas (EBRD) nav gaidāma nekāda finansiāla palīdzība konkurēt nespējīgu ostu celtniecībai ārpus Pēterburgas, ja šīs ostas tiek būvētas tikai tādēļ, lai aizstātu Baltijas valstīs esošās.

Mēs nekad neesam šaubījušies par to, ka Igaunija vienmēr ir gatava sadarboties ar abām pārējām Baltijas valstīm, bet bija patīkami dzirdēt Lānemē kunga nepārprotami skaidri izteikto apgalvojumu, ka Baltijas valstu sadarbība ir ārkārtīgi svarīga, it īpaši tad, ja runājam par tādiem konkrētiem jautājumiem kā nepieciešamību brīvajam tirgum pāraugt kopējā Baltijas tirgū. Manuprāt, tas liecina par īpaši pozitīvu pieeju. Eiropas savienībai būtu vieglāk integrēt Baltijas valstis, ja šeit būtu izveidojies kopīgs tirgus, kas pilnībā atbilst visiem tiem nepieciešamajiem priekšnosacījumiem, kādi tie ir Eiropas savienībā.

Ja runājam par Jeļcina iniciatīvu vienpusējās drošības garantiju un visaptverošas sadarbības piedāvājumu jomā, mums ir radies iespaids, ka šis ierosinājums ir vērtējams kā pozitīvs solis, jo liecina, ka tiek domāts par Baltijas valstīm un tiek apsvērta, kā risināt ar tām saistītos jautājumus. Tomēr tas arī apliecina faktu, ka Maskavā pastāv divas domāšanas skolas, kuras savstarpēji cīnās par savu viedokļu popularizēšanu. Lai rastu kompromisu, tiek pasniegti abu pušu viedokļi. Sadarbības piekritēji, iespējams, nāk no to cilvēku vidus, kas atrodas ap prezidentu, bet Ārlietu ministrijā to nav visai daudz. Tā ir Kremļa astroloģija, bet kā jau es teicu, mēs, vienlaicīgi un bez koordinēšanas, esam devuši tieši tādas pašas atbildes. Es domāju, ka konstruktīvākas pieejas pārstāvji Maskavā jutīs atbalstu un tas viņus iedrošinās turpināt iesākto ceļu. Tāpat būtu nepariezi apgalvot, ka, ja jūs neesat saņēmuši vienpusējās drošības garantijas, jūs neesat gatavi sadarbībai. Es nedomāju, ka starp šīm divām pieejām būtu iespējama kāda saikne.

Beilzas kundze minēja, ka Rietumeiropas savienība (WEU)

domā par drošību un realizē to, bet viss ir atkarīgs no tā, kā jūs to izmantojat. Es neesmu eksperts WEU jautājumos, tomēr es gribētu uzsvērt šo faktoru. Viss ir atkarīgs no tā, kā jūs to izmantojat. Ja jūs to pareizi izmantosiet, jūs būsit pārsteigti par to, cik daudz jūs varat no tā iegūt.

Es noklausījos Vinnera kunga prognozes 1999. gada NATO virsotņu tikšanās sakarā. Pirmajā brīdī es spontāni vēlētos viņam piekrist. Es piekristu tam, ka 1999. gada virsotņu tikšanās būs raksturīga ar "aprišanu" un "sagreimošanu", tomēr, manuprāt, Rumānija, Bulgārija un Slovēnija vēlēties nonākt pēc iespējas tālāk, un Austrija, Zviedrija un Somija vēl nebūs pieņēmušas lēmumu, un, tādejādi, tas nebūs vairākums, kas lems par Baltijas valstu gatavību dalībai.

Nobeigumā, es atgriezīšos pie Lejiņa kunga pēcpusdienā izteiktās atziņas, ka mums nepieciešams laiks. Mums jāizmanto šis laika faktors, jo par laimi savās attiecībās ar Krieviju, mēs esam sasnieguši bezprecedenta līmeni regulārai biznesa veida sadarbībai un kopējam darbam. Mums ir labas attiecības ar Krieviju un mums šis laika faktors jāizmanto savā labā. Es nešaubos, ka NATO – Krievijas pastāvīgā padome un drīzumā paredzamās intensīvās sarunas par praktiskajiem jautājumiem, kas skar Bosniju, parādīs, ka NATO nav, nekad nav bijusi un nekad nebūs drauds Krievijai. NATO var, sadarbības un savstarpējas sapratnes gaisotnē, dot savu ieguldījumu stāvokļa stabilizēšanā teritorijās, kas atrodas uz rietumiem no Krievijas. Es domāju, ka tad kad mēs izmantosim visas mūsu rīcībā esošās organizācijas, mēs spēsim sadarboties ar Krieviju visaptveroša procesa ietvaros.

DEBATES

Jautājums: Vai Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tirgus ir gatavs konkurēt ar Eiropas savienības iekšējo tirgu? Mēs, vācieši, pārāk augstu novērtējam jauno pārveides posmam cauri ejošo valstu iespējas, un VDR firmas, sastopoties ar šo konkurenci, nespēja pastāvēt. Tātad, mans jautājums ir šāds – ja jūs agrāk vai vēlāk iestāsieties Eiropas savienībā, tad ir svarīgi, lai ne tikai rietumu puse vien būtu gatava šīm partnerattiecībām, bet lai to spētu arī Latvija un Lietuva, kuras savā attīstībā tomēr vēl atpaliek no Igaunijas.

Valdis Birkavs: Vispirms es gribētu uzsvērt faktu, ka mēs patiesi priecājamies par Igaunijai izteikto uzaicinājumu, lai gan atšķirības mūsu starpā nav lielas. Dažās jomās Lietuvai un Latvijai pat veicas labāk nekā Igaunijai. Manuprāt agrīnajā sarunu stadijā ir absolūti nepareizi izdarīt šādu sagrupēšanu, jo līdz galīgajām sarunām par iestāšanos vēl ejams ļoti tāls ceļš. Uz šo brīdi nav nekā, par ko runāt, jo *Communitaire acqui* nav apspriežams. Tas vienkārši ir jārealizē. Palūkosimies uz ekonomiskajiem rādītājiem. Latvijā ir viszemākā inflācija, šogad mums bija sabalansēts budžets, un pagājušajā naktī mēs apstiprinājām sabalansētu budžetu nākamajam gadam. Mēs beidzām darbu piecos no rīta, toties mūsu budžets ir sabalansēts. Latvijai ir vislabākais kredītreitings ilgtermiņa investīcijām, nacionālā kopprodukta pieaugums šī gada pirmajā pusē bija 4.6%, līdz gada beigām tas pārsniegs 5%. 75% kopprodukta saražo privatizētas kompānijas, un 95% no privatizācijā esošajām firmām tiks privatizētas nākamgad. Atšķirības patiešām nav lielas. Igaunijai ir priekšrocības, kuras es patiešām novērtēju ļoti augstu, un mēs vērojam, kas viņiem padodas labāk; bet arī viņi, iespējams, vēro, kas mums padodas labāk. Tāds ir jautājums. Tā ir pavisam cita rakstura paplašināšanās, tā ir saplūšana, šis ir lielākais vēsturiskais izaicinājums Eiropai. Šī ir divu

Eiropas daļu saplūšana. Tā nav paplašināšanās, kas ietver Somiju vai Norvēģiju, arī ne Austriju un Zviedriju. Es nesūdzos par Eiropas komisijas darbu, tā ir darījusi daudz, par pamatu ņemot stāvokli 1996. gadā, pēc tam tika veikti labojumi attiecībā uz 1997. gadu, un nākamgad sāksies sarunas. Valstij, kas atrodas pārejas stadijā, pusotrs gads ir vienlīdzīgs vismaz trijiem, četriem vai pieciem gadiem stabilās valstīs. Tādēļ, ka viss mainās. Piemēram, kā jūs izskaidrosiet to, ka Latvijas avis pastāv šāda veida problēma. Latvijai ir vidēja ilguma ekonomiskā stratēģija, tāda ir vēl tikai trijām CEE valstīm – Ungārijai, Slovēnijai un Latvijai. Par Lietuvu nav nekādu sūdzību – viņiem nav šīs stratēģijas, un šis trūkums netiek pieminēts vispār.

Manuprāt, atšķirības starp Igauniju, Latviju un Lietuvu ir pārāk sīkas, lai tās diferencētu, taču, sākoties īstajām sarunām, neredzama plaša var pēkšņi kļūt redzama. Šāda pieeja ir nepareiza.

Jautājums: Es vēlētos jautāt par Savienoto Valstu – Baltijas hartu. Vai jūs varat mums izskaidrot šīs hartas diplomātisko un politisko nozīmi, kāds ir šīs hartas saturs? Vai ir kādas drošības garantijas? Cik man zināms, tad tādu nav.

Valdis Birkavs: Pirmkārt, tas ir nepārprotams politisks signāls, kas apliecina ciešo Savienoto valstu iesaistīšanos Baltijas reģionā. Tas ir triju virzienu dokuments, kurā šie trīs galvenie virzieni ir Baltijas – Savienoto valstu abpusējo attiecību uzlabošana un vidutāja loma starp Savienotajām valstīm un Krieviju; savienotās valstis ir vidutāja starp Krieviju un Baltijas valstīm. Trešais virziens ir sagatavošanās NATO paplašināšanās procesam. Mums visi šie virzieni ir ārkārtīgi svarīgi. Tomēr es domāju, ka galvenais iemesls, nebūt nav drošības garantijas, jo tādu īstenībā nemaz nav, bet gan tas, ka mēs visvairāk iegūtu no Amerikas iesaistīšanās Eiropas drošības jautājumos. Amerikas iesaistīšanās ir obligāta, un Baltijas – Savienoto valstu harta ir daļa no tās.

Voldemārs Hermanis: Mans jautājums ir domāts Vinnera kungam. Savā ziņojumā jūs pieminējāt palīdzību, kuru Rumānija saņem no Francijas lingvistisku un kulturālu iemeslu dēļ, taču neminējāt neko par to atbalstu, kādu Rumānija saņem no Francijas ieroču ražotājiem. Tomēr mans jautājums nav par Rumāniju, bet gan par debatēm, kuras Savienoto valstu senātā notika jauno NATO dalībvalstu sakarā. Kā jums šķiet, cik lielā mērā šajās debatēs tiks runāts par jauniem pasūtījumiem ieroču ražotājiem?

Vinners: Es nedomāju, ka te būtu kāda īpaša saistība, un es tūdaļ paskaidrošu kāpēc. Manuprāt, tas bija 1994. februārī vai kaut kad ap to laiku, kad Savienotās valstis mainīja savu politiku ieroču pārdošanas jautājumos attiecībā uz centrālās un Austrumeiropas valstīm. Šī politika, kas pamatā aizliedza ieroču tirdzniecību, tika nomainīta ar politiku, kas paredz atsevišķi izskatīt katru konkrētu gadījumu. Pateicoties šīm pārmaiņām, centrālās un Austrumeiropas valstis nokļuva tajā pašā kategorijā, kurā atradās lielākā daļa pārējo valstu, kam Savienotās valstis pārdod ieročus. Kopš tā laika lielākajai daļai šo valstu, faktiski, uz šo brīdi visām valstīm ir iespēja – ja vien tās vēlas vai, kas ir vēl svarīgāk, ja tās var to atļauties, iegādāties ieročus no Savienotajām valstīm. Nav svarīgi, vai attiecīgā valsts ir vai nav NATO Alianses locekle. Polija, Čehijas Republika un Ungārija nu jau gandrīz divus gadus apspriež, kādu kaujas lidmašīnu iegādāties. Sacensība, kā man šķiet, joprojām ir atvērta. Tās varētu būt Savienotajās valstīs ražotas kara lidmašīnas, Francijas Mirage vai Zviedrijas Gripen, manuprāt konkurēt spējīgas ir arī viena vai divas Krievijas lidmašīnas. Es domāju ka galvenais ir finansējums, kā arī jautājums par to, kādu ieroču sistēmu iegāde būtu visizdevīgākā, lai palīdzētu valstīm kļūt pat NATO dalībniecēm, vai arī kādas sistēmas būtu visatbilstošākās sadarbībai ar NATO. Savstarpējā sadarbība ar NATO tomēr ir mazākā mērā saistīta ar kopīgām ieroču sistēmām, bet

daudz vairāk ar kopīgas valodas un kārtības veidošanu.

Beilza: Es nedaudz gribētu pakavēties pie bruņošanās jautājuma. Rietumeiropas savienība (WEU) ir pieņēmusi vēl vienu jaunu lēmumu. Rietumeiropas bruņošanās grupas (WEAG) ietvaros, kurā patlaban ietilpst 13 valstis, jebkurai centrālās Eiropas partnervalstij, tajā skaitā Baltijas valstīm, ja vien tām ir kādi konkrēti ierosinājumi, tiek piedāvāta sadarbība ieroču ražošanā un pētniecībā. Ja mazajām valstīm ir pietiekoši liels pētījumiem vai tehniskiem projektiem nepieciešamais potenciāls, kas atbilst Eiropas bruņošanās attīstībai, jūs varat nākt un līdz pat ministru līmenim piedalīties visās atbilstošajās grupās un diskusijās. Es domāju, ka, pievienojot manis teikto iepriekš dzirdētajam, mēs redzam, ka Rietumeiropas savienības mērķis nebūt nav piespiest kādu no Centrāleiropas valstīm virzīties pa Eiropas taku, šai izvēlei jābūt brīvai pilnīgi visām valstīm – NATO sastāvā vai ārpus tās. Tomēr, ja Centrāleiropas partneri vēlas, lai pirmo reizi tiktu sekots viņu prasībām ievērot kopīgu pieeju, tad šobrīd visi ceļi ir vaļā.

Kļava: Mani interesē Krievijas ierosinātās drošības garantijas. Īsi sakot, tirdzniecība plaukst, ekonomika attīstās, un par spīti šķēršļiem, kas likti ceļā, mēs no Latvijas puses saskatām problēmu, kuru rada robežlīguma ar Krieviju trūkums. Starptautiskā komisija ir mazāk aktīva nekā mums to gribētos. Ir vēl arī pāris citu, reģionāla rakstura jautājumu. Krievija ir mazāk aktīva nekā mēs to vēlētos redzēt iesaistīties sadarbībā ar Eiropas un transatlantijas struktūrām šajā reģionā. Es vēlētos uzdot jautājumu – kādas problēmas ir iespējams atrisināt, piedāvājot drošības garantijas, jo, ja tas ir saistīts ar Latvijas virzību uz NATO, tad mēs to neuzskatām par problēmu, tā kā tas ir mūsu ārpolitikas un iekšpolitikas mērķis.

Kučinskaja: Ja Baltijas valstis izsaka vēlēšanos iestāties NATO, tad tam par iemeslu ir drošības problēmas tādā skatījumā, kā

šīs valstis tās redz. Krievija uzskata, ka riskam un drošībai Baltijas reģionā nav militārs raksturs. Visas puses, pirmkārt, vajadzētu virzīt uz tādu problēmu risināšanu, kā migrācija, narkotikas, kontrabanda un tā tālāk, bet pats galvenais ir radīt uzticēšanās un savstarpējas ticības klimatu.

Birzniece: Es gribētu nedaudz piebilst, jo jautājums tika apiets. Es gribētu turpināt Kučinskajas kundzes atbildi. Ja jūs nelegālo imigrāciju minat kā problēmu, tad mums no Krievijas jāsaņem atbildes uz mūsu izteiktajiem priekšlikumiem līguma par mūsu atkārtotu atzīšanu parakstīšanai. Mēs esam veiksmīgi pārrunājuši, parakstījuši un noslēguši atkārtotas atzīšanas līgumus ar mūsu kaimiņvalstīm, bet, Krievija, protams, ir ļoti svarīgs kaimiņš. Es domāju, ka tas varētu ievērojami palīdzēt uzticības veidošanā. Ja mums izdotos panākt progresu, un tā kā nav saistības ar citiem jautājumiem, tad parakstīsim robežlīgumu, it īpaši tāpēc, ka gan Igaunija gan Latvija ir ļoti daudz darījušas, lai panāktu šī jautājuma atrisinājumu.

Matulionis: Krievija un NATO ir parakstījušas dibināšanas aktu, kurā ir skaidri norādīts, ka NATO un Krievija vairāk nav pretinieces. Krievija ir samierinājusies ar domu, ka trīs Centrāleiropas valstis – Čehijas Republika, Ungārija un Polija gatavojas kļūt par NATO dalībvalstīm. Es gribētu vaicāt, kas NATO būtu jādara, lai pārliecinātu Krieviju pieņemt faktu, ka Lietuva, Latvija un Igaunija kļūst par NATO locekļiem.

Kučinskaja: Krievija nav pieņēmusi faktu, ka šīs Višegradas valstis tiek uzņemtas NATO. Krievijas nostāja NATO paplašināšanās jautājumā nav mainījusies.

Beilza: Tā kā mums ir lemts kādu laiciņu pakavēties pie šīs tēmas, tad es gribētu pieskarties robežu definīcijas jautājumam. Es baidos, ka es tagad runāšu par tēmu, kas nav mana kompetencē, jo es lieliski zinu, ka šis ir gluži tehniska rakstura Eiropas savienības

jautājums, bet es esmu ļoti uzmanīgi izlasījusi tās Dienas kārtības 2000 dokumenta daļas, kas attiecas uz robežjautājumiem. Es šeit neatradu nevienu apgalvojumu, kas noteiktu, ka nav atļauts uzņemt tādu valsti, kurā daži robežjautājumi palikuši neatrisināti. Mans iespaids par minēto dokumentu ir tāds, ka tas pēc savas būtības ir stipri līdzīgs attiecīgajam NATO dokumentam par sagatavošanos paplašināšanās procesam. Dalībvalstij ir jāspēj pierādīt, ka tā ir darījusi visu iespējamo, lai atrisinātu savus robežjautājumus, un, ja daži no tiem vēl joprojām ir atklāti, tad tie saprātīgā veidā jāturpina risināt. Es nedomāju, ka kāds ārpus valsts, uzturēdams tehniska rakstura strīdu, spētu aizkavēt Eiropas savienību uzņemt jaunus biedrus. Tas vienlīdz attiecas gan uz dienvidos gan ziemeļos esošajām kandidātvalstīm. Es atceros, ka tad kad Norvēģija īsu brīdi kandidēja uz dalību Eiropas savienībā, Eiropas savienība bija spiesta norādīt, ka joprojām nav noteikta jūras robeža starp Norvēģiju un Krieviju. Rezultātā, tas nebija šķērslis Norvēģijas ceļā, lai iestātos šajā organizācijā.

The Baltic Times: Cik Partnerattiecību mieram programmās Krievija ir piedalījusies? Cik programmās no tām ir piedalījušās Baltijas valstis?

Lejiņš: Krievija ir piedalījusies tikai vienā vai divās PfP programmās. Faktiski, tā ir neveiksme. Kas attiecas uz baltiešiem, vai mums šeit ir kāds eksperts Baltijas jautājumos? Manuprāt, mēs piedalāmies simtiem PfP programmu. Dažas no tām ir pavisam nelielas – divi pārstāvji no NATO un divi no Latvijas pārrunā kādu noteiktu individuālu partnerattiecību programmu PfP ietvaros. Patlaban viss noris PfP gaisotnē, pat Baltijas iespējas (Baltic Challenge) – gadskārtējie ASV – Baltijas militārie treniņi.

The Baltic Times: Gālera kungs izteica interesentu viedokli, ka Baltijas valstis ir mazas diezgan, lai Eiropas savienība tās viegli varētu “apriņ”, tomēr eiroskeptiķi tam nepiekritīs un apgalvos, ka viņi nevēlas

tikt "aprīti", viņi vēlas nacionālo identitāti. Es vēlētos uzzināt, kā jūs eiroskeptiķiem izskaidrosiet, kāds labums tos sagaida, iestājoties daudzkreiz lielākā rietumu organizācijā.

Gālers: Es atvainojos par vārdu "aprīt". Angļu valoda nav mana dzimtā valoda, tādēļ es nevaru likt lietā visus tajā sastopamos vārdus. Problēma slēpjas kvantitatē. Ja mēs paraugāmies uz kopīgo lauksaimniecības politiku un Poliju, kurai ir 40 miljoni iedzīvotāju, un dažviet vēl joprojām ir saglabājusies vecā padomju laika lauksaimniecības sistēma, bet privāto saimniecību ir ļoti maz. Šīs abas sistēmas nekādā gadījumā neatbilst kopīgās lauksaimniecības politikas prasībām. Sistēmas pārveidošana izmaksās milzum daudz, un tās valstis, kas patlaban saņem dotācijas, piemēram, Spānija un Francija, nekāda gadījumā nevēlēsies ciest zaudējumus, ja šīs dotācijas tiks viņām atņemtas un novirzītas uz Poliju. Šajā nozīmē, mazāka valsts neradīs nekādas problēmas. Tomēr, kas attiecas uz identitāti, es gribētu jums teikt, ka vismazākā Eiropas savienības valsts ir Luksemburga. Tā būtu varējusi palikt ārpus Eiropas savienības, bet tādā gadījumā tā būtu vienīgi lēmumu objekts. Jūs varat apgalvot, ka esat ārkārtīgi neatkarīgi, un ka uz jūsu robežām ir simtiem tūkstošu jūsu valsts karogu, bet jūs tomēr esat tikai lēmumu objekts. Luksemburga ir brīnišķīgs pierādījums tam, ka maza valsts var būt arī lēmumu subjekts. Patlaban Luksemburgai ir prezidentūra Eiropas savienības komisijā, un tas patiešām ir vienīgais veids, kā mūsdienu Eiropā maza valsts var nest savas idejas un ierosinājums Eiropas savienībā un caur to tālāk pasaulē. Pat tik bagāta valsts kā Norvēģija, kurai ir budžeta pārpalikums, zivis un nafta, tirgojoties ar Eiropas savienību ir spiesta pieņemt spēles noteikumus, jo tā nespēj šos noteikumus ietekmēt.

Kad Norvēģija vēlējās saglabāt Ziemeļvalstu pasu vienotību, tai bija jānoslēdz asociācijas līgums ar Šengenas valstīm un jāpieņem to noteikumi. Ja Norvēģijai rodas kāds vērā ņemams priekšlikums, bieži

vien to nevar likt lietā, jo tā atrodas ārpusē. Valstis, kas atrodas organizācijas iekšienē var ietekmēt notiekošo, it īpaši mazās valstis, jo tām proporcionāli ir lielāks svars. Es gribu teikt, ka Luksemburgai Eiropas parlamentā ir 6 MP, Vācijai – 99, bet ja to proporcionāli salīdzina ar iedzīvotāju skaitu, tad iznāk, ka Luksemburgai ir vairāk pārstāvju. Šī Eiropas savienība ir veidota, balstoties uz principu, ka par mazāku tautu tiesību ievērošanu ir jā rūpējas vairāk nekā par lielu tautu tiesībām. Nav jābaidās tikt "norītiem".

Ložepicins: Gālera kungs, jūs teicāt, ka NATO neapdraud Krieviju. To atkārtoti miljoniem cilvēku. Tomēr, ja mēs uz to paraugāmies no Krievijas puses, iespējams no Krievijas viedokļa, NATO iespēžas sfērās, kuru tā uzskata par savām tradicionālajām interešu un ietekmes sfērām. NATO klātbūtne būtiski mazina Krievijas ietekmi šajās sfērās. Iespējams, ka NATO neapdraud pašu Krieviju, tās teritoriju, bet tas noteikti ir drauds, vai arī ir jāuzskata par draudu tajās sfērās, kurās Krievija gribētu darboties. Vai jūs, lūdzu, sniegtu savus komentārus šajā sakarā?

Gālers: Es varu pieņemt ietekmi, ja tā atbilst ietekmēto vēlmēm. To ietekmēšana, kuri nemaz nevēlas tikt ietekmēti, pieder pagātnei. Kādēļ mūsdienās NATO šķiet tik pievilcīga? Tas it tādēļ, ka NATO visu laiku ir bijusi brīvprātīga organizācija, neviens nav ticis spiests tajā iestāties ar varu, alianse nodrošina gan iekšēju gan ārēju drošību. Ja mēs palūkojamies uz to, kā veidojusies NATO, tad redzam, ka tajā ietilpst valstis, kas vēl nesenā pagātnē viena pret otru izcīnīja asiņainus karus. Izšķirošais jautājums ir šāds – stabilas demokrātiskas valstis, kas ir mierā pašas ar sevi un no iekšienes nerada nekādus draudus citam valstīm. Stabilās demokrātiskās valstīs politiskais vairākums nekad nevēlēsies uzbrukt kādai citai valstij. Pat visaukstākajos Aukstā kara gados, bijusi Padomju Savienība vienmēr lieliski apzinājās, ka tai nekad nenāksies saskarties ar uzbrukumu no

NATO puses, jo demokrātiskās valstīs vairākums nekad nepiekritīs agresijai. Šodien, Krievija to var saredzēt bez ideoloģijas brillēm, un tai jāiemācās pieņemt notiekošo. Šim procesam ir nepieciešams laiks. Tomēr es esmu cieši pārliecināts, ka mēs pieņemsim notiekošo, un ka šī sajūta, kas liek domāt, ka kāda ietekmes zonā atrodas kāds cits, drīz izzudīs pavisam, jo tai nav nekāda pamata.

Lejiņš: Tomēr pastāv vēl kāda problēma, un tā ir ģeopolitika.

Tā kā gan Polija gan Čehijas Republika atrodas tuvu Vācijai, šīs divas valstis izvēlēsies drīzāk nekā Baltijas valstis. Mēs neiestāsimies Eiropas savienībā pirms Polijas un Čehijas Republikas, pat ja mūsu sasniegumi ir labāki.

Vinnars: Es tikai gribētu vēlreiz uzsvērt to, ko es teicu savas runas sākumā. Man viedoklis atspoguļo jautājumu, tā, kā tas redzams no Savienoto valstu puses. Sadarbība ir politisks jautājums, un NATO paplašināšanās ir politisks lēmums. Tas, ko es uzsvēru sava runā, un ko es atkārtoti vēlētos pasvītrot, ir jautājums par to, kā izskatās politiskā sadarbība un vienotība starp Baltijas valstīm visās sfērās. Tas palīdzētu šīm valstīm iestāties NATO. Tas palīdzētu arī Vašingtonai sagatavoties un uzkrāt politisko enerģiju, kas būs nepieciešama lai veicinātu Baltijas valstu iestāšanos NATO. Tas nebūt nenozīmē otra BALTBAT izveidošanu, bet tas nozīmē jau esošās sadarbības turpināšanu, jaunu sadarbības sfēru meklēšanu, un tāda iespaida radīšanu, kas apliecina, kas visas trīs valstis strādā kopā.

Lejiņš: Ir tieši 17.30 un nekas nav labāk, kā beigt konferenci tad, kas ir skaidri zināms, ka tā ir beigusies.

Sava institūta un Konrāda Adenauera fonda vārdā es vēlētos jums pateikties par to, ka piedalījāties šajā konferencē. Es pateicos dalībniekiem, kas ir mērojuši tālu ceļu no Ukrainas, Amerikas, Briseles, Vācijas. Tiksimies nākošgad atkal! Liels paldies jums visiem!